

“Kapital Bank” ASC

Fərdi maliyyə hesabatları

*31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə
müstəqil auditorun hesabatı ilə birlikdə*

Mündəricat

Müstəqil auditorun hesabatı

Fərdi maliyyə hesabatları

Fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat	1
Fərdi mənfəət və ya zərər haqqında hesabat	2
Fərdi ümumi gəlir haqqında hesabat	3
Fərdi kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat	4
Fərdi pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat.....	5

Fərdi maliyyə hesabatlarına dair qeydlər

1. Əsas fəaliyyət	6
3. Mühüm uçot prinsiplərinə dair məlumatlar	7
4. Mühüm uçot mühakimələri və ehtimalları	19
5. Səgmentlər üzrə hesabatların hazırlanması	20
6. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	21
7. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	21
8. İnvestisiya qiymətli kağızları	22
9. Müştərilərə verilmiş kreditlər	24
10. Əmlak və avadanlıqlar	36
11. Qeyri-maddi aktivlər.....	37
12. İstifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəliyi	37
13. Vergilər	37
14. Kredit zərəri xərci və digər dəyərsizləşmə və ehtiyatlar	39
15. Digər aktivlər və öhdəliklər	40
16. Müştərilər qarşısında öhdəliklər	41
17. Buraxılmış borc qiymətli kağızları	42
18. Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər	42
19. Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	43
20. Subordinasiyalı kredit	43
21. Kapital	43
22. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər	44
23. Xalis haqq və komissiya gəliri.....	47
24. Digər əməliyyat gəliri	47
25. İşçilər üzrə xərclər	48
26. Ümumi və inzibati xərclər	48
27. Risklərin idarə edilməsi.....	48
28. Ədalətli dəyər in ölçülməsi.....	60
29. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili.....	66
30. Aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar.....	67
31. Kapital adekvatlığı	69
32. Hesabat tarixindən sonra baş vermiş hadisələr	70

Müstəqil auditorun hesabatı

“Kapital Bank” ASC-nin Səhmdarlarına və Müşahidə Şurasına

Rəy

Biz “Kapital Bank” ASC-nin (“Bank”) 31 dekabr 2023-cü il tarixinə fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan və həmin tarixdə başa çatan il üzrə fərdi mənfəət və ya zərər, fərdi ümumi gəlir, fərdi kapitalda dəyişikliklər və fərdi pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesablardan, habelə mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinə dair məlumatlar da daxil olmaqla Fərdi maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdən ibarət olan fərdi maliyyə hesabatlarının auditini apardıq.

Bizim fikrimizcə, əlavə edilən fərdi maliyyə hesabatları 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın fərdi maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə Fərdi maliyyə nəticələrini və Fərdi pul vəsaitlərinin hərəkətini Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına (“MHBS”) uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli aspektlər üzrə düzgün əks etdirir.

Rəy üçün əsas

Biz audit Beynəlxalq Audit Standartlarına (“BAS”) uyğun olaraq apardıq. Bizim həmin standartlar üzrə öhdəliklərimiz hesabatımızın *Fərdi maliyyə hesabatlarının auditini üzrə auditorun məsuliyyəti* bölməsində təsvir olunur. Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının (“MBESS”) “Peşəkar mühasiblərin beynəlxalq etika məəcəlləsi”-nə (o cümlədən Beynəlxalq Müstəqillik Standartlarına) (“MBESS Məcəlləsi”) uyğun olaraq biz Bankdan müstəqillik və biz MBESS Məcəlləsinə uyğun olaraq etika ilə bağlı digər öhdəliklərimizi yerinə yetirmişik. Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutu auditor rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edir.

Fərdi maliyyə hesabatları üçün rəhbərliyin və audit komitəsinin məsuliyyəti

Rəhbərlik Fərdi maliyyə hesabatlarının MHBS-yə uyğun hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, həmçinin fırıldaqlılıq və ya səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq əhəmiyyətli səhvlər olmayan Fərdi maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin lazım bildiyi daxili nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Fərdi maliyyə hesabatlarını hazırlayarkən, rəhbərliyin Bankı ləğv etmək və ya əməliyyatları dayandırmaq niyyəti olduğu və ya bunu etməkdən başqa heç bir real alternativ olmadığı hallar istisna olmaqla, rəhbərlik Bankın daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətlə bağlı məsələlərin (belə məsələlər varsa) açıqlanmasına və mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Audit komitəsi Bankın Fərdi maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Building a better
working world

Fərdi maliyyə hesabatlarının auditi üzrə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz ümumiyyətlə fərdi maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olmamasına kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimiz daxil olan auditor hesabatını təqdim etməkdir. Kifayət qədər əminlik əminliyin yüksək dərəcəsini ifadə edir, lakin BAS-a uyğun olaraq aparılmış audit nəticəsində mövcud olan bütün təhriflərin üzə çıxarılmasına zəmanət vermir. Təhriflər fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əmələ gələ bilər və fərdi və ya məcmu halda götürülməklə hazırkı fərdi maliyyə hesabatlarının əsasında istifadəçilərin qəbul edəcəyi iqtisadi qərarlara təsir göstərmələrini ehtimal etməyə əsas olacağı halda əhəmiyyətli hesab olunur.

BAS-a uyğun olaraq aparılmış auditin bir hissəsi olaraq biz audit zamanı peşəkar mühakimə və peşəkar skeptisizm tətbiq edirik. Biz həmçinin:

- ▶ Fərdi maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olması risklərini müəyyən edir və qiymətləndirir, həmin risklərə cavab olaraq audit prosedurlarını layihələşdirir və həyata keçirir, eləcə də rəyimiz üçün əsas yaratmaq məqsədilə kifayət və münasib olan audit sübutunu əldə edirik. Fırıldaqçılıq nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhvlər nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən yüksəkdir, çünki fırıldaqçılığa gizli sözləşmə, saxtakarlıq, bilərəkdən səhv buraxma, yanlış təqdimat və ya daxili nəzarət qaydalarına əməl olunmaması daxil ola bilər.
- ▶ Müəyyən şəraitdə münasib olan audit prosedurlarının işlənilib hazırlanması məqsədilə auditə aid olan daxili nəzarət elementləri haqqında anlayış əldə edir, lakin bu zaman Bankın daxili nəzarət sisteminin səmərəliliyi haqqında rəy bildirmək məqsədini güdmürük.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən istifadə edilmiş uçot prinsiplərinin münasibliyini, uçot təxminlərinin və əlaqəli açıqlamaların əsaslılığını qiymətləndiririk.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının tətbiqinin münasibliyi və əldə edilmiş audit sübutlarına əsaslanaraq Bankın daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi ilə bağlı əhəmiyyətli şübhə doğuran hadisə və ya şəraitlərlə əlaqədar mühüm qeyri-müəyyənliyin olub-olmaması haqqında nəticə çıxarıyıq. Mühüm qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu qənaətinə gələcəyimiz halda, biz auditor hesabatımızda Fərdi maliyyə hesabatlarındakı əlaqəli açıqlamalara diqqəti yönəltməliyik və ya, əgər bu cür açıqlamalar qeyri-münasib olarsa, rəyimizə düzəliş etməliyik. Bizim nəticələr audit hesabatımızın tarixinədək əldə etdiyimiz audit sübutlarına əsaslanır. Lakin gələcək hadisə və ya şəraitlər Bankın daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməməsinə gətirib çıxara bilər.
- ▶ Məlumatların açıqlanması da daxil olmaqla maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatı, strukturu və məzmununu, eləcə də fərdi maliyyə hesabatlarının müvafiq əməliyyat və hadisələri düzgün təqdim edib-etmədiyini qiymətləndiririk.

Biz Audit komitəsinin nəzərinə, digər məsələlərlə yanaşı, auditin planlaşdırılmış əhatə dairəsi, vaxtı və əhəmiyyətli audit nəticələri, o cümlədən audit zamanı daxili nəzarətdə müəyyən etdiyimiz hər hansı əhəmiyyətli çatışmazlıqları çatdırırıq.

Ernst & Young Holdings (CIS) B.V.

Bakı, Azərbaycan

19 mart 2024-cü il

A member firm of Ernst & Young Global Limited

Fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat**31 dekabr 2023-cü il tarixinə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Qeydlər	2023	2022 (yenidən təqdim olunmuş*)
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	6	1,149,545	1,561,597
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	7	1,289,482	392,424
Investisiya qiymətli kağızları	8	1,595,697	2,522,423
Müştərilərə verilmiş kreditlər	9	4,110,501	3,030,852
Törəmə müəssisəyə investisiya	1	63,090	31,360
İstifadə hüququ olan aktivlər	12	29,264	35,032
Əmlak və avadanlıqlar	10	80,336	72,644
Qeyri-maddi aktivlər	11	29,587	26,200
Digər aktivlər	15	446,817	211,507
Cəmi aktivlər		8,794,319	7,884,039
Öhdəliklər			
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər	18	436,904	403,936
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	19	482,496	18,669
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	16	6,464,415	6,158,046
Cari mənfəət vergisi öhdəlikləri		18,618	47,066
Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri	13	23,206	39,291
İcarə öhdəlikləri	12	36,066	41,031
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	17	59,578	59,578
Subordinasiyalı kredit	20	-	8,521
Digər öhdəliklər	15	151,956	121,894
Cəmi öhdəliklər		7,673,239	6,898,032
Kapital			
Səhm kapitalı	21	265,850	265,850
Əlavə ödənilmiş kapital		20,870	20,870
Investisiya qiymətli kağızları üzrə realizasiya olunmamış gəlir		8,182	6,506
Binalar üçün yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı		2,400	2,067
Bölüşdürülməmiş mənfəət		823,778	690,714
Bankın səhmdarlarına aid olan cəmi kapital		1,121,080	986,007
Cəmi öhdəliklər və kapital		8,794,319	7,884,039

* Burada göstərilən bəzi rəqəmlər 31 dekabr 2022-ci il tarixinə fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda təqdim edilən rəqəmlərlə uyğun gəlmir və 3 sayılı Qeyddə açıqlanan yenidən hesablamaları əks etdirir.

Fərdi maliyyə hesabatlarını Bankın İdarə Heyəti adından imzalayan və buraxılmasına icazə verənlər:

Fərid Hüseynov

İdarə Heyətinin sədri, Baş İcraçı Direktor

Emin Məmmədov

İdarə Heyətinin üzvü, Baş Maliyyə İnzibatçısı

19 mart 2024-cü il

6-70-ci səhifələrdə əlavə edilən qeydlər hazırkı maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

Fərdi mənfəət və ya zərər haqqında hesabat**31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Qeydlər	2023	2022 (yeni təqdim olunmuş*)
Faiz gəliri			
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə müştərilərə verilmiş kreditlər		545,374	509,337
İnvestisiya qiymətli kağızları		106,061	81,170
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri		27,792	3,038
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		3,513	10,217
Effektiv faiz dərəcəsi ilə istifadə etməklə hesablanmış faiz gəliri		682,740	603,762
MZƏD ilə müştərilərə verilmiş kreditlər		38,541	22,860
Digər faiz gəliri		38,541	22,860
Cəmi faiz gəliri		721,281	626,622
Faiz xərci			
Müştərilər qarşısında öhdəliklər		(81,698)	(62,529)
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər		(10,750)	(1,189)
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər		(8,722)	(7,227)
İcarə öhdəlikləri	12	(4,507)	(4,571)
Buraxılmış borc qiymətli kağızları		(3,995)	(3,995)
Digər		(330)	(510)
		(110,002)	(80,021)
Xalis faiz gəliri		611,279	546,601
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərəri xərci	14	(17,184)	(62,433)
Kredit zərəri xərcindən sonra xalis faiz gəliri		594,095	484,168
Haqq və komissiya gəliri	23	307,567	252,678
Haqq və komissiya xərci	23	(175,768)	(86,466)
Xalis haqq və komissiya xərci		131,799	166,212
Xarici valyutadan xalis gəlirlər		55,754	70,236
İnvestisiya qiymətli kağızlarının satışı üzrə xalis zərər		(267)	(4,330)
MZƏD ilə müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə xalis (zərər) / gəlirlər		(568)	541
Digər əməliyyat gəliri	24	12,157	17,351
Qeyri-faiz gəliri		198,875	250,010
İşçilər üzrə xərclər	25	(204,216)	(164,407)
Ümumi və inzibati xərclər	26	(157,673)	(125,852)
Əmlak və avadanlıqların köhnəlməsi və qeyri-maddi aktivlərin amortizasiyası	10, 11	(32,403)	(28,587)
İstifadə hüququ olan aktivlərin amortizasiyası	12	(9,478)	(8,924)
Kreditlə bağlı öhdəliklər və digər dəyərsizləşmələr üzrə (xərc)/qaytarılma, xalis	14	(619)	249
Qeyri-faiz xərcləri		(404,389)	(327,521)
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəlki mənfəət		388,581	406,657
Mənfəət vergisi xərci	13	(84,417)	(88,914)
İl üzrə mənfəət		304,164	317,743

* Burada göstərilən bəzi rəqəmlər 31 dekabr 2022-ci il tarixinə fərdi mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda təqdim edilən rəqəmlərlə uyğun gəlmir və 3 sayılı Qeyddə açıqlanan yenidən hesablamaları əks etdirir.

Fərdi ümumi gəlir haqqında hesabat**31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Qeydlər	2023	2022 (yenidən təqdim olunmuş*)
İl üzrə mənfəət		304,164	317,743
Digər ümumi gəlir			
<i>Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnif ediləcək digər ümumi gəlir</i>			
Digər ümumi gəlirdə ədalətli dəyərlə əks etdirilən borc alətləri üzrə ədalətli dəyerdə xalis dəyişiklik		173	(375)
Digər ümumi gəlirdə ədalətli dəyərlə əks etdirilən borc alətlərinin silinməsi üzrə məcmu gəlirlərin gəlir haqqında hesabatə yenidən təsnif edilməsi		(26)	(147)
Digər ümumi gəlirin komponentlərinə aid olan mənfəət vergisi		(29)	104
Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnif ediləcək digər ümumi gəlir, xalis		118	(418)
<i>Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnif edilməyəcək digər ümumi gəlir</i>			
Binaların yenidən qiymətləndirilməsi	10	416	910
Digər ümumi gəlirdə ədalətli dəyərlə əks etdirilən kapital alətləri üzrə gəlir/ (zərər)		1,947	(213)
Digər ümumi gəlirin komponentlərinə aid olan mənfəət vergisi		(472)	(139)
Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnif edilməyəcək digər ümumi gəlir, cəmi		1,891	558
İl üzrə digər ümumi gəlir, vergi çıxılmaqla		2,009	140
İl üzrə cəmi ümumi gəlir		306,173	317,883

* Burada göstərilən bəzi rəqəmlər 31 dekabr 2022-ci il tarixinə fərdi ümumi gəlir haqqında hesabatda təqdim edilən rəqəmlərlə uyğun gəlmir və 3 sayılı Qeyddə açıqlanan yenidən hesablamaları əks etdirir.

Fərdi kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat

31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

	Səhmdar kapitalı	Əlavə ödənilmiş kapital	İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə realizasiya olunmamış gəlir	Binalar üçün yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı	Bölüşdürülməmiş mənfəət	Cəmi kapital
1 yanvar 2022-ci il	245,850	20,870	7,094	1,339	526,244	801,397
İl üzrə mənfəət (yenidən təqdim olunmuş*)	-	-	-	-	317,743	317,743
İl üzrə digər ümumi (zərər)/gəlir	-	-	(588)	728	-	140
İl üzrə cəmi ümumi (zərər)/gəlir			(588)	728	317,743	317,883
Adi səhmlərin emissiyası (Qeyd 21)	20,000	-	-	-	-	20,000
Bankın səhmdarlarına dividendlər (Qeyd 21)	-	-	-	-	(153,273)	(153,273)
31 dekabr 2022-ci il (*yenidən təqdim olunmuş)	265,850	20,870	6,506	2,067	690,714	986,007
İl üzrə mənfəət	-	-	-	-	304,164	304,164
İl üzrə digər ümumi gəlir	-	-	1,676	333	-	2,009
İl üzrə cəmi ümumi gəlir			1,676	333	304,164	306,173
Bankın səhmdarlarına dividendlər (Qeyd 21)	-	-	-	-	(171,100)	(171,100)
31 dekabr 2023-cü il	265,850	20,870	8,182	2,400	823,778	1,121,080

* Burada göstərilən bəzi rəqəmlər 31 dekabr 2022-ci il tarixinə fərdi kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatda təqdim edilən rəqəmlərlə uyğun gəlmir və 3 sayılı Qeyddə açıqlanan yenidən hesablamaları əks etdirir.

Fərdi pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat**31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	<i>Qeydlər</i>	2023	2022
Əməliyyat fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Alınmış faiz		735,358	617,807
Ödənilmiş faiz		(100,660)	(75,192)
Alınmış haqq və komissiya		306,222	259,743
Ödənilmiş haqq və komissiya		(175,768)	(86,466)
Xarici valyuta ilə əməliyyatlardan realizasiya olunmuş xalis gəlirlər		65,862	59,780
Əldə edilmiş digər əməliyyat gəliri		11,711	16,797
İşçilər üzrə ödənilmiş xərclər		(193,069)	(152,158)
Ödənilmiş ümumi və inzibati xərclər		(152,152)	(128,521)
Əvvəllər silinmiş müştərilərə verilmiş kreditlərin qaytarılması		16,299	7,217
Buraxılmış zəmanət məktubları üçün ödəniş		–	(23,775)
Əməliyyat aktivlərində və öhdəliklərində dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti		513,803	495,232
<i>Əməliyyat aktivlərində xalis artım</i>			
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		(898,663)	(138,357)
Müştərilərə verilmiş kreditlər		(1,108,970)	(568,926)
Digər aktivlər		(243,203)	(45,472)
<i>Əməliyyat öhdəliklərində xalis artım/(azalma)</i>			
Müştərilər qarşısında öhdəliklər		278,349	781,239
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər		32,881	64,096
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər		463,198	7,812
Digər öhdəliklər		14,881	(7,770)
Mənfəət vergisindən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti		(947,724)	587,854
Ödənilmiş mənfəət vergisi		(129,462)	(39,700)
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş xalis pul vəsaitləri		(1,077,186)	548,154
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə istifadə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti			
İnvestisiya qiymətli kağızlarının alınması		(989,694)	(2,968,215)
İnvestisiya qiymətli kağızlarının satılmasından və geri alınmasından daxilolmalar		1,914,249	1,579,077
Törəmə müəssisəyə investisiya	1	(31,730)	(22,820)
Əmlak və avadanlıqların alınması		(29,258)	(26,568)
Əmlak və avadanlıqların satılmasından daxilolmalar		446	552
Qeyri-maddi aktivlərin alınması		(14,645)	(11,235)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə istifadə edilmiş xalis pul vəsaitləri		849,368	(1,449,209)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə istifadə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Səhm kapitalının emissiyasından daxilolmalar	21	–	20,000
Ödənilmiş icarə öhdəliyi	12	(8,374)	(12,030)
Subordinasiyalı borcun ödənilməsi	20	(8,500)	–
Bankın səhmdarlarına ödənilmiş dividendlər	21	(171,100)	(153,273)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə istifadə edilmiş xalis pul vəsaitləri		(187,974)	(145,303)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə valyuta məzənnələrinin dəyişməsinin təsiri		3,740	70
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis (azalma)/artım		(412,052)	(1,046,288)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, ilin əvvəlinə		1,561,597	2,607,885
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, ilin sonuna	6	1,149,545	1,561,597

6-70-cü səhifələrdə əlavə edilən qeydlər hazırkı maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

1. Əsas fəaliyyət

"Kapital Bank" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti ("Bank") Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq təsis edilmişdir. Bank 25 fevral 2000-ci ildə Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının ("ARMB") təqdim etdiyi 244 sayılı bank lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir.

Bankın əsas fəaliyyət istiqaməti korporativ və fərdi bank xidmətlərinin göstərilməsidir. Bunlara sərbəst konvertasiya edilən valyutalar və Azərbaycan manatı ("AZN") ilə əmanətlərin alınması və kommersiya kreditlərinin verilməsi, Azərbaycanın daxilində və xaricə pul vəsaitlərinin köçürmələri, müştərilərin ixrac və idxal əməliyyatlarının dəstəklənməsi, xarici valyutanın mübadilə edilməsi və hüquqi və fiziki şəxslərə digər bank xidmətlərinin göstərilməsi daxildir. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın əməliyyat şəbəkəsi baş ofis, 118 filial (2022-ci il: 114) və 46 şöbədən (2022-ci il: 26) ibarət olmuşdur.

Bank 29 dekabr 2006-cı il tarixli "Fiziki şəxslərin əmanətlərinin sığortalanması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulan əmanətlərin sığortalanması üzrə dövlət proqramında iştirak edir. Azərbaycan Əmanətlərin Sığortalanması Fondu üç illik müddətdə yerli valyuta ilə illik faiz dərəcəsi 12%-dək (2022-ci il: 12%-dək) olan əmanətlərin və xarici valyuta ilə illik faiz dərəcəsi 2.5%-dək (2022-ci il: 2.5%-dək) olan əmanətlərin tam kompensasiya edilməsinə zəmanət verir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın işçilərinin sayı 5,313 (2022-ci il: 4,828) olmuşdur.

Bankın rəsmi ünvanı belədir: Azərbaycan, Bakı, AZ1014, Füzuli küçəsi, 71.

31 dekabr tarixinə Bankın mövcud səhmlərinə aşağıdakı səhmdarlar sahib olmuşlar:

Səhmdar	2023, %	2022, %
Paşa Holding MMC	99.89	99.89
Fiziki şəxslər	0.11	0.11
Cəmi	100.00	100.00

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə Bankın tam mülkiyyətçiləri və birgə nəzarəti həyata keçirən şəxslər xanım Leyla Əliyeva, xanım Arzu Əliyeva, cənab Arif Paşayev və cənab Mir Camal Paşayevdir.

BirKart BOKT MMC

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə Bank 3 may 2018-ci il tarixində Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq Bank tərəfindən təsis edilmiş "Birkart bank olmayan kredit təşkilatı" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətin ("törəmə müəssisə" və ya "Birkart BOKT"), 100%-lik sahibi olmuşdur. 2023-ci il ərzində Bank əlavə olaraq törəmə müəssisənin hər biri 10 AZN məbləğində 3,173 yeni səhmini tam ödəmiş və 31 dekabr 2023-cü il tarixinə törəmə müəssisənin səhm kapitalı cəmi 63,090 AZN (2022-ci il: 31,360 AZN) təşkil etmişdir. Törəmə müəssisə kreditlərin verilməsi fəaliyyəti ilə məşğul olmur.

Competo MMC

6 mart 2020-ci il tarixində, törəmə müəssisə "Competo" MMC-də ("asılı müəssisə") 50 AZN məbləğində səhm kapitalının 25%-ni satınalmışdır. "Competo" MMC 9 fevral 2018-ci il tarixində təsis edilmişdir və perəkəndə bankçılıq üzrə IT və konsalting xidmətləri sahələrində fəaliyyət göstərir.

2023-cü il ərzində BirKart BOKT "Competo" MMC-yə 21,876 AZN (2023-cü il: 4,569 AZN) məbləğində əlavə investisiya etmişdir və 31 dekabr 2023-cü il tarixinə asılı müəssisənin ümumi investisiyasının cəmi dəyəri 33,895 AZN (2022-ci il: 12,019 AZN) təşkil etmişdir və nəticədə 31 dekabr 2023-cü il tarixinə törəmə müəssisənin "Competo" MMC-dəki payı 48%-dək (31 dekabr 2022-ci il: 25%-dək) artmışdır.

PashaPay MMC

18 avqust 2021-ci il tarixində törəmə müəssisə "Komtec LTD" MMC-də ("asılı müəssisə") 4 AZN məbləğində səhm kapitalının 20%-ni satınalmışdır. "Komtec LTD" 2008-ci ildə təsis edilmişdir və elektron ödənişlər və ödəmə terminalları bazarında fəaliyyət göstərir. 10 mart 2022-ci il tarixinə törəmə müəssisə "Komtec LTD" MMC-də səhm kapitalının əlavə 79%-ni satın alaraq müəssisənin 99%-nin sahibi olmuşdur. Satınalmadan sonra Bank törəmə müəssisəni "PaşaPay" MMC adı altında rebrendinq etmişdir. 2023-cü il ərzində "BirKart BOKT" MMC "PashaPay" MMC-yə 18,000 AZN məbləğində əlavə investisiya etmişdir.

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə törəmə müəssisə, 15 dekabr 2020-ci ildə təsis etdiyi "Red Hearts" Xeyriyyə fondunun 100% mülkiyyətçisi olmuşdur. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə törəmə müəssisə hər birinin nominal dəyəri 1 AZN (2022-ci il: 35 AZN) olmaqla 35 səhmə bölünmüş cəmi 35 AZN məbləğində buraxılmış və ödənilməmiş kapitalı tam ödəmişdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

2. Hesabatların tərtibatının əsası

Ümumi məsələlər

Hazırkı fərdi maliyyə hesabatları (bundan sonra "maliyyə hesabatları") Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları ("MHBS") əsasında hazırlanmışdır. Bank fərdi maliyyə hesabatlarını fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipi əsasında hazırlamışdır.

Azərbaycan manatı Bankın funksional və təqdimat valyutasıdır, çünki əməliyyatların əksəriyyəti Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir, ölçülür və ya maliyyələşdirilir. Digər valyutalarla aparılmış əməliyyatlar xarici valyuta ilə əməliyyatlar kimi uçota alınır. Bank qeydlərin aparılmasını və fərdi maliyyə hesabatlarının hazırlanmasını Azərbaycan manatı ilə və MHBS-yə uyğun olaraq həyata keçirir. Hazırkı fərdi maliyyə hesabatları, xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar və bir səhm üzrə dəyər istisna olmaqla, min Azərbaycan manatı ("AZN") ilə təqdim edilir. Ədalətli dəyərle ölçülmüş binalar, digər ümumi gəlirdə ədalətli dəyərle (DÜGƏD) əks etdirilən investisiya qiymətli kağızları və törəmə maliyyə alətləri və öhdəlikləri istisna olmaqla, maliyyə hesabatları ilkin maya dəyəri əsasında hazırlanmışdır.

Qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi

31 dekabr 2023-cü il tarixinə məlumatların mövcud olduğu dərəcədə, Bank gözlənilən kredit zərərinin ("GKZ") qiymətləndirməsində (Qeyd 9) və maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərinin qiymətləndirilməsində (Qeyd 28) gözlənilən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin yenidən nəzərdən keçirilmiş təxminlərini əks etdirmişdir.

3. Mühüm uçot prinsiplərinə dair məlumatlar

Uçotu prinsiplərində dəyişikliklər

Yeni və düzəliş edilmiş standartlar və şərhlər

Bank 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minən müəyyən standartlara düzəlişləri ilk dəfə tətbiq etmişdir. Bank buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş hər hansı standart, şərh və ya düzəlişi vaxtından əvvəl qəbul etməmişdir.

Beynəlxalq Vergi İslahatı – Pillar 2 modelinin qaydaları – MUBS 12-yə düzəlişlər

MUBS 12-yə düzəlişlər İƏİT-in BEPS Pillar 2 qaydalarına cavab olaraq edilmiş və aşağıdakıları əhatə edir:

- ▶ Pillar 2 modelinə aid qaydaların müxtəlif yurisdiksiyalarda tətbiqindən irəli gələn təxirə salınmış vergilərin tanınması və açıqlanması üçün məcburi müvəqqəti istisna; və
- ▶ Maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinə müəssisənin həmin qanunvericilikdən, xüsusən də onun qüvvəyə minmə tarixindən əvvəl, Pillar 2 mənfəət vergilərinə cəlb edilib-edilməməsi məsələsini daha yaxşı başa düşməsinə kömək etmək üçün müvafiq müəssisələr üçün açıqlama tələbləri.

Düzəliş, Pillar 2 qanunvericiliyinin (əsas etibarilə) qəbul edildiyi, lakin hələ qüvvəyə minmədiyi dövrlərdə, maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinə müəssisənin Pillar 2 mənfəət vergisi ilə bağlı yaranan riskləri, o cümlədən hesabat dövrünün sonunda Pillar 2 mənfəət vergisi riskinə aid həm keyfiyyət, həm də kəmiyyət məlumatı başa düşməyə kömək edən məlum və ya əsaslandırılmış məlumatın açıqlanmasını tələb edir. Məsələn:

- a) Pillar 2 qanunvericiliyinin müəssisəyə necə təsir edəcəyi və Pillar 2 mənfəət vergiləri riskinin mövcud ola biləcəyi əsas yurisdiksiyalar kimi keyfiyyət məlumatı və
- b) Aşağıdakı kəmiyyət məlumatı:
 - ▶ Müəssisənin mənfəətinin Pillar 2 mənfəət vergisinə cəlb edilə bilən payının və bu mənfəətlərə tətbiq edilən orta effektiv vergi dərəcəsinin göstəricisi; və ya
 - ▶ Pillar 2 qanunvericiliyi qüvvəyə minsəydi, müəssisənin ümumi effektiv vergi dərəcəsinin necə dəyişəcəyini göstərən göstərici.

Qanunvericilik qüvvəyə mindikdən sonra Pillar 2 mənfəət vergiləri ilə bağlı cari vergi xərcləri üçün əlavə açıqlamalar tələb olunur. Tələblər 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün tətbiq edilir, 31 dekabr 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən əvvəl başa çatın dövrlər üçün isə tətbiq edilmir.

Bank fəaliyyət göstərdiyi müxtəlif yurisdiksiyalarda Pillar 2 modelinə aid qaydaların tətbiqi baxımından öz korporativ strukturunu təhlil etmişdir. Bankın fəaliyyət göstərdiyi bütün yurisdiksiyalarda effektiv vergi dərəcəsi 15%-dən yuxarı olduğu üçün, qanun qüvvəyə mindikdə Pillar 2 vergilərinə cəlb olunmayacağını müəyyən etmişdir. Beləliklə də, Pillar 2 üzrə müvafiq açıqlamalar tələb olunmadığından, düzəlişlər Bankın 31 dekabr 2023-cü il tarixinə maliyyə hesabatlarına təsir göstərməyəcək.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)**Uçotu prinsiplərində dəyişikliklər (davamı)***"Mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması" – 1 sayılı MUBS və MHBS üzrə Praktiki tövsiyələr 2-yə düzəlişlər*

1 sayılı MUBS və MHBS üzrə Praktiki tövsiyələr 2 "Əhəmiyyətliyi dair mülahizələrin formalaşdırılması"na düzəlişlərdə əhəmiyyətli mülahizələrinin mühasibat uçotu prinsiplərinə tətbiq edilməsində müəssisələrə kömək etmək üçün qaydalar və nümunələr təqdim edilir. Düzəlişlərin məqsədi aşağıdakılar vasitəsilə uçot prinsiplərinə dair daha səmərəli açıqlamaların təqdim edilməsinə kömək etməkdir:

- ▶ Müəssisələr qarşısında qoyulmuş "mühüm" mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlamaq tələbini "əhəmiyyətli" mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması üzrə tələblə əvəz edilməsi; və
- ▶ Mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması ilə bağlı qərarlar verərkən müəssisələrin əhəmiyyətli anlayışını necə tətbiq etdiklərinə dair təlimatın əlavə edilməsi.

Düzəlişlər Bankın maliyyə hesabatlarında hər hansı maddələrin tanınmasına və ya təqdim edilməsinə təsir göstərməmişdir, lakin uçot siyasətinin açıqlanmasına təsir göstərmişdir.

17 sayılı MHBS "Sığorta müqavilələri"

17 sayılı MHBS "Sığorta Müqavilələri" 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir. 17 sayılı MHBS sığortanı verən müəssisələrin növündən asılı olmayaraq, bütün növ sığorta müqavilələrinə (yəni, həyat sığortası, digər sığortalar, birbaşa və təkrar sığorta), eləcə də ixtiyari iştirak xüsusiyyətləri olan müəyyən zamanətlərə və maliyyə alətlərinə tətbiq edilir. Əhatə dairəsinə bir neçə istisna tətbiq edilir.

Aşağıda göstərilənlər istisna olmaqla, Bank əhəmiyyətli sığorta riskinin ötürülməsi ilə nəticələnən müqavilələr müəyyən etməmiş, buna görə də 17 sayılı MHBS-nin 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə Bankın maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsir göstərmədiyi qənaətinə gəlmişdir.

Müəyyən etmə çərçivəsində Bank kredit kartlarını və sığorta təminatını da əhatə edən oxşar məhsulları qiymətləndirmişdir. Sığorta müqaviləsinin tərifinə cavab verən kredit kartı müqavilələri (və kredit və ya ödəniş razılaşmalarını təmin edən digər oxşar müqavilələr) 17 sayılı MHBS-nin əhatə dairəsindən yalnız və yalnız o halda istisna edilir ki, müəssisə bir müştəri ilə müqavilənin qiymətinin müəyyən edilməsində həmin müştəri olan fiziki şəxslə bağlı sığorta riskinin qiymətləndirilməsini əks etdirməsin. Bank müəyyən etmişdir ki, bu məhsullar bütün müraciət edənlərə eyni qiymətə təklif olunduğuna və buna görə də MHBS 17-nin tələblərindən azad olduğuna görə, müqavilə qiymətinin müəyyən edilməsində fiziki şəxs müştəri ilə bağlı sığorta riski qiymətləndirilməmişdir.

"Sığorta müqaviləsi" tərifinə cavab verən, lakin sığorta hadisələri üçün kompensasiyanı sığortalananın müqavilə ilə yaranan öhdəliyini yerinə yetirmək üçün tələb olunan məbləğlə məhdudlaşdıran kredit müqavilələri: bu cür kreditləri verənlərin – məs. ölüm halında istisna ilə verilən kredit – 9 sayılı MHBS və ya 17 sayılı MHBS tətbiq etmək seçimi vardır. Seçim portfel səviyyəsində edilir və geri qaytarılmır. Bank bu məhsulların hər bir portfelinə 9 sayılı MHBS-ni tətbiq etmək üçün geri qaytarılmayan seçim etmişdir. Bank bu cür kredit müqavilələrinə 9 sayılı MHBS-ni tətbiq etdikdən sonra, bu müqavilələrin YÖMFÖ testindən keçməməsinə və mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərlə ölçülməsinə səbəb olmuşdur.

Bank ölüm halında istisna ilə verilən kredit müqavilələri üçün uçot siyasətində dəyişikliyi retrospektiv qaydada qəbul etmişdir.

Yuxarıda qeyd olunan uçot siyasətində dəyişiklik qəbul edildikdən sonra 31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda aşağıdakı yenidən hesablamalar edilmişdir:

	Əvvəlki hesabat üzrə	Düzəlişlər	Yenidən təqdim olunmuş
Müştərilərə verilmiş kreditlər	3,028,281	2,571	3,030,852
Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri	38,777	514	39,291
Bölüşdürülməmiş mənfəət	688,657	2,057	690,714

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)**Uçotu prinsiplərində dəyişikliklər (davamı)**

Yuxarıda qeyd olunan uçot siyasətində dəyişiklik qəbul edildikdən sonra 31 dekabr 2022-ci il tarixinə mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda aşağıdakı yenidən hesablamalar edilmişdir:

	Əvvəlki hesabat üzrə	Düzəlişlər	Yenidən təqdim olunmuş
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə faiz gəliri	532,197	(22,860)	509,337
MZƏD ilə müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə faiz gəliri	–	22,860	22,860
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərəri	(64,463)	2,030	(62,433)
MZƏD ilə müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə xalis / (zərərlər) gəlirlər	–	541	541
Mənfəət vergisi xərci	(88,400)	(514)	(88,914)

1 yanvar 2022-ci il tarixinə uçot siyasətində dəyişikliklərin qəbul edilməsinin təsiri sıfıra bərabərdir, buna görə də Bank əvvəlki dövrün əvvəlinə üçüncü hesabat təqdim etməmişdir.

2023-cü ildə ilk dəfə tətbiq edilən digər düzəlişlər və şərhlər Bankın maliyyə hesabatına təsir etmir.

Ədalətli dəyərin ölçülməsi

Bank MZƏD və DÜGƏD ilə maliyyə alətlərini və qeyri-maliyyə aktivlərini, misal üçün binaları, hər balans hesabatı tarixində ədalətli dəyərlə ölçür.

Ədalətli dəyər ölçmə tarixində bazar iştirakçıları arasında aparılan müntəzəm əməliyyatlar zamanı aktivin satılmasından alına biləcək və ya öhdəliyin köçürülməsinə görə ödənilə biləcək məbləğdir. Ədalətli dəyər ölçülərkən aktivin satılması və ya öhdəliyin köçürülməsi əməliyyatının aşağıdakı yerlərdən birində aparılması ehtimal edilir:

- ▶ Aktivin və ya öhdəliyin əsas bazarı; və ya
- ▶ Əsas bazar olmayanda, aktivin və ya öhdəliyin ən əlverişli bazarı.

Bankın əsas və ya ən əlverişli bazara çıxışı olmalıdır. Aktivin və ya öhdəliyin ədalətli dəyəri bazar iştirakçıları aktivini və ya öhdəliyi qiymətləndirərkən istifadə etdiyi fərziyyələri istifadə etməklə ölçülməlidir və bu zaman ehtimal edilməlidir ki, bazar iştirakçıları öz hərəkətlərində ən yaxşı iqtisadi mənafeələrini güdürlər. Qeyri-maliyyə aktivinin ədalətli dəyəri ölçülərkən bazar iştirakçısının, aktivini maksimal və ən yaxşı şəkildə istifadə etməklə və ya həmin aktivini maksimal və ən yaxşı şəkildə istifadə edəcək digər bazar iştirakçısına satmaqla, iqtisadi fayda əldə etmək qabiliyyəti nəzərə alınır.

Bank mövcud şəraitdə münasib olan və ədalətli dəyəri ölçmək üçün kifayət qədər məlumatları olan, müvafiq bazar məlumatlarını maksimal istifadə edən və müşahidə edilməyən məlumatların istifadəsini minimuma endirən qiymətləndirmə üsullarını istifadə edir. Maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyəri ölçülən və ya təqdim edilən bütün aktivlər və öhdəliklər ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün ümumiyyətlə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında ədalətli dəyər iyerarxiyasının daxilində aşağıda təsvir olunan kateqoriyalara bölünür:

- ▶ Səviyyə 1 – oxşar aktivlər və ya öhdəliklər üçün fəal bazarlarda kvotasiya edilmiş (təshih edilməmiş) qiymətləri mövcud olanlar;
- ▶ Səviyyə 2 – ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları birbaşa və ya dolayısı ilə müşahidə edilən qiymətləndirmə üsulları;
- ▶ Səviyyə 3 – ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları müşahidə edilməyən qiymətləndirmə üsulları.

Maliyyə hesabatlarında dövrü şəkildə tanınan aktivlər və öhdəliklər üçün Bank hər hesabat dövrünün sonunda kateqoriyalara bölməni yenidən qiymətləndirərək iyerarxiyanın daxilində Səviyyələr arasında köçürmələrin baş verib-vermədiyini müəyyən edir (ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün ümumiyyətlə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında).

İlkin tanınma**Tanınma tarixi**

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin bütün müntəzəm alışları və satışları alqı-satqı tarixində, yəni Bank aktivini və ya öhdəliyi almaq öhdəliyini üzərinə götürdüyü tarixdə tanınır. Müntəzəm alış və ya satış əməliyyatları qanunvericiliklə və ya bazar razılaşmaları ilə ümumi şəkildə müəyyən edilmiş müddət ərzində aktivlərin və öhdəliklərin çatdırılmasını tələb edən maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin alınması və ya satılması deməkdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

İlkin ölçmə

Maliyyə alətlərinin təsnifatı ilkin tanınmada onların müqavilə şərtlərindən və alətləri idarə etmək üçün biznes modelindən asılıdır. Maliyyə alətləri ilk öncə ədalətli dəyərle ölçülür və MZƏD ilə tanınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri istisna olmaqla, əməliyyat xərcləri həmin məbləğə əlavə edilir və ya bu məbləğdən çıxılır.

Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin ölçmə kateqoriyaları

Bank bütün maliyyə aktivlərini aktivlərin idarə edilməsi üçün biznes modeli və aktivlərin aşağıdakılardan biri ilə ölçülmüş müqavilə şərtləri əsasında təsnifləşdirir:

- ▶ Amortizasiya edilmiş dəyər;
- ▶ DÜGƏD;
- ▶ MZƏD.

Bank törəmə və ticarət portfelini MZƏD ilə təsnif edir və ölçür. Bank maliyyə alətlərini bu halda MZƏD ilə təyin edə bilər ki, bunu etməklə ölçmə və ya tanıma uyğunsuzluqlarını aradan götürmüş və ya əhəmiyyətli dərəcədə azaltmış olsun.

Kredit öhdəlikləri və maliyyə zamanətləri istisna olmaqla maliyyə öhdəlikləri ticarət məqsədləri üçün saxlanılanda, törəmə alətlər olanda və ya ədalətli dəyərin təyin edilməsi tətbiq ediləndə amortizasiya edilmiş dəyər və ya MZƏD ilə ölçülür.

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər, müştərilərə verilmiş kreditlər, amortizasiya hesablanmış dəyərle investisiya qiymətli kağızları

Bank kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğləri, müştərilərə verilmiş kreditləri, investisiya borc qiymətli kağızlarını və digər maliyyə investisiyalarını yalnız aşağıdakı hər iki şərt yerinə yetiriləndə amortizasiya hesablanmış dəyərle ölçür:

- ▶ Maliyyə aktivləri biznes modeli çərçivəsində müqavilə üzrə pul vəsaitlərini toplamaq məqsədilə saxlanılır;
- ▶ Maliyyə aktivləri üzrə müqavilə şərtləri müəyyən olunmuş tarixlərdə qalan əsas məbləğ üzrə yalnız əsas məbləğ və faiz ödənişlərindən (YƏMFÖ) ibarət pul vəsaitlərinin yaranmasına səbəb olur.

Bu şərtlər təfərrüatı ilə aşağıda açıqlanır.

Biznes modelin qiymətləndirilməsi

Biznes məqsədinə çatmaq üçün Bank, biznes modelini maliyyə aktivləri qrupunun idarə edilməsini daha yaxşı əks etdirən səviyyədə müəyyən edir.

Bankın biznes modeli hər bir alət üzrə deyil, ümumi portfeller səviyyəsində qiymətləndirilir və aşağıdakılar da daxil olmaqla müşahidə olunan amillərə əsaslanır:

- ▶ Biznes modelin və həmin biznes model çərçivəsində saxlanılan maliyyə aktivlərinin səmərəliliyi hansı yolla qiymətləndirilir və bu məlumatlar müəssisənin əsas idarə heyətinə necə çatdırılır;
- ▶ Biznes modelin (və həmin biznes model çərçivəsində saxlanılan maliyyə aktivlərinin) səmərəliliyinə təsir edən risklər, xüsusilə də bu risklərin idarə olunması üsulları;
- ▶ Biznesi idarə edən rəhbərlər necə mükafatlandırılır (məsələn, mükafatın idarə olunan aktivlərin ədalətli dəyərinə, yoxsa müqavilə üzrə alınmış pul vəsaitlərinin hərəkətinə əsaslanması);
- ▶ Satışların gözlənilən tezliyi, dəyəri və vaxtı da Bankın qiymətləndirməsi üçün vacib amillərdir.

Biznes modelin qiymətləndirilməsi "ən pis" və ya "stress" kimi ssenariləri nəzərə alınmadan əlabatan şəkildə baş verməsi gözlənilən ssenarilərə əsaslanır. İlkin tanınmadan sonra pul vəsaitlərinin hərəkəti Bankın ilkin gözləntilərindən fərqli şəkildə həyata keçirilsə Bank həmin biznes modelində saxlanılan qalan maliyyə aktivlərinin təsnifatını dəyişmir, lakin gələcəkdə yeni yaranan və ya yeni alınan maliyyə aktivlərini qiymətləndirərkən belə məlumatları nəzərə alır.

YƏMFÖ testi

Təsnifləşdirmə prosesinin ikinci addımı olaraq Bank maliyyə aktivinin YƏMFÖ testinə uyğun olub-olmadığını müəyyən etmək üçün müqavilə şərtlərini qiymətləndirir.

Bu testin məqsədləri üçün "Əsas məbləğ" maliyyə aktivinin ilkin tanınma tarixindəki ədalətli dəyəridir və maliyyə aktivinin istifadə müddəti üzrə (məsələn, əsas məbləğ qaytarılanda və ya əlavə/endirim amortizasiya ediləndə) dəyişə bilər.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

Kredit müqaviləsi daxilində faizin ən əhəmiyyətli elementləri adətən pulun zaman dəyərində görə kompensasiya və kredit riskidir. YƏMFÖ qiymətləndirməsini həyata keçirmək üçün Bank mühakimələr yürüdür və maliyyə aktivinin ifadə edildiyi valyuta və faiz dərəcəsinin müəyyən edildiyi müddət kimi müvafiq amilləri nəzərə alır.

Əksinə, əsas kredit müqaviləsi ilə əlaqəsi olmayan müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətində minimal səviyyədən daha iri olan risklərə və ya dəyişkənliyə səbəb olan müqavilə şərtləri yalnız qalan əsas məbləğin və faizin ödənişi olan müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətini yaratmır. Belə hallarda maliyyə aktivləri MZƏD ilə ölçülməlidir.

DÜGƏD ilə borc alətləri

Aşağıdakı şərtlərin hər ikisi yerinə yetirilərsə, Bank borc alətlərini DÜGƏD ilə ölçür:

- ▶ Alət biznes modeli çərçivəsində həm müqavilə üzrə pul vəsaitlərini toplamaq, həm də maliyyə aktivini satmaq məqsədilə saxlanılır;
- ▶ Maliyyə aktivləri üzrə müqavilə şərtləri YƏMFÖ testinə uyğundur.

DÜGƏD ilə borc alətləri sonradan ədalətli dəyərle ölçülür, ədalətli dəyərde dəyişikliklərə görə yaranan gəlirlər və zərərlər isə DÜG-də tanınır. Faiz gəlirləri və məzənnə fərqi gəlirlər və zərərlər mənfəət və ya zərərdə amortizasiya edilmiş dəyərde ölçülmüş maliyyə aktivləri ilə eyni qaydada tanınır. Tanınması dayandırılanda əvvəllər DÜG-də tanınmış məcmu gəlir və ya zərərlər DÜG-dən mənfəət və ya zərəre yenidən təsnif edilir.

DÜGƏD ilə ölçülmüş borc alətləri üzrə GKZ fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda həmin maliyyə aktivlərinin balans dəyərini azaltmır, bunlar ədalətli dəyərde qalır. Əksinə, aktivlər amortizasiya edilmiş dəyərde ölçüləydisə yarana biləcək ehtiyata bərabər məbləğ DÜG-də yığılmış dəyərsizləşmə məbləği kimi mənfəət və ya zərəre müvafiq xərc aid edilir. DÜG-də tanınmış yığılmış zərər aktivin tanınması dayandırılanda mənfəət və zərəre yenidən təsnif edilir.

DÜGƏD ilə kapital alətləri

İlkin tanınmada Bank bəzi hallarda 32 sayılı "Maliyyə alətləri: Təqdimat" adlı MUBS əsasında kapital tərifinə uyğun olan bəzi kapital investisiyalarını ticarət üçün saxlanılan alətlər kimi deyil, DÜGƏD ilə kapital alətləri kimi təsnif etmək üçün yekun seçim edir. Belə təsnifat alətlər üzrə fərdi şəkildə müəyyən edilir.

Bu kapital alətləri üzrə gəlir və zərərlər heç zaman mənfəət və ya zərəre yenidən təsnifləşdirilmir. Ödəmə hüququ müəyyən ediləndə, dividendlər mənfəət və ya zərərdə digər gəlir kimi tanınır, lakin Bank alətin dəyərinin bir hissəsinin qaytarılması olan belə daxilolmalardan faydalanırsa, bu halda belə gəlirlər DÜG-də tanınır. DÜGƏD ilə kapital alətləri üzrə dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi aparılmır. Bu alətlər silinəndə, yığılmış yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı bölüşdürülməmiş mənfəətə köçürülür.

MZƏD ilə müştərilərə verilmiş kreditlər

MZƏD ilə müştərilərə verilmiş kreditlər, əsasən, iqtisadi cəhətdən və ya müqavilə əsasında geri qaytarılmayan layihə maliyyələşdirilməsi kreditləri və əsas kredit müqaviləsinə uyğun olmayan şərtlər əsasında daxili törəmə alətləri ilə kreditlərlə təmsil olunur. MZƏD ilə müştərilərə verilmiş kreditlərin ədalətli dəyərle ölçülməsinə dair məlumatlar 28 sayılı Qeyddə təqdim olunur.

Maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və istifadə edilməmiş kredit üzrə öhdəliklər

Bank maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və kredit öhdəliklərini təqdim edir.

Maliyyə zəmanətləri ilkin olaraq maliyyə hesabatlarında alınmış mükafata bərabər olan ədalətli dəyərle tanınır. İlkin tanınmadan sonra Bankın hər bir zəmanət üzrə öhdəliyi fərdi mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda tanınmış məcmu amortizasiya çıxılmaqla ilkin olaraq tanınmış və GKZ ehtiyatı məbləğlərindən daha yuxarı olanı ilə ölçülür.

İstifadə edilməmiş kredit üzrə öhdəliklər və akkreditivlər kimi öhdəliklər öhdəliyin müddəti ərzində Bankın əvvəlcədən müəyyən edilmiş şərtlərlə müştəriyə kredit təqdim etməsini nəzərdə tutur. Maliyyə zəmanəti haqqında müqavilələrlə eyni qaydada bu müqavilələr GKZ tələblərinin əhatə dairəsinə daxildir.

Bank bəzən bazar faiz dərəcələrindən aşağıda dərəcə ilə kredit öhdəlikləri verir. Belə öhdəliklər ilkin olaraq ədalətli dəyərde tanınır və sonradan daha yüksək GKZ ehtiyatı məbləği və ya müvafiq olduqda tanınmış gəlirin məcmu gəlir məbləğini çıxmaqla ilkin olaraq tanınmış məbləğlə tanınır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

İcra zəmanətləri

İcra zəmanətləri digər tərəf müqavilə öhdəliyini yerinə yetirməyəndə kompensasiyanın ödənilməsinə nəzərdə tutan müqavilələrdir. İcra zəmanətləri kredit riskini ötürür. İcra zəmanəti müqavilələri üzrə risk digər tərəflə müqavilə öhdəliklərinin yerinə yetirilməməsi təhlükəsindən ibarətdir.

Maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin yenidən təsnif edilməsi

Bank maliyyə aktivlərini idarə etmək üçün biznes modelini dəyişdiyi müstəsna hallar istisna olmaqla, Bank maliyyə aktivlərini ilkin tanınmadan sonra yenidən təsnif etmir. Maliyyə öhdəlikləri heç zaman yenidən təsnif edilmir. Bank 2023-cü ildə heç bir maliyyə aktivini və ya öhdəliyini yenidən təsnif etməmişdir.

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri kassada olan pul vəsaitləri, ARMB-dən alınacaq məbləğlər (məcburi ehtiyatları çıxmaqla) və ödəmə müddəti verildiyi tarixdən etibarən doxsan gündən artıq olmayan və müqavilə yüklüliyündən azad olan kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər daxildir.

Törəmə maliyyə alətləri

Adi fəaliyyətində Bank müxtəlif törəmə maliyyə alətlərindən, o cümlədən valyuta və kapital bazarlarında fyuçers, forvard, svop və opsiyon alətlərindən istifadə edir. Belə maliyyə aktivləri ticarət məqsədləri üçün saxlanılır və ədalətli dəyərle əks etdirilir. Ədalətli dəyər bazar kotirovkaları və ya cari bazarı, müvafiq alətin müqavilə qiymətlərini və ya digər amilləri nəzərə alan qiymətləndirmə modelləri əsasında müəyyən edilir. Müsbət ədalətli dəyəri olan törəmə alətlər aktivlərin tərkibində, mənfi ədalətli dəyəri olanlar isə öhdəliklərin tərkibində əks etdirilir. Bu alətlərdən irəli gələn gəlir və zərərlər fərdi mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda, maliyyə alətinin xüsusiyyətindən asılı olaraq, ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə alətlərindən xalis gəlirlər/(zərərlər) və ya məzənnə fərqiindən xalis gəlirlər/(zərərlər) kimi daxil edilir.

Asılı törəmə alət, birləşmiş alətin pul vəsaitləri hərəkətlərinin bir hissəsinin muxtar törəmə alətə oxşar şəkildə dəyişməsi ilə nəticələnən törəmə olmayan əsas aləti də özünə daxil edən hibrid müqavilənin tərkib hissəsidir. Asılı törəmə alət əks təqdirdə müqaviləyə əsasən tələb edilən pul vəsaitləri hərəkətlərinin bir hissəsi və ya hamısının təyin edilmiş faiz dərəcəsinə, maliyyə alətinin qiymətinə, əmtəə qiymətinə, xarici valyuta məzənnəsinə, qiymət və ya dərəcələr indeksinə, kredit reytinginə və ya kredit indeksinə və ya digər dəyişənə uyğun olaraq düzəliş edilməsinə səbəb olur, bir şərtlə ki, qeyri-maliyyə dəyişəni halında dəyişən müqavilə tərəfinə xas deyildir. Maliyyə alətinə əlavə edilmiş, lakin müqaviləyə əsasən həmin alətdən asılı olmadan köçürülə bilən və ya sövdələşmə üzrə fərqli qarşı tərəfə malik olan törəmə alət asılı törəmə alət deyil, fərdi maliyyə alətidir.

Öhdəliklər və qeyri-maliyyə əsas müqavilələrdən asılı olan törəmə alətlər ayrıca törəmə alətlər kimi uçota alınır və törəmə alət anlayışına uyğun gələndə (yuxarıda müəyyən edildiyi kimi), iqtisadi xüsusiyyətləri və riskləri əsas müqavilənin xüsusiyyət və riskləri ilə sıx əlaqəli olmayanda və əsas müqavilənin özü ticarət üçün saxlanmayanda və ya MZƏD ilə təyin edilməyəndə ədalətli dəyərle tanınırdı. Əsas alətdən ayrılan asılı törəmə alətlər ticarət portfelinə ədalətli dəyərle əks etdirilirdi, ədalətli dəyərdə dəyişikliklər isə fərdi mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda tanınırdı.

Maliyyə aktivləri biznes model və YƏMFÖ qiymətləndirmələri əsasında təsnifləşdirilir.

"Repo" və əks "repo" razılaşmaları və qiymətli kağızların kreditə verilməsi

Qiymətli kağızların satılması və geri alınması razılaşmaları ("repo" razılaşmaları) təminatlı maliyyələşdirmə əməliyyatları kimi uçota alınır. "Repo" razılaşmaları əsasında satılmış qiymətli kağızlar fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda saxlanılır və əldə edən tərəf müqavilə şərtlərindən və ya qəbul edilmiş təcrübədən irəli gələrək həmin qiymətli kağızların satılması və ya yenidən girov qoyulması hüququna malik olduqda, "repo" razılaşmaları əsasında girov qoyulan qiymətli kağızlar kimi yenidən təsnif edilir. Müvafiq öhdəliklər kredit təşkilatları və ya müştərilər qarşısında öhdəliklərin tərkibində təqdim olunur. Geri satılma (əks "repo") razılaşmaları əsasında alınmış qiymətli kağızlar müvafiq olaraq investisiya qiymətli kağızları və ya müştərilərə verilmiş kreditlər kimi əks etdirilir. Satış qiyməti ilə geri alış qiyməti arasında fərq faiz gəliri hesab olunur və effektiv faiz metodundan istifadə etməklə "repo" razılaşmalarının müddəti ərzində hesablanır.

Qarşı tərəflərə verilmiş qiymətli kağızlar fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda saxlanılır. Borc götürülmüş qiymətli kağızlar fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin qiymətli kağızlar üçüncü tərəflərə satılanda alış və satış fərdi mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda ticarət qiymətli kağızları üzrə zərərləri çıxmaqla gəlirlərin tərkibində əks etdirilir. Onların qaytarılması öhdəliyi ədalətli dəyərle ticarət öhdəlikləri kimi əks etdirilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Borc öhdəlikləri

Buraxılmış maliyyə alətləri və ya onların komponentləri o halda öhdəlik kimi təsnif edilir ki, müqavilə razılaşmasının mahiyyəti Bankın üzərinə aşağıdakı öhdəliklərdən birinin qoyulması ilə nəticələnsin: sahibə pul vəsaitləri və ya digər maliyyə aktivini çatdırmaq və ya öhdəliyi müəyyən məbləğdə pul vəsaitinin və ya digər maliyyə aktivinin müəyyən sayda xüsusi kapital alətlərinə mübadilə etməkdən fərqli olan yolla ödəmək. Belə alətlərə müştəri, ARMB və dövlət təşkilatları, kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər və buraxılmış borc qiymətli kağızları daxildir. İlk tanınmadan sonra borc öhdəlikləri amortizasiya olunmuş dəyərə, effektiv faiz metodundan istifadə etməklə ölçülür.

Gəlir və zərərər mənfəət və zərərdə borc öhdəliklərinin tanınması dayandırıldıqda, eləcə də amortizasiya prosesində əks etdirilir.

Bank öz borcunu satın alırsa, həmin borc fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan çıxarılır və öhdəliyin balans dəyəri ilə ödənilmiş vəsait arasındakı fərq mənfəət və ya zərərdə tanınır.

İcarələr

Bank, qısamüddətli icarələr və az dəyərli aktivlərin icarəsi istisna olmaqla, bütün icarələr üçün vahid tanınma və ölçülmə yanaşmasını tətbiq edir. Bank icarə ödənişlərini etmək üçün icarə öhdəliklərini və əsas aktivləri istifadə etmək hüququnu təqdim edən istifadə hüququ olan aktivləri tanıyır.

İstifadə hüququ olan aktivlər

Bank istifadə hüququ olan aktivləri icarənin başlanma tarixində (yeni əsas aktiv istifadə üçün mövcud olduğu tarixdə) tanıyır. İstifadə hüququ olan aktivlər yığılmış köhnəlmə və dəyərsizləşmə zərərərini çıxmaqla və icarə öhdəliklərinin hər hansı yenidən ölçülməsi üzrə düzəliş etməklə maya dəyəri ilə ölçülür. İstifadə hüququ olan aktivlərin maya dəyərinə tanınmış icarə öhdəliklərinin məbləği, çəkilən ilkin birbaşa xərclər və icarə üzrə alınmış hər hansı güzəştlər çıxıldıqdan sonra icarə müddətinin başlanğıc tarixində və ya ondan əvvəl edilmiş hər hansı icarə ödənişləri daxildir. İcarə müddətinin sonunda mülkiyyət hüququnun Banka keçəcəyi haqqında kifayət qədər əminlik olmadığı təqdirdə, tanınmış istifadə hüququ olan aktivlər ehtimal edilən istifadə müddəti və icarə müddətindən daha qısa olanı üzrə düz xətt üsulu ilə amortizasiya edilir. İstifadə hüququ olan aktivlər üzrə dəyərsizləşmə hesablanır.

İcarə öhdəlikləri

İcarənin başlanma tarixində, Bank icarə müddəti ərzində ediləcək icarə ödənişlərinin cari dəyəri ilə ölçülmüş icarə öhdəliklərini tanıyır. İcarə ödənişlərinə icarə güzəştləri üzrə alınacaq məbləğlər çıxılmaqla sabit ödənişlər (o cümlədən mahiyyətcə sabit ödənişlər), indeks və ya dərəcələrdən asılı olan dəyişkən icarə ödənişləri və zamanətli qalıq dəyəri üzrə icarəçi tərəfindən ödənilməsi gözlənilən məbləğlər daxildir. İcarə ödənişlərinə həmçinin Bank tərəfindən gerçəkləşdirilməsi əsaslı şəkildə yəqin olduğu halda alış hüququnun gerçəkləşdirildiyi qiymət və icarə müddəti ərzində Bank icarəni ləğv etmə hüququnu gerçəkləşdirsə, icarənin ləğv edilməsi ilə bağlı cərimə ödənişləri daxildir. İndeks və ya dərəcələrdən asılı olmayan dəyişkən icarə ödənişləri ödənişin həyata keçirilməsi ilə nəticələnən hal və ya şəraitin baş verdiyi dövrdə xərc kimi tanınır.

İcarə ödənişlərinin cari dəyərini hesablayarkən, Bank icarə müqaviləsində nəzərdə tutulan faiz dərəcəsinin dərhal müəyyən edilməsi mümkün olmadığı təqdirdə icarənin başlanma tarixinə olan əlavə faiz dərəcəsinə istifadə edir. Başlanma tarixindən sonra, icarə öhdəliklərinin məbləği faizin artımını əks etdirmək üçün artırılır və edilmiş icarə ödənişləri üçün azaldılır. Bundan əlavə, modifikasiya, icarə müddətində dəyişiklik, mahiyyətcə sabit icarə ödənişlərində dəyişiklik və ya müvafiq aktivin alınması üzrə qiymətləndirmədə dəyişiklik baş verdikdə icarə öhdəliklərinin balans dəyəri yenidən ölçülür.

Qısamüddətli icarələr və azdəyərli aktivlərin icarələri

Bank qısamüddətli icarənin tanınması üzrə istisnayı qısamüddətli icarələrinə (yeni başlanğıc tarixində icarə müddəti 12 ayadək olan və alış opsiyonunu daxil etməyən icarələrə) tətbiq edir. Bank həmçinin azdəyərli aktivlərin tanınması üzrə istisnayı azdəyərli hesab edilən (yeni 5,000 ABŞ dollarınadək) ofis avadanlığının icarəsinə tətbiq edir. Qısamüddətli icarələr üzrə icarə ödənişləri və azdəyərli aktivlərin icarələri icarə müddəti ərzində düz xətt üsulu ilə xərc kimi tanınır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə alətlərinin qarşılıqlı əvəzləşdirilməsi

Bank maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin tanınmış məbləğlərini qarşılıqlı əvəz etmək üçün qanuni hüquqa malik olduğu və ya hesablaşmanı əvəzləşdirmə əsasında həyata keçirmək, ya da eyni vaxtda aktivləri reallaşdırmaq və öhdəliyi yerinə yetirmək niyyəti olduğu halda, qarşılıqlı əvəzləşdirir və fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda xalis məbləğ kimi təqdim edir. Əvəzləşdirmə hüququ gələcək hadisədən asılı olmamalıdır və bütün aşağıdakı hallarda qanuni hüquqa malik olmalıdır:

- ▶ Biznesin adı gedişində;
- ▶ Defolt halında; və
- ▶ Müəssisə və bütün qarşı-tərəflər iflasa uğradıqda və ya müflisləşdikdə.

Bu hallar adətən əsas əvəzləşdirmə razılaşmalarında baş vermir və əlaqəli aktiv və öhdəliklər fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ümumi məbləğdə göstərilir.

Restrukturizasiya edilmiş kreditlər

İmkan dairəsində Bank girova yiyələnmək əvəzinə kredit şərtlərini dəyişdirməyə çalışır. Buna müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniş müddətlərinin uzadılması və yeni kredit şərtlərinin razılaşdırılması daxildir.

Bank maliyyə aktivinin, məsələn müştəriyə verilən kreditin müddəti və şərtləri onun yeni bir kreditə çevriləcəyi şəkildə dəyişdirildiyi halda maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır, fərq isə dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda tanınmanın dayandırılması ilə bağlı gəlir və ya zərər kimi tanınır. Yeni tanınmış kreditlər, AYKD olması ehtimal edilməyəndə, GKZ-nin ölçülməsi məqsədləri üçün Mərhələ 1 kimi təsnif edilir. Dəyərsizləşən kreditlərin restrukturizasiyası maliyyə alətinin tanınmasının dayandırılması ilə nəticələnmir. Müştəriyə verilən kreditin tanınmasının dayandırılması baxımından qiymətləndirmə apararkən Bank aşağıdakı amilləri nəzərə alır:

- ▶ Kreditin valyutasında dəyişiklik;
- ▶ Qarşı tərəfin dəyişməsi;
- ▶ Dəyişiklik nəticəsində alət artıq YƏMFÖ meyarına uyğun olmayanda.

Dəyişiklik əhəmiyyətli şəkildə fərqli olan pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə nəticələnmirsə, dəyişiklik tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmır. İlkin EFD (effektiv faiz dərəcəsi) ilə diskontlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik əsasında Bank, dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda fərdi mənfəət və ya zərərdə EFD istifadə etməklə hesablanmış faiz gəlirinin tərkibində təqdim edilmiş dəyişiklikdən irəli gələn gəlir və ya zərəri qeydə alır.

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin uçotdan çıxarılması

Maliyyə aktivləri

Maliyyə aktivləri (və ya müvafiq hallarda maliyyə aktivinin bir hissəsi və ya analoji maliyyə aktivləri qrupunun bir hissəsi) aşağıdakı hallarda uçotdan çıxarılır:

- ▶ Aktivdən pul vəsaitlərini əldə etmək hüquqlarının vaxtı başa çatmışdır;
- ▶ Bank özünün aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüquqlarını üçüncü tərəfə köçürmüş və ya aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüququnu saxlayaraq, üzərinə aktivdən pul vəsaitlərini "tranzit" razılaşması əsasında tam məbləğdə və çox yubanmadan ödəmək öhdəliyini götürmüşdür; və
- ▶ Bank: (a) aktiv üzrə risk və səmərələrin böyük hissəsini köçürmüş; (b) aktiv üzrə risk və səmərələrin böyük hissəsini köçürməmiş və ya özündə saxlamamış, lakin onlar üzrə nəzarət hüququnu köçürmüşdür.

Bank aktivdən pul vəsaitləri hərəkətini almaq hüququnu köçürmüş və aktiv üzrə risk və səmərələrin əksəriyyətini nə köçürməmiş, nə onları özündə saxlamamış, nə də aktiv üzrə nəzarət hüququnu köçürməmişdirsə, aktiv, Bankın həmin aktivdə davam edən iştirakı müqabilində əks etdirilir. Köçürülmüş aktiv üzrə zəmanət formasında aktivdə iştirakın davam etməsi aktivin ilkin balans dəyəri ilə Bankdan tələb oluna biləcək maksimal ödəniş məbləğindən az olanı ilə ölçülür.

Aktivdə iştirak, köçürülmüş aktiv üzrə yazılı və/və ya satın alınmış opsiyon (o cümlədən nağd hesablaşma əsaslı opsiyon və ya analoji alət) formasında davam edirsə, Bankın davam edən iştirakının həddi köçürülən aktivin Bank tərəfindən geri alınacaq dəyərində bərabərdir. Lakin ədalətli dəyərle qiymətləndirilən aktiv üzrə yazılı "put" opsiyonu (o cümlədən nağd hesablaşma əsaslı opsiyon və ya analoji alət) istisna təşkil edir və bu halda Bankın davam edən iştirakının həddi, köçürülən aktivin ədalətli dəyəri və opsiyonun icra qiymətindən az olanı ilə məhdudlaşır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin uçotdan çıxarılması (davamı)

Silinmə

Maliyyə aktivləri yalnız Bank onların bərpa edilməsini dayandırdığı halda hissə-hissə və ya bütövlükdə silinir. Əgər silinəcək məbləğ yığılmış zərər ehtiyatından çoxdursa, fərq ilk öncə ehtiyata əlavə kimi uçota alınır və sonradan ümumi balans dəyərində tətbiq olunur. Bütün gələcək bərpalar kredit zərəri xərclərinə silinir. Silinmə uçotdan çıxarılma hadisəsini təşkil edir.

Maliyyə öhdəlikləri

Maliyyə öhdəliyi müvafiq öhdəlik icra edildikdə, ləğv edildikdə və ya vaxtı başa çatdıqda uçotdan çıxarılır.

Mövcud olan bir maliyyə öhdəliyi eyni kreditor qarşısında tam fərqli şərtlərlə digəri ilə əvəz edildikdə və ya mövcud öhdəliyin şərtlərinə əhəmiyyətli düzəlişlər edildikdə, belə əvəz etmə və ya düzəliş ilkin öhdəliyin tanınmasının dayandırılmasını və yeni öhdəliyin tanınmasını tələb edir və müvafiq balans dəyərlərindəki fərqlər mənfəət və ya zərərdə əks etdirilir.

Vergilər

Cari mənfəət vergisi xərci Azərbaycan Respublikasının qanunları əsasında hesablanır.

Təxirə salınmış vergi aktivləri öhdəlik metodundan istifadə etməklə müvəqqəti fərqlər üzrə hesablanır. Təxirə salınmış mənfəət şirkətlərin birləşməsi olmayan əməliyyat zamanı qüvvəyə gələn və ya aktiv və ya öhdəliyin ilkin tanınmasından irəli gəlməyəndə və əməliyyat zamanı nə uçot mənfəətinə, nə də vergiyə cəlb edilən mənfəətə və ya zərərə təsir göstərmədiyi hallarda, təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivlərinin və öhdəliklərinin vergi bazası və onların maliyyə hesabatları məqsədləri üçün balans dəyərləri arasında bütün müvəqqəti fərqlər üzrə müəyyən edilir.

Təxirə salınmış vergi aktivləri yalnız bu dərəcədə müəyyən edilir ki, çıxılan müvəqqəti fərqlərin istifadə edilə bilməsi üçün vergiyə cəlb edilən mənfəətin mövcud olması ehtimalı olsun. Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri və öhdəlikləri, hesabat tarixinə qüvvədə olan və ya əsas etibarlı ilə qüvvədə olan vergi dərəcələri və vergi qanunları əsasında aktivlərin satıldığı və ya öhdəliklərin yerinə yetirildiyi müddətdə tətbiq edilən vergi dərəcələri ilə ölçülür.

Bundan əlavə, Azərbaycanda Bankın fəaliyyəti ilə bağlı müxtəlif əməliyyat vergiləri tətbiq edilir. Bu vergilər ümumi və inzibati xərclərin tərkibinə daxil edilir.

Cari və təxirə salınmış vergi mənfəət və ya zərərdə tanınır, lakin cari və təxirə salınmış vergi digər ümumi gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınan maddələrə aiddirsə, cari və təxirə salınmış vergi də, müvafiq olaraq, digər ümumi gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınır.

Əmlak və avadanlıqlar

Avadanlıqlar, gündəlik xidmət xərcləri istisna olmaqla, yığılmış köhnəlməni və hər hansı tanınmış dəyərsizləşmə zərərinin çıxmaqla maya dəyəri ilə tanınır. Tanıma meyarına uyğun gələndə, avadanlıqların bir hissəsinin əvəz etdirilməsi xərcləri yaranan zaman həmin dəyərə daxil edilir.

Avadanlığın balans dəyəri dəyərsizləşmə baxımından balans dəyərinin qaytarılmayacağını göstərən hadisələr baş verəndə və ya şəraitlər dəyişəndə yenidən qiymətləndirilir.

İlk olaraq maya dəyəri ilə tanındıqdan sonra binalar yenidən qiymətləndirilmiş dəyərlə uçota alınır. Həmin yenidən qiymətləndirilmiş dəyər yenidən qiymətləndirmə tarixində ədalətli dəyərdən sonradan yığılmış köhnəlməni və sonradan yığılmış dəyərsizləşmə zərərlərini çıxmaqla müəyyən edilir. Qiymətləndirmə kifayət qədər tez-tez aparılır ki, yenidən qiymətləndirilən aktivin ədalətli dəyərinin balans dəyərindən əhəmiyyətli dərəcədə fərqli olmaması təmin olunsun.

Yenidən qiymətləndirmə üzrə hər hansı əlavə məbləğ digər ümumi gəlirə daxil edilmiş əmlak və avadanlıqlar üçün yenidən qiymətləndirmə ehtiyatına aid edilir. Lakin yenidən qiymətləndirmə üzrə hər hansı əlavə vəsait əvvəllər mənfəət və ya zərərdə əks etdirilmiş həmin aktivin dəyərinin yenidən qiymətləndirmə nəticəsində azalmasını ləğv etdiyi halda, bu artma mənfəət və ya zərərdə əks etdirilir. Yenidən qiymətləndirmə üzrə kəsir mənfəət və ya zərərdə əks etdirilir, lakin bu halda həmin aktiv üzrə əvvəlki əlavə məbləğlə birbaşa əvəzləşdirilən kəsir əmlak və avadanlıqlar üçün yenidən qiymətləndirmə ehtiyatında əlavə məbləğlə birbaşa əvəzləşdirilir.

Əmlak və avadanlıqlar üçün yenidən qiymətləndirmə ehtiyatından bölüşdürülməmiş mənfəətə illik köçürmə aktivlərin yenidən qiymətləndirilmiş balans dəyəri əsasında köhnəlmə ilə aktivlərin maya dəyəri əsasında köhnəlmə arasındakı fərq üçün aparılır. Satış zamanı satılan konkret aktivə aid olan hər hansı yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı bölüşdürülməmiş mənfəətə köçürülür.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)**Əmlak və avadanlıqlar (davamı)**

Aktiv istifadə edilmək üçün hazır olduğu andan bu aktiv üzrə köhnəlmə hesablanmağa başlayır. Köhnəlmə aşağıdakı ehtimal edilən faydalı istifadə müddətləri ərzində düz-xətt üsulu ilə hesablanır:

	<i>İllər</i>
Binalar	20
İcarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri	10
Kompüterlər və digər avadanlıqlar	5
Mebel, qurğu, nəqliyyat vasitələri və digər	5

Aktivlərin qalıq dəyərləri, istifadə müddətləri və metodlar yenidən baxılaraq, hər maliyyə ilinin sonunda lazım olduqca yeniləşdirilir. Təmir və rekonstruksiya xərcləri çəkildikcə xərclərə aid edilir və kapitallaşdırılmalı olduğu hallar istisna olmaqla, ümumi və inzibati xərclərə daxil edilir.

Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlər kompüter proqramlarından və lisenziyalardan ibarətdir.

Ayrıca alınmış qeyri-maddi aktivlər ilk olaraq maya dəyəri ilə tanınır. İlk tanımadan sonra qeyri-maddi aktivlər yığılmış köhnəlmə və yığılmış dəyərsizləşmə zərərini çıxmaqla maya dəyəri ilə əks etdirilir. Qeyri-maddi aktivlərin istifadə müddətləri məhdud müddətlər kimi müəyyən edilmişdir. Məhdud istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlərə 1-10 illik istifadə müddəti üzrə düz xətt üsulu ilə amortizasiya hesablanır və həmin qeyri-maddi aktivlər üzrə mümkün dəyərsizləşmə əlamətləri mövcud olanda dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirmə aparılır.

Ehtiyatlar

Bank keçmiş hadisələr nəticəsində hüquqi və ya işgüzar praktikadan irəli gələn öhdəliklərə malik olduqda, bu öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün iqtisadi resursların sərf olunmasının ehtimalı böyük olduqda və öhdəliklərin məbləği kifayət qədər dəqiq ehtimal edilə bildikdə ehtiyatlar uçota alınır.

Pensiya təminatı və işçilərə digər ödənişlər üzrə öhdəliklər

Bank işə götürənin cari ödəmələrinin işçilərə ümumi əmək haqqı ödənişlərinin müəyyən faizi kimi hesablanmasını nəzərdə tutan Azərbaycan Respublikasının dövlət pensiya təminatı sistemindən əlavə hər hansı fərdi pensiya təminatı sistemində malik deyildir. Bu xərclər müvafiq əmək haqqının aid olduğu hesabat dövründə əks etdirilir. Bundan əlavə, Bank əmək fəaliyyəti başa çatdıqdan sonra işçilərə əhəmiyyətli ödənişlər aparmalı deyildir.

Səhmdar kapitalı*Səhmdar kapitalı*

Adi səhmlər və geri qaytarılmayan imtiyazlı səhmlər səhmdar kapitalı kimi təsnif edilir. Şirkətlərin birləşməsi istisna olmaqla, yeni səhmlərin buraxılması ilə birbaşa bağlı olaraq üçüncü tərəflərə ödənişlərə çəkilən xərclər kapitalın tərkibində həmin emissiya nəticəsində əldə edilmiş məbləğin azalması kimi əks etdirilir. Əldə edilmiş vəsaitlərin ədalətli dəyərinin buraxılmış səhmlərin nominal dəyərindən və səhmdarların digər kapitalla ödənişlərindən artıq məbləği əlavə kapital kimi əks etdirilir.

Dividendlər

Dividendlər, yalnız hesabat tarixindən gec olmayaraq elan edildiyi halda, öhdəlik kimi əks etdirilir və hesabat tarixinə kapitalın məbləğindən çıxılır. Dividendlər haqqında məlumat hesabat tarixindən əvvəl və eləcə də hesabat tarixindən sonra, lakin maliyyə hesabatları təsdiq edildikdən əvvəl təklif və ya elan edildikdə açıqlanır.

Seqmentlər üzrə hesabatların hazırlanması

Bankın seqmentlər üzrə hesabatları aşağıdakı əməliyyat seqmentlərinə əsaslanır: Korporativ, Pərakəndə, Xəzinədarlıq.

Şərti öhdəliklər və aktivlər

Şərti öhdəliklər Fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onların ödənilməsi üçün ehtiyatların xərclənməsi ehtimalı az olanda, Fərdi maliyyə hesabatlarında açıqlanır. Şərti aktivlər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onlarla bağlı iqtisadi faydaların daxil olması ehtimal edildikdə maliyyə hesabatlarında açıqlanır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Gəlir və xərclərin tanınması

Gəlirlər, ödənişin nə zaman edildiyindən asılı olmayaraq, Bank tərəfindən iqtisadi səmərənin əldə edilməsi ehtimal ediləndə və xərclər etibarlı şəkildə ölçülə biləndə tanınır. Gəlirlərin tanınması üçün aşağıdakı xüsusi tanıma meyarları da qarşılanmalıdır.

Faiz və analogi gəlir və xərclər

Bank amortizasiya edilən dəyərlə və ya MZƏD ilə ölçülmüş borc maliyyə aktivləri üzrə faiz gəlirlərini effektiv faiz dərəcəsinə maliyyə aktivinin (qiymətdən düşmüş maliyyə aktivləri istisna olmaqla) ümumi balans dəyərində tətbiq etməklə hesablamalıdır. Effektiv faiz dərəcəsi qiymətləndirilən gələcək pul vəsaitləri ödənişlərini və ya daxilolmalarını maliyyə alətinin ehtimal edilən istifadə müddəti və ya daha qısa müddət ərzində maliyyə aktivinin və ya öhdəliyinin xalis balans dəyərində diskontlaşdırır. Hesablama zamanı maliyyə aləti üzrə bütün müqavilə şərtləri (misal üçün əvvəlcədən ödəmə imkanı), eləcə də alətlə bilavasitə bağlı olan və effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi olan bütün haqlar və əlavə xərclər nəzərə alınır, lakin gələcək kredit zərərləri nəzərə alınmır. Bank maliyyə aktivləri və ya öhdəlikləri üzrə ödəniş və daxilolmalara dair qiymətləndirmələrinə yenidən baxdıqda, həmin aktiv və öhdəliklərin balans dəyərində düzəlişlər edir. Düzəliş edilmiş balans dəyəri ilkin effektiv faiz dərəcəsi əsasında hesablanır və balans dəyərində dəyişiklik faiz gəliri və ya xərci kimi tanınır.

Maliyyə aktivləri kredit üzrə dəyərsizləşmiş olanda Bank faiz gəlirlərini effektiv faiz dərəcəsinə maliyyə aktivinin xalis amortizasiya edilən dəyərində tətbiq etməklə hesablayır. Maliyyə aktivləri bərpa olunsaydı və artıq kredit üzrə dəyərsizləşmiş olmasaydı, Bank faiz gəlirlərinin ümumi əsasla hesablanmasına qayıdacaqdı.

Alınmış və ya yaranmış kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri (AYKD) üçün Bank faiz gəlirini düzəldilmiş EFD hesablamayla və bu dərəcəni aktivin amortizasiya edilən dəyərində tətbiq etməklə hesablayır. Düzəldilmiş EFD ilkin tanınmada qiymətləndirilmiş gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətini (o cümlədən kredit zərərlərini) AYKD aktivlərinin amortizasiya edilən dəyərində diskontlaşdırılan faiz dərəcəsidir.

Haqq və komissiyalar

Bank haqq və komissiya gəlirini müştərilərə göstərdiyi müxtəlif xidmətlərdən əldə edir. Komissiya gəliri aşağıdakı iki kateqoriyaya bölünə bilər:

- ▶ Xidmətin göstərilməsindən əldə edilən gəlir xidmət göstərildikcə gəlirlər kimi tanınır (məsələn, plastik kart əməliyyatları, hesablaşma əməliyyatları, nağd əməliyyatlar və s. üzrə xidmətlər);
- ▶ Maliyyə alətinin effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsini təşkil edən gəlir effektiv faiz dərəcəsinə düzəliş kimi tanınır və "faiz gəliri" kimi uçota alınır.

Müştəri loyallığı proqramları

Bank bir neçə müştəri loyallığı proqramlarını təklif edir. Bu cür proqramların uçotu müəyyən edilmiş müştərinin kim olduğu və Bankın agent və ya müqavilə üzrə əsas tərəf qismində hərəkət etməsindən asılı olaraq dəyişir. Xalların toplanılmasına əsaslanan proqramlarda Bank xalların istifadə müddətinin başa çatmasından sonra mənəfəət və ya zərər hesabına geri qaytarılan və müştərilər tərəfindən istifadə ediləcəyi gözlənilən toplanmış xallar üçün öhdəliyi ümumilikdə tanımışdır. Plastik kartla aparılan əməliyyatlar üzrə keşbek haqq və komissiya gəlirini azaldır.

Dividend gəliri

Gəlirlər, Bank ödənişi almaq hüququnu əldə edəndə tanınır.

MZƏD ilə bütün maliyyə aktivləri üzrə faiz gəlirləri müqavilə ilə nəzərdə tutulan faiz dərəcələrindən istifadə etməklə mənəfəət və ya zərər haqqında hesabatda "Digər faiz gəlirləri"ndə tanınır.

Xarici valyutanın çevrilməsi

Fərdi maliyyə hesabatları Bankın funksional və təqdimat valyutası olan AZN ilə təqdim edilir. Xarici valyutalarla aparılan əməliyyatlar ilk öncə əməliyyat tarixində qüvvədə olan valyuta məzənnəsi ilə funksional valyutaya çevrilir. Xarici valyuta ilə olan monetar aktivlər və öhdəliklər hesabat tarixinə məzənnədən istifadə etməklə funksional valyutaya çevrilir. Xarici valyutalarla olan əməliyyatların çevrilməsindən yaranan bütün fərqlər mənəfəət və ya zərər haqqında hesabatda "Xarici valyutalarla əməliyyatlar üzrə xalis gəlir (zərər)" maddəsi üzrə tanınır. Xarici valyuta ilə olan və maya dəyəri ilə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr əməliyyat tarixinə mövcud olan məzənnəyə görə çevrilir. Xarici valyuta ilə olan və ədalətli dəyərlə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr ədalətli dəyərin təyin edildiyi tarixdə mövcud olan məzənnəyə görə çevrilir.

Xarici valyuta ilə əməliyyatın müqavilə məzənnəsi ilə ARMB-nin həmin əməliyyat tarixinə rəsmi məzənnəsi arasında fərqlər dilinq əməliyyatları üzrə gəlirlərə daxil edilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)**Xarici valyutanın çevrilməsi (davamı)**

Bank bu maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında 31 dekabr tarixinə olan aşağıdakı rəsmi məzənnələrdən istifadə etmişdir:

	2023	2022
1 ABŞ dolları	AZN 1.7000	AZN 1.7000
1 avro	AZN 1.8766	AZN 1.8114

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standart və şərhlər

Bankın fərdi maliyyə hesabatları buraxıldığı tarixə qədər buraxılmış, lakin qüvvəyə minməmiş yeni və düzəliş edilmiş standartlar aşağıda təqdim olunur. Bank yeni və düzəliş edilmiş bu standartlar və şərhlər (müvafiq hallarda) qüvvəyə mindikdə onları tətbiq etmək niyyətindədir.

16 sayılı MHBS-yə düzəlişlər: Satış və geriye icarə əməliyyatında icarə öhdəliyi

2022-ci ilin sentyabr ayında BMUSK 16 sayılı MHBS-yə düzəlişlər etmişdir. Həmin düzəlişlər satıcı-icarəçinin saxlanılan istifadə hüququ ilə bağlı gəlir və ya zərərin məbləğini tanınamamasını təmin etmək üçün, satış və geriye icarə əməliyyatında yaranan icarə öhdəliyinin ölçülməsində satıcı-icarəçinin istifadə etdiyi tələbləri müəyyən edir. Düzəlişlər 1 yanvar 2024-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir və 16 sayılı MHBS-nin ilkin tətbiqi tarixindən sonra bağlanmış satış və geriye icarə əməliyyatlarına retrospektiv qaydada tətbiq edilməlidir. Erkən tətbiqə icazə verilir və bu fakt açıqlanmalıdır.

Düzəlişlərin Bankın maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsiri gözlənilmir.

1 sayılı MUBS-a düzəlişlər – Öhdəliklərin cari və uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsi

2020-ci ilin yanvar ayında və 2022-ci ilin oktyabr ayında öhdəliklərin cari və uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsi üzrə tələbləri müəyyən etmək üçün MUBS, 1 sayılı MUBS-un 69-76 bəndlərinə düzəlişlər dərc etmişdir. Düzəlişlər aşağıdakı məsələlərə aydınlıq gətirir:

- ▶ Hesablaşmanı təxirə salmaq hüququ nəyi nəzərdə tutur;
- ▶ Təxirə salmaq hüququ hesabat dövrünün sonunda mövcud olmalıdır;
- ▶ Təsnifləşdirməyə müəssisənin təxirə salmaq hüququndan istifadə etmə ehtimalı təsir etmir;
- ▶ Yalnız çevrilən öhdəlikdəki əlaqədar törəmə aləti özü-özlüyündə kapital aləti olarsa, öhdəliyin şərtləri təsnifləşdirməyə təsir göstərməyəcək.

Bundan əlavə, kredit müqaviləsindən yaranan öhdəliyin uzunmüddətli kimi təsnif edildiyi və müəssisənin ödənişi təxirə salmaq hüququ on iki ay ərzində gələcək şərtləri qarşılamasından asılı olduqda, açıqlamanın tələb edilməsi tələbi tətbiq edilmişdir.

Bu düzəlişlər 1 yanvar 2024-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir və retrospektiv qaydada tətbiq edilməlidir. Bank hazırda düzəlişlərin cari təcrübəyə təsirini və mövcud kredit müqavilələrinin yenidən müzakirə edilməsinin tələb edilib-edilməyəcəyini qiymətləndirir.

7 sayılı MUBS və 7 sayılı MHBS-yə düzəlişlər: Təchizatçının maliyyə sövdələşmələri

2023-cü ilin may ayında BMUSK 7 sayılı *Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat* adlı MUBS-a və 7 sayılı *Maliyyə alətləri* adlı MHBS-yə düzəlişlər dərc etmişdir. Açıqlamalar təchizatçının maliyyə sövdələşmələrinin xüsusiyyətlərini aydınlaşdıracaq və bu cür sövdələşmələr haqqında əlavə açıqlama tələb edəcək. Düzəlişlərdəki açıqlama tələbləri maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinə təchizatçının maliyyə sövdələşmələrinin müəssisənin öhdəliklərinə, pul vəsaitlərinin hərəkətinə və likvidlik riskinə məruzluğa təsirlərini başa düşməyə kömək etmək məqsədini daşıyır.

Düzəlişlərin Bankın maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsiri gözlənilmir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

4. Mühüm uçot mühakimələri və ehtimalları

Qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi

Bankın uçot qaydalarını tətbiq edərkən, rəhbərlik, qiymətləndirmələrdən əlavə, fərdi maliyyə hesabatlarında əks etdirilmiş məbləğlərə daha əhəmiyyətli təsir göstərmiş aşağıdakı mühakimələrdən istifadə etmiş və ehtimallar vermişdir:

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri

Fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmiş maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin ədalətli dəyərləri fəal bazardan əldə edilə bilməyəndə, onlar riyazi modellərin işlədilməsini daxil edən müxtəlif qiymətləndirmə mexanizmlərindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Bu modellər üçün ilkin verilənlər mümkün olanda müşahidə edilə bilən bazardan götürülür, mümkün olmayanda isə ədalətli dəyərlərin müəyyən edilməsi üçün müəyyən dərəcədə mühakimələrin istifadə edilməsi tələb olunur. Əlavə təfəsilatlar Qeyd 28-də təqdim olunur.

Maliyyə aktivləri üzrə dəyərsizləşmə zərərliyi

Maliyyə aktivlərinin bütün kateqoriyaları üzrə dəyərsizləşmə zərərliyi ölçülməsi mühakimələrin işlədilməsini tələb edir, xüsusilə dəyərsizləşmə zərərliyi müəyyən edilərkən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin məbləği və vaxtı və girov dəyərləri, eləcə də kredit riskində əhəmiyyətli artım qiymətləndirilməlidir. Bu qiymətləndirmələr bir neçə amildən irəli gəlir ki, bunların dəyişməsi müxtəlif səviyyəli ehtiyatlarla nəticələnə bilər. Bank tərəfindən GKZ-nin hesablamaları müxtəlif giriş məlumatlarının seçimi və onların qarşılıqlı əlaqəsi ilə bağlı bir sıra müvafiq fərziyyələri əhatə edən kompleks modellərin nəticəsidir. Uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri hesab olunan GKZ modellərinin elementləri bunlardır:

- ▶ Bankın hər bir kateqoriya üçün Defolt Ehtimalı ("DE") əmsalını təyin edən daxili kredit təsnifatı modeli;
- ▶ Kredit reytingində əhəmiyyətli artımın olub-olmadığının və müvafiq olaraq maliyyə aktivləri üçün AMəGKZ əsasında ehtiyatların ölçülməsi olub-olmadığının qiymətləndirilməsi, eləcə də keyfiyyətin qiymətləndirilməsi üçün Bankın meyarı;
- ▶ GKZ-ləri ümumi əsasla qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinin seqmentlərə bölünməsi;
- ▶ GKZ modellərinin, o cümlədən müxtəlif düsturların və giriş məlumatları seçiminin işlənilib hazırlanması;
- ▶ Makroiqtisadi ssenarilər ilə işsizlik səviyyəsi və girov dəyərləri kimi iqtisadi giriş məlumatları arasındakı əlaqənin və DE (defolt ehtimalı), DHRH (defolt halında risklərin həcmi) və DHZ (defolt halında zərər) əmsallarına təsirin müəyyənləşdirilməsi;
- ▶ GKZ modelləri üçün iqtisadi giriş məlumatlarını əldə etmək üçün perspektiv makroiqtisadi ssenarilərin seçilməsi və onların həyata keçirilə bilməsinin qiymətləndirilməsi.

Daha ətraflı məlumat 9-cu və 27-ci Qeydlərdə təqdim edilir.

İcarələr – əlavə faiz dərəcəsinin qiymətləndirilməsi

Bank icarədə nəzərdə tutulan faiz dərəcəsinə dərhal müəyyən edə bilmir və bu səbəbdən icarə öhdəliklərinin ölçülməsi üçün əlavə faiz dərəcəsinə (ƏFD) istifadə edir. ƏFD Bankın oxşar şərt və oxşar girovla oxşar iqtisadi mühitdə istifadə hüququ olan aktivə oxşar dəyərli aktivin əldə edilməsi üçün tələb olunan vəsaitlərin borca alınması üçün ödəməli olduğu faiz dərəcəsidir. Beləliklə, ƏFD Bankın nəyi "ödəməli olduğunu" əks etdirir, bu isə müşahidə edilən dərəcələr olmadıqda (məs. Bank maliyyə əməliyyatları aparmadıqda) və ya icarə şərtlərini əks etdirmək üçün düzəliş edilməli olduqda (məs. icarələr Bankın funksional valyutasında olmadıqda) qiymətləndirilmənin aparılmasını tələb edir.

Bank ƏFD-ni mümkün olduqda müşahidə edilən giriş məlumatlarından (bazardakı faiz dərəcələri kimi) istifadə etməklə qiymətləndirir və müəssisənin xüsusiyyətlərini (məs. Bankın kredit reytingi) nəzərə almaqla müəyyən qiymətləndirmələr aparmalıdır.

Vergilər

Azərbaycanın qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruz qalır. Rəhbərlik hesab edir ki, 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə müvafiq qanunvericiliyin rəhbərlik tərəfindən tətbiq edilən şərhli münasibdir və Bankın vergi mövqeyi qəbul ediləcəkdir.

5. Seqmentlər üzrə hesabatların hazırlanması

Bank məlumatı maliyyə hesabatlarının istifadəçiləri üçün məşğul olduğu biznes fəaliyyətlərinin və çalışdığı iqtisadi mühitin təbiətini və maliyyə təsirlərini qiymətləndirmək imkanını yaratmaq məqsədilə açıqlayır. Bu məsələ 8 sayılı *Əməliyyat seqmentləri* adlı MHBS və xüsusi açıqlamaların seqment hesabatı şəklində təqdim olunmasını tələb edən digər standartlar ilə tənzimlənir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

5. Seqmentlər üzrə hesabatların hazırlanması (davamı)

Resursların bölüşdürülməsi və seqment fəaliyyətinin nəticələrinin qiymətləndirilməsi məqsədilə əməliyyat qərarının verilməsi üzrə məsul şəxsə mürəzə edilən məlumat təqdim edilmiş xidmətlərin növlərini əks etdirir. Qrupun 8 sayılı MHBS ilə tələb olunan hesabat seqmentləri aşağıdakılardır:

- Korporativ bankçılıq – birbaşa debet vəsaitləri, cari hesablar, depozitlər, overdraftlar, kredit və digər kredit vəsaitləri, xarici valyuta və törəmə məhsullarını əhatə edir;
- Pərakəndə bankçılıq – özəl bank xidmətləri, özəl cari müştəri hesabları, əmanətlər, depozitlər, investisiya əmanət məhsulları, məsuliyyətli mühafizə, kredit və debet kartları, istehlak və ipoteka kreditlərini əhatə edir;
- Xəzinə – banklararası kreditlər və borclar, qiymətli kağızlar üzrə ticarət svopları, valyuta mübadiləsi xidmətləri, istiqrazların və adi notların buraxılması və digər xəzinədarlıq əməliyyatlarını əhatə edir.

	<i>Korporativ</i>		<i>Pərakəndə</i>		<i>Xəzinə</i>		<i>Bölüşdürülməmiş</i>		<i>Cəmi</i>	
	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022
Faiz gəliri	96,596	75,838	487,319	456,359	137,366	94,425	-	-	721,281	626,622
Faiz xərci	(53,756)	(37,495)	(39,606)	(35,424)	(15,075)	(5,694)	(1,565)	(1,408)	(110,002)	(80,021)
Xalis faiz gəliri	42,840	38,343	447,713	420,935	122,291	88,731	(1,565)	(1,408)	611,279	546,601
Kredit zərəri üzrə (xərc) / qaytarılma	(2,531)	(6,364)	(14,002)	(53,124)	(174)	(3,305)	(477)	360	(17,184)	(62,433)
Dəyərsizləşmə zərərləri üçün ehtiyatdan sonra xalis faiz gəliri	40,309	31,979	433,711	367,811	122,117	85,426	(2,042)	(1,048)	594,095	484,168
Faiz və komissiya gəliri	104,346	55,173	201,886	196,173	1,335	1,332	-	-	307,567	252,678
Faiz və komissiya xərci	(4,904)	(4,979)	(162,985)	(74,423)	(7,879)	(7,064)	-	-	(175,768)	(86,466)
Xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə xalis gəlirlər	27,247	28,841	23,652	14,330	4,855	27,065	-	-	55,754	70,236
İnvestisiya qiymətli kağızlarının satışı ilə bağlı xalis zərər	-	-	-	-	(267)	(4,330)	-	-	(267)	(4,330)
MZƏD ilə müştərilərə verilmiş kreditlərdən xalis (zərər) / gəlirlər	-	-	(568)	541	-	-	-	-	(568)	541
Digər əməliyyat gəliri	-	-	-	-	-	-	12,157	17,351	12,157	17,351
Qeyri-faiz gəliri	126,689	79,035	61,985	136,621	(1,956)	17,003	12,157	17,351	198,875	250,010
Əməliyyat xərcləri	(31,005)	(28,540)	(139,073)	(112,853)	(857)	(933)	(233,454)	(185,195)	(404,389)	(327,521)
Qeyri-faiz xərcləri	(31,005)	(28,540)	(139,073)	(112,853)	(857)	(933)	(233,454)	(185,195)	(404,389)	(327,521)
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəl mənfəət/(zərər)	135,993	82,474	356,623	391,579	119,304	101,496	(223,339)	(168,892)	388,581	406,657
Mənfəət vergisi (xərci)/faydası	(17,673)	(13,506)	(51,241)	(59,856)	(15,503)	(15,552)	-	-	(84,417)	(88,914)
İl üzrə xalis mənfəət/(zərər)	118,320	68,968	305,382	331,723	103,801	85,944	(223,339)	(168,892)	304,164	317,743
Seqment aktivləri	1,253,255	909,002	3,253,632	2,369,513	4,151,664	4,492,416	135,768	113,108	8,794,319	7,884,039
Seqment öhdəlikləri	4,888,108	4,849,490	2,150,680	1,867,362	549,078	86,049	85,373	95,131	7,673,239	6,898,032

Bankın ümumi nəzarəti altında olan müəssisələrdən gəlirlərin məbləği 30-cu "Aidiyyəti olan şəxslərlə bağlı açıqlamalar" adlı Qeyddə açıqlanır

Coğrafi məlumat aşağıdakılardan ibarətdir:

	<i>Azərbaycan Respublikası</i>		<i>İƏİT ölkələri</i>		<i>Qeyri-İƏİT ölkələri</i>		<i>Cəmi</i>	
	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022
Gəlirlər	1,079,719	962,577	15,780	1,620	1,260	2,690	1,096,759	966,887
Uzunmüddətli aktivlər	139,187	133,876	-	-	-	-	139,187	133,876

Gəlirlərə faiz xərci, haqq və komissiya xərci və dəyərsizləşmə zərərləri üçün ehtiyat istisna olmaqla əməliyyat gəliri daxildir.

Bu məqsədlə uzunmüddətli aktivlər əmlak, avadanlıq və istifadə hüququ olan aktivlərindən, qudvildən və digər qeyri-maddi aktivlərdən ibarətdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

6. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Kassada olan pul vəsaitləri	769,567	784,132
ARMB-də cari hesablar	104,364	577,825
Digər kredit təşkilatlarında cari hesablar	129,422	164,958
Müddəti 90 günədək olan kredit təşkilatlarında müddətli depozitlər	130,554	–
Müddəti 90 günədək olan əks REPO razılaşmaları	15,638	34,682
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	1,149,545	1,561,597

31 dekabr 2023-cü il tarixinə digər kredit təşkilatlarında cari hesablara rezident və qeyri-rezident banklarda, müvafiq olaraq, 6,741 AZN (2022-ci il: 8,759 AZN) və 122,681 AZN (2022-ci il: 156,199 AZN) məbləğində faiz hesablanmayan müxtəlif hesablarda qalıqlar daxildir.

371,847 AZN (2022-ci il: 759,741) məbləğində pul vəsaitlərinin ekvivalentləri 1-ci Mərhələyə, 8,131 AZN (2022-ci il: 17,724 AZN) məbləğində pul vəsaitlərinin ekvivalentləri isə 2-ci Mərhələyə bölüşdürülür. Bankın pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə aid olan GKZ hər iki ildə sıfıradək yuvarlaqlaşdırılır.

7. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
ARMB-də məcburi ehtiyat	1,213,070	261,538
Kredit təşkilatlarına verilmiş kreditlər	29,195	79,049
Digər kredit təşkilatlarında blok edilmiş hesablar	24,872	33,071
Kredit təşkilatlarında müddətli depozitlər	7,102	5,026
Kredit təşkilatlarından alınmış digər məbləğlər	15,243	13,740
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	1,289,482	392,424

31 dekabr 2023-cü il tarixinə kredit təşkilatlarında blok edilmiş hesablar əsasən yeddi (2022-ci il: səkkiz) müştəriyə verilmiş zəmanət məktubları üzrə üç (2022-ci il: üç) qeyri-rezident kredit təşkilatı tərəfindən blok edilmiş 7,440 AZN (2022-ci il: 26,608 AZN) məbləğində vəsaitlərdən ibarətdir. Bundan əlavə iki (2022-ci il: iki) qeyri-rezident kredit təşkilatında Master Card Incorporated və Visa incorporated adından 17,432 AZN (2022-ci il: 6,463 AZN) məbləğində vəsait blok edilmişdir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə kredit təşkilatlarına kreditlərə 29,195 AZN (2022-ci il: 79,049 AZN) məbləğində üç qeyri-rezident banklara və yeddi rezident bank olmayan kredit təşkilatına (2022-ci il: bir qeyri-rezident banka və iki rezident banka və yeddi rezident bank olmayan kredit təşkilatlarına) verilmiş kreditlər daxildir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə kredit təşkilatlarındakı müddətli depozitlər 7,102 AZN (2022-ci il: 5,026 AZN) məbləğində bir rezident bankda (2022-ci il: bir rezident bankda) yerləşdirilmiş faiz hesablanan qısamüddətli depozitlərdən ibarətdir.

20 noyabr 2023-cü il tarixində ARMB məcburi ehtiyatların hesablanması ilə bağlı müəyyən yeniliklər etmiş, bunlara uyğun olaraq 31 dekabr 2023-cü il tarixinə kredit təşkilatları ARMB-də faizsiz nağd pul depoziti (məcburi ehtiyat) saxlamalıdır. Məcburi ehtiyat dərəcələrinin müəyyən edildiyi yeni fərqləndirmə meyarları tətbiq edilmişdir. Fərqləndirmə meyarları aşağıdakılardır:

- ▶ Hüquqi şəxslərin yerli valyutada depozitlərinin 1,000,000 min AZN-dən (xarici valyuta üçün 750,000 min AZN-dən) az olub-olmaması;
- ▶ Aidiyyəti olan şəxslərdən depozitlərin ümumi depozitlərdə payının 20%-dən aşağı olub-olmaması;
- ▶ Bankla əlaqəli depozitlərinin ümumi depozitlərdə payının 20%-dən aşağı olub-olmaması.

Bankın hüquqi şəxslərdən yerli valyutada olan orta depozitləri 1,000,000 AZN-dən artıq olduğuna və aidiyyəti olan şəxslərdən depozitlərin nisbəti 20%-dən çox olduğuna görə, Bankla əlaqəli depozitlərin yalnız bir segmenti cəmi depozitlərin 20%-nə aid olduğu şəraitdə, 31 dekabr 2023-cü il tarixinə tətbiq edilən məcburi ehtiyat dərəcəsi yerli valyutada depozitlər üçün 20% təşkil etmişdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

7. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər (davamı)

Bankın hüquqi şəxslərdən xarici valyutada olan orta əmanətləri 750,000 AZN-dən çox olmadığı və Bankla əlaqəli depozitlər cəmi depozitlərin 20%-nə aid olduğu üçün xarici valyutada depozitlər üzrə məcburi ehtiyat dərəcəsi 12% təşkil etmişdir.

Bu, ARMB-nin dərəcələri artırmaq qərarını verdiyi 15 fevral 2023-cü il tarixinədək qüvvədə olan AZN ilə müəyyən öhdəliklərin əvvəlki ayın orta qalıqlarının 4%-i və xarici valyutada olan müəyyən öhdəliklərin əvvəlki ayın orta qalıqlarının 5%-i həcmində əvvəlki ehtiyat dərəcələri ilə müqayisədə artımdır.

Bankın ARMB-dəki məcburi ehtiyatı çıxarmaq imkanları qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada məhdudlaşdırılıb.

Kredit təşkilatlarından alınacaq bütün məbləğlər Mərhələ 1-ə bölüşdürülüb (2022-ci il: 391,900 AZN Mərhələ 1-ə və 524 AZN Mərhələ 2-yə bölüşdürülüb). Bankın kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərinə aid olan GKZ hər iki ildə sıfıradək yuvarlaqlaşdırılır.

8. İnvestisiya qiymətli kağızları

İnvestisiya qiymətli kağızları aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları		
Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi tərəfindən buraxılmış notlar	405,791	1,341,613
REPO müqavilələri üzrə girov qoyulmuş Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi tərəfindən buraxılmış notlar	402,859	–
Korporativ istiqrazlar	379,368	371,662
ARMB tərəfindən buraxılmış notlar	96,186	399,613
ABŞ xəzinə çekləri	–	84,952
Müddəti 90 gündən artıq olan əks REPO razılaşmaları	–	20,819
Çıxılsın – dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat	(6,500)	(6,336)
	1,277,704	2,212,323
DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları		
Azərbaycan İpoteka və Kredit Zəmanəti fondunun buraxdığı istiqrazlar	177,000	216,720
ARMB tərəfindən buraxılmış notlar	127,938	–
ABŞ xəzinə çekləri	–	82,272
	304,938	298,992
DÜĞƏD ilə kapital qiymətli kağızları		
Korporativ səhmlər	13,055	11,108
	13,055	11,108
İnvestisiya qiymətli kağızları	1,595,697	2,522,423

2023-cü ildə Bank amortizasiya hesablanmış dəyərlə investisiya qiymətli kağızlarından əldə edilən gəlirlər hesabına 267 AZN (2022-ci il: 4,330 AZN) məbləğində zərər çəkmişdir.

31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları ilə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-lərdə dəyişikliklərin təhlili aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2023-cü il tarixinə ümumi balans dəyəri	2,215,968	–	2,691	2,218,659
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	226,970	–	–	226,970
Ödənilmiş aktivlər	(1,161,425)	–	–	(1,161,425)
31 dekabr 2023-cü il	1,281,513	–	2,691	1,284,204

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. İnvestisiya qiymətli kağızları (davamı)**Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları**

	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2023-cü ildə GKZ	(3,645)	-	(2,691)	(6,336)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(228)	-	-	(228)
Ödənilmiş aktivlər	1,191	-	-	1,191
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(1,127)	-	-	(1,127)
31 dekabr 2023-cü il	(3,809)	-	(2,691)	(6,500)

31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları ilə bağlı ümumi balans dəyərlərində və əlaqəli GKZ-lərdə dəyişikliklərin təhlili aşağıdakı kimidir:

DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2023-cü il tarixinə ümumi balans dəyəri	298,992	-	-	298,992
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	252,856	-	-	252,856
Satılmış aktivlər	(246,910)	-	-	(246,910)
31 dekabr 2023-cü il	304,938	-	-	304,938

DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2023-cü ildə GKZ	(276)	-	-	(276)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(202)	-	-	(202)
Satılmış aktivlər	192	-	-	192
31 dekabr 2023-cü il	(286)	-	-	(286)

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il ərzində amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları ilə bağlı ümumi balans dəyərlərində və əlaqəli GKZ-lərdə dəyişikliklərin təhlili aşağıdakı kimidir:

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları

	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	991,140	-	-	991,140
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	1,601,315	-	-	1,601,315
Ödənilmiş aktivlər	(373,796)	-	-	(373,796)
Mərhələ 1-ə köçürmə	-	-	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmə	-	-	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmə	(2,691)	-	2,691	-
31 dekabr 2022-ci il	2,215,968	-	2,691	2,218,659

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları

	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(2,995)	-	-	(2,995)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(1,321)	-	-	(1,321)
Ödənilmiş aktivlər	668	-	-	668
Mərhələ 1-ə köçürmə	-	-	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmə	-	-	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmə	3	-	(3)	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	-	-	(2,688)	(2,688)
31 dekabr 2022-ci il	(3,645)	-	(2,691)	(6,336)

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il ərzində DÜGƏD ilə qiymətli kağızlarla əlaqədar ümumi balans dəyərlərində və müvafiq GKZ-lərdə dəyişikliklərin təhlili aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	134,779	-	-	134,779
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	269,033	-	-	269,033
Satılmış aktivlər	(104,820)	-	-	(104,820)
31 dekabr 2022-ci il	298,992	-	-	298,992

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. İnvestisiya qiymətli kağızları (davamı)

DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(312)	–	–	(312)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(238)	–	–	(238)
Satılmış aktivlər	274	–	–	274
31 dekabr 2022-ci il	(276)	–	–	(276)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər

Müştərilərə verilmiş kreditlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Dövlətlə bağlı müəssisələr	378,153	260,941
Korporativ kreditlər	605,542	484,257
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – istehlak kreditləri	1,957,831	1,676,560
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – ipoteka kreditləri	571,201	418,325
Fərdi sahibkarlar	370,721	168,269
Amortizasiya hesablanmış dəyərle müştərilərə verilmiş kreditlər, ümumi	3,883,448	3,008,352
Çıxılsın – kreditin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat	(137,507)	(118,473)
Amortizasiya hesablanmış dəyərle müştərilərə verilmiş kreditlər	3,745,941	2,889,879
Fiziki şəxslərə kreditlər - istehlak kreditləri	364,560	140,973
MZƏD ilə müştərilərə verilmiş kreditlər	364,560	140,973
Müştərilərə verilmiş kreditlər	4,110,501	3,030,852

Kreditlər aşağıdakı növ müştərilərə verilmişdir:

	2023	2022
Fiziki şəxslər	2,893,592	2,235,858
Özəl müəssisələr	605,542	484,257
Dövlətlə bağlı müəssisələr	378,153	260,941
Fərdi sahibkarlar	370,721	168,269
Müştərilərə verilmiş kreditlər, ümumi	4,248,008	3,149,325

Kreditlər əsasən aşağıdakı sahələrə verilmişdir:

	2023	2022
Fiziki şəxslər	2,893,592	2,235,858
Ticarət və xidmətlər	781,754	327,449
İstehsal	205,566	303,700
Tikinti	134,315	133,942
Kənd təsərrüfatı və qida emalı	90,259	48,250
Telekommunikasiya	55,619	25,972
Nəqliyyat	17,586	14,714
Sair	69,317	59,440
Müştərilərə verilmiş kreditlər, ümumi	4,248,008	3,149,325

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankda on iki (2022-ci il: on iki) ən iri borcalandan alınacaq 573,389 AZN və ya ümumi kredit portfelinin 13%-i ilə (2022-ci il: 387,360 AZN və ya ümumi kredit portfelinin 12%-i) təmsil olunan kreditlərin cəmləşməsi olmuşdur. Bu kreditlər üzrə 1,440 AZN (2022-ci il: 3,192 AZN) məbləğində ehtiyat yaradılmışdır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə müştərilərə verilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində Dövlətə aid kreditlərlə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Dövlətlə bağlı müəssisələr</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il tarixinə ümumi balans dəyəri	260,846	36	59	260,941
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	233,979	–	–	233,979
Uçotdan çıxarılmış və ya ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	(116,731)	(36)	–	(116,767)
31 dekabr 2023-cü il	378,094	–	59	378,153
<i>Dövlətlə bağlı müəssisələr</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il tarixinə GKZ	(2,287)	(2)	(49)	(2,338)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(321)	–	–	(321)
Uçotdan çıxarılmış və ya ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	2,226	2	–	2,228
GKZ hesablamları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(1)	–	(5)	(6)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirində tanıma)	–	–	(5)	(5)
31 dekabr 2023-cü il tarixinə	(383)	–	(59)	(442)

31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində Korporativ kreditlərlə bağlı ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıdakı kimidir:

<i>Korporativ kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il tarixinə ümumi balans dəyəri	391,471	85,507	7,279	484,257
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	458,940	–	–	458,940
Uçotdan çıxarılmış və ya ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	(262,772)	(70,373)	(5,406)	(338,551)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	7,289	(7,258)	(31)	–
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(30,986)	31,057	(71)	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(4,162)	(1,496)	5,658	–
Bərpalar	–	–	1,029	1,029
Silinmiş məbləğlər	–	–	(133)	(133)
31 dekabr 2023-cü il tarixinə	559,780	37,437	8,325	605,542

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Amortizasiya hesablanmış dəyərle müştərilərə verilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat (davamı)

<i>Korporativ kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il tarixinə GKZ	(7,848)	(4,053)	(5,218)	(17,119)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(8,616)	–	–	(8,616)
Uçotdan çıxarılmış və ya ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	4,881	3,017	4,550	12,448
Mərhələ 1-ə köçürmələr	(791)	772	19	–
Mərhələ 2-yə köçürmələr	1,369	(1,407)	38	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	256	456	(712)	–
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-ə təsiri	662	(193)	(2,825)	(2,356)
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(119)	71	(234)	(282)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirində tanıma)	–	–	(291)	(291)
Bərpalar	–	–	(1,029)	(1,029)
Silinmiş məbləğlər	–	–	133	133
31 dekabr 2023-cü il tarixinə	(10,206)	(1,337)	(5,569)	(17,112)

31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində Fiziki şəxslərə kreditlər - istehlak kreditləri ilə bağlı ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıdakı kimidir:

<i>Fiziki şəxslərə kreditlər - istehlak kreditləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il tarixinə ümumi balans dəyəri	1,502,612	127,638	46,310	1,676,560
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	1,390,560	–	–	1,390,560
Uçotdan çıxarılmış və ya ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	(998,921)	(78,482)	(28,576)	(1,105,979)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	29,850	(28,908)	(942)	–
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(69,587)	75,988	(6,401)	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(51,564)	(4,949)	56,513	–
Diskontun qaytarılması	276	551	885	1,712
Tanınmanın dayandırılması ilə nəticələnməyən dəyişikliklər nəticəsində müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişikliklər	(170)	(1,202)	(1,937)	(3,309)
Bərpalar	–	–	15,175	15,175
Silinmiş məbləğlər	–	–	(16,888)	(16,888)
31 dekabr 2023-cü il tarixinə	1,803,056	90,636	64,139	1,957,831

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə müştərilərə verilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat (davamı)

<i>Fiziki şəxslərə kreditlər - istehlak kreditləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il tarixinə GKZ	(26,635)	(27,464)	(32,359)	(86,458)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(24,342)	–	–	(24,342)
Uçotdan çıxarılmış və ya ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	17,358	16,121	23,996	57,475
Mərhələ 1-ə köçürmələr	(5,808)	5,192	616	–
Mərhələ 2-yə köçürmələr	1,233	(5,283)	4,050	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	914	1,304	(2,218)	–
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-ə təsiri	6,359	(14,980)	(39,644)	(48,265)
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	1,384	1,457	(1,692)	1,149
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirində tanıma)	–	–	(3,101)	(3,101)
Bərpalar	–	–	(15,175)	(15,175)
Silinmiş məbləğlər	–	–	16,888	16,888
31 dekabr 2023-cü il tarixinə	(29,537)	(23,653)	(48,639)	(101,829)

31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində Fiziki şəxslərə kreditlər - ipoteka kreditləri ilə bağlı ümumi balans dəyəri və müvafiq GKZ-də dəyişikliklərinin təhlili aşağıdakı kimidir:

<i>Fiziki şəxslərə kreditlər - ipoteka kreditləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il tarixinə ümumi balans dəyəri	397,991	19,139	1,195	418,325
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	200,009	–	–	200,009
Uçotdan çıxarılmış və ya ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	(44,434)	(2,609)	(90)	(47,133)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	2,096	(1,668)	(428)	–
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(11,661)	11,672	(11)	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(204)	(18)	222	–
31 dekabr 2023-cü il tarixinə	543,797	26,516	888	571,201

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Amortizasiya hesablanmış dəyərle müştərilərə verilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat (davamı)

<i>Fiziki şəxslərə kreditlər - ipoteka kreditləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il tarixinə GKZ	(461)	(469)	(245)	(1,175)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(203)	–	–	(203)
Uçotdan çıxarılmış və ya ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	62	48	38	148
Mərhələ 1-ə köçürmələr	(176)	90	86	–
Mərhələ 2-yə köçürmələr	35	(37)	2	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	7	–	(7)	–
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	181	(278)	(50)	(147)
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(180)	361	3	184
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirində tanıma)	–	–	(18)	(18)
31 dekabr 2023-cü il tarixinə	(735)	(285)	(191)	(1,211)

31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində Fərdi sahibkarlara kreditlər üzrə ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıdakı kimidir:

<i>Fərdi sahibkarlar</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il tarixinə ümumi balans dəyəri	150,485	12,421	5,363	168,269
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	314,445	–	–	314,445
Uçotdan çıxarılmış və ya ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	(100,553)	(9,417)	(1,724)	(111,694)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	1,822	(1,822)	–	–
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(7,833)	7,833	–	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(2,309)	(6)	2,315	–
Bərpalar	–	–	36	36
Silinmiş məbləğlər	–	–	(335)	(335)
31 dekabr 2023-cü il tarixinə	356,057	9,009	5,655	370,721

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)**Amortizasiya hesablanmış dəyərle müştərilərə verilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat (davamı)**

<i>Fərdi sahibkarlar</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il tarixinə GKZ	(6,239)	(1,841)	(3,303)	(11,383)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(11,937)	–	–	(11,937)
Uçotdan çıxarılmış və ya ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	4,393	1,204	1,399	6,996
Mərhələ 1-ə köçürmələr	(281)	281	–	–
Mərhələ 2-yə köçürmələr	535	(535)	–	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	199	1	(200)	–
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-ə təsiri	231	(405)	(1,273)	(1,447)
GKZ hesablamları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	952	62	(252)	762
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirində tanıma)	–	–	(203)	(203)
Bərpalar	–	–	(36)	(36)
Silinmiş məbləğlər	–	–	335	335
31 dekabr 2023-cü il tarixinə	(12,147)	(1,233)	(3,533)	(16,913)

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il ərzində Dövlətlə əlaqəli kreditlərlə bağlı ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıdakı kimidir:

<i>Dövlətlə bağlı müəssisələr</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	324,875	41,623	115	366,613
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	8,934	–	–	8,934
Uçotdan çıxarılmış və ya ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	(72,927)	(41,623)	(56)	(114,606)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	–	–	–	–
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(36)	36	–	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	–	–	–	–
31 dekabr 2022-ci il	260,846	36	59	260,941

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Amortizasiya hesablanmış dəyərle müştərilərə verilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat (davamı)

<i>Dövlətlə bağlı müəssisələr</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(1,991)	(1,798)	(60)	(3,849)
Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(935)	–	–	(935)
Uçotdan çıxarılmış və ya ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	570	1,798	7	2,375
Mərhələ 1-ə köçürmələr	–	–	–	–
Mərhələ 2-yə köçürmələr	1	(1)	–	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	–	–	–	–
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-ə təsiri	–	(1)	–	(1)
GKZ hesablamları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	68	–	10	78
Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər				
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirində tanıma)	–	–	(6)	(6)
31 dekabr 2022-ci il	(2,287)	(2)	(49)	(2,338)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il ərzində Korporativ kreditlərlə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Korporativ kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	252,761	72,158	18,643	343,562
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	359,666	–	–	359,666
Uçotdan çıxarılmış və ya ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	(170,381)	(33,989)	(9,774)	(214,144)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	4,185	(3,824)	(361)	–
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(51,162)	51,162	–	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(3,598)	–	3,598	–
Bərpalar	–	–	366	366
Silinmiş məbləğlər	–	–	(5,193)	(5,193)
31 dekabr 2022-ci il	391,471	85,507	7,279	484,257

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Amortizasiya hesablanmış dəyərle müştərilərə verilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat (davamı)

<i>Korporativ kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(6,857)	(3,097)	(8,158)	(18,112)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(9,322)	–	–	(9,322)
Uçotdan çıxarılmış və ya ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	3,764	2,226	1,616	7,606
Mərhələ 1-ə köçürmələr	(1,086)	863	223	–
Mərhələ 2-yə köçürmələr	3,604	(3,604)	–	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	514	–	(514)	–
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-ə təsiri	906	(641)	(2,231)	(1,966)
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	629	200	(559)	270
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirində tanıma)	–	–	(422)	(422)
Bərpalar	–	–	(366)	(366)
Silinmiş məbləğlər	–	–	5,193	5,193
31 dekabr 2022-ci il	(7,848)	(4,053)	(5,218)	(17,119)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il ərzində Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – istehlak kreditləri ilə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – istehlak kreditləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	1,003,749	388,525	68,761	1,461,035
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	1,211,869	–	–	1,211,869
Uçotdan çıxarılmış və ya ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	(681,048)	(229,080)	(20,556)	(930,684)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	118,188	(113,071)	(5,117)	–
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(94,062)	98,451	(4,389)	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(55,964)	(17,077)	73,041	–
Diskontun qaytarılması	146	517	991	1,654
Uçotdan çıxarılma ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişikliklər	(266)	(627)	(1,041)	(1,934)
Bərpalar	–	–	6,786	6,786
Silinmiş məbləğlər	–	–	(72,166)	(72,166)
31 dekabr 2022-ci il	1,502,612	127,638	46,310	1,676,560

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)**Amortizasiya hesablanmış dəyərlə müştərilərə verilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat (davamı)**

<i>Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – istehlak kreditləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(10,775)	(31,102)	(51,903)	(93,780)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(31,390)	–	–	(31,390)
Uçotdan çıxarılmış və ya ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	815	6,448	14,122	21,385
Mərhələ 1-ə köçürmələr	(11,319)	7,950	3,369	–
Mərhələ 2-yə köçürmələr	16,893	(19,830)	2,937	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	1,269	13,921	(15,190)	–
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-ə təsiri	8,794	(2,854)	(46,181)	(40,241)
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(922)	(1,997)	(107)	(3,026)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirində tanıma)	–	–	(4,786)	(4,786)
Bərpalar	–	–	(6,786)	(6,786)
Silinmiş məbləğlər	–	–	72,166	72,166
31 dekabr 2022-ci il	(26,635)	(27,464)	(32,359)	(86,458)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il ərzində Fiziki şəxslərə kreditlər – ipoteka kreditləri ilə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Fiziki şəxslərə kreditlər – ipoteka kreditləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	290,653	1,383	504	292,540
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	154,030	–	–	154,030
Uçotdan çıxarılmış və ya ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	(27,995)	(35)	(200)	(28,230)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	1,153	(960)	(193)	–
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(19,029)	19,049	(20)	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(821)	(298)	1,119	–
Silinmiş məbləğlər	–	–	(15)	(15)
31 dekabr 2022-ci il	397,991	19,139	1,195	418,325

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)**Amortizasiya hesablanmış dəyərlə müştərilərə verilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat (davamı)**

<i>Fiziki şəxslərə kreditlər – ipoteka kreditləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(1,035)	(181)	(117)	(1,333)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(420)	–	–	(420)
Uçotdan çıxarılmış və ya ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	126	6	55	187
Mərhələ 1-ə köçürmələr	(159)	118	41	–
Mərhələ 2-yə köçürmələr	260	(262)	2	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	10	49	(59)	–
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-ə təsiri	157	(201)	(175)	(219)
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	600	2	–	602
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirində tanıma)	–	–	(7)	(7)
Silinmiş məbləğlər	–	–	15	15
31 dekabr 2022-ci il	(461)	(469)	(245)	(1,175)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il ərzində Fərdi sahibkarlara kreditlərlə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Fərdi sahibkarlar</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	50,186	4,801	5,246	60,233
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	140,584	–	–	140,584
Uçotdan çıxarılmış və ya ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	(28,480)	(3,275)	(712)	(32,467)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	308	(308)	–	–
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(11,152)	11,203	(51)	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(961)	–	961	–
Bərpalar	–	–	68	68
Silinmiş məbləğlər	–	–	(149)	(149)
31 dekabr 2022-ci il	150,485	12,421	5,363	168,269

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə müştərilərə verilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat (davamı)

<i>Fiziki şəxslər - sahibkarlar</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(2,727)	(772)	(3,218)	(6,717)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(6,356)	–	–	(6,356)
Uçotdan çıxarılmış və ya ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	1,733	467	615	2,815
Mərhələ 1-ə köçürmələr	(43)	43	–	–
Mərhələ 2-yə köçürmələr	921	(960)	39	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	82	–	(82)	–
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-ə təsiri	39	(705)	(415)	(1,081)
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	112	86	(45)	153
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirində tanıma)	–	–	(278)	(278)
Bərpalar	–	–	(68)	(68)
Silinmiş məbləğlər	–	–	149	149
31 dekabr 2022-ci il	(6,239)	(1,841)	(3,303)	(11,383)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)**Şərtləri dəyişdirilmiş və restrukturizasiya edilmiş kreditlər**

Bank maliyyə aktivinin, məsələn müştəriyə verilən kreditin, müddəti və şərtləri onun yeni bir kreditə çevriləcəyi şəkildə dəyişdirildiyi halda maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır, fərq isə dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda tanınmanın dayandırılması ilə bağlı gəlir və ya zərər kimi tanınır.

Yeni tanınmış kreditlər GKZ-nin ölçülməsi məqsədləri üçün Mərhələ 1 kimi təsnif edilir. Yeni kreditlərin AYKD hesab edilməsi halları istisna təşkil edir. 2023-cü il ərzində Bankın Mərhələ 3-də yaradılmış krediti olmamışdır, lakin balansı sıfıra yuvarlanan bir AYKD aləti olmuşdur.

Dəyişiklik əhəmiyyətli şəkildə fərqli olan pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə nəticələnmirsə, dəyişiklik tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmır. İlk EFD ilə diskontlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik əsasında Bank, dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda dəyişikliklə bağlı gəlir və ya zərəri qeydə alır.

Aşağıdakı cədvəl dövr ərzində dəyişiklik edilmiş Mərhələ 2 və 3 üzrə aktivlər və dəyişikliklə bağlı Bankın məruz qaldığı zərər daxildir.

	2023	2022
Dövr üzrə şərtlərinə dəyişiklik edilmiş kreditlər		
Dəyişiklikdən əvvəl amortizasiya hesablanmış dəyər	93,850	70,904
Dəyişiklik üzrə xalis zərər	(3,309)	(1,934)

Girov və kreditin keyfiyyətini artıran digər amillər

Tələb olunan girovun məbləği və növü biznes tərəfdaşının kredit riskinin qiymətləndirilməsindən asılıdır. Girov növlərinin münasibliyi və qiymətləndirmə parametrlərinə dair qaydalar tətbiq edilir.

Alınmış girovların əsas növləri aşağıdakılardır:

- Korporativ kreditlər üçün daşınmaz əmlak və nəqliyyat vasitələri üzrə girovlar, üçüncü tərəflərin zəmanətləri;
- Fərdi kreditlərin verilməsi üçün yaşayış mülkləri üzrə girovlar.

Rəhbərlik girovun bazar dəyərinə nəzarət edir, müvafiq razılaşmaya uyğun olaraq əlavə girov tələb edir və kreditin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyatın münasibliyini nəzərdən keçirdiyi zaman əldə etdiyi girovun bazar dəyərinə nəzarət edir.

Bank 3-cü Mərhələdə bir neçə korporativ və kiçik kreditləşmə kreditləri üzrə DHZ əmsalını girovların diskontlaşdırılmış dəyərini istifadə etməklə hesablayır. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə həmin kreditlər üzrə maksimal risk həcmi 1,612 AZN (2022-ci il: 2,934 AZN) olmuş, bunun üçün 522 AZN (2022-ci il: 1,475 AZN) məbləğində GKZ tanınmışdır. Bu kreditlər üzrə girov olmasaydı GKZ məbləği ümumi qiymətləndirmə əsasında 1,612 AZN (2022-ci il: 2,379 AZN) olardı.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

10. Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqlarda hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	<i>Binalar</i>	<i>İcarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri</i>	<i>Kompüterlər və digər ofis avadanlıqları</i>	<i>Mebel, qurğu, nəqliyyat vasitələri və digər</i>	<i>Cəmi</i>
İlkin dəyər və ya yenidən qiymətləndirmə					
1 yanvar 2022-ci il	5,666	16,944	20,719	100,874	144,203
Əlavələr	–	7,146	3,341	17,608	28,095
Silinmələr	–	(973)	(4,096)	(8,377)	(13,446)
Yenidən qiymətləndirmənin təsiri	625	–	–	–	625
31 dekabr 2022-ci il	6,291	23,117	19,964	110,105	159,477
Əlavələr	–	7,394	6,636	14,160	28,190
Silinmələr	–	–	(866)	(4,187)	(5,053)
Yenidən qiymətləndirmənin təsiri	102	–	–	–	102
31 dekabr 2023-cü il	6,393	30,511	25,734	120,078	182,716
Hesablanmış köhnəlmə və dəyərsizləşmə					
1 yanvar 2022-ci il	–	(4,990)	(12,293)	(64,067)	(81,350)
Köhnəlmə xərci	(283)	(1,963)	(2,827)	(13,094)	(18,167)
Silinmələr	–	462	3,903	8,036	12,401
Yenidən qiymətləndirmənin təsiri	283	–	–	–	283
31 dekabr 2022-ci il	–	(6,491)	(11,217)	(69,125)	(86,833)
Köhnəlmə xərci	(314)	(2,701)	(3,296)	(14,242)	(20,553)
Silinmələr	–	–	763	3,929	4,692
Yenidən qiymətləndirmənin təsiri	314	–	–	–	314
31 dekabr 2023-cü il	–	(9,192)	(13,750)	(79,438)	(102,380)
Xalis balans dəyəri					
31 dekabr 2021-ci il	5,666	11,954	8,426	36,807	62,853
31 dekabr 2022-ci il	6,291	16,626	8,747	40,980	72,644
31 dekabr 2023-cü il	6,393	21,319	11,984	40,640	80,336

31 dekabr 2023-ci il tarixinə 50,957 AZN (2022-ci il: 45,579 AZN) məbləğində əmlak və avadanlıqlar tamamilə köhnəlmişdir, lakin istifadədə olmuşdur.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə əmlak və avadanlıqlara 6,753 AZN (2022-ci il: 3,933 AZN) məbləğində anbardakı maddələr daxil olmuşdur.

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə binalarının yenidən qiymətləndirilmiş məbləğini müəyyən etmək məqsədilə Bank müstəqil qiymətləndirici olan "Vecon Consulting" MMC-ni (2022-ci il: "KONEKO" MMC) cəlb etmişdir. Yenidən qiymətləndirilmiş məbləğ bazar və gəlir əsaslı sübutlara istinadən müəyyən edilir. Qiymətləndirmə metodu olaraq satışların müqayisəli təhlili və gəlirin təhlili istifadə edilmişdir. Yenidən qiymətləndirmə nəticəsində 416 AZN məbləğində gəlir (2022-ci il: 910 AZN məbləğində gəlir) digər ümumi gəlir tərkibində tanınmışdır.

Binalar dəyər modelindən istifadə etməklə qiymətləndirilsəydi, balans dəyərləri aşağıdakı kimi olardı:

	2023	2022
İlkin dəyər	8,031	8,031
Yığılmış köhnəlmə	(5,790)	(5,388)
Xalis balans dəyəri	2,241	2,643

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

11. Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlərdə hərəkət aşağıda təqdim edilir:

	<i>Lisenzia</i>	<i>Kompüter proqramı</i>	<i>Cəmi</i>
İlkin dəyər			
1 yanvar 2022-ci il	21,443	20,410	41,853
Əlavələr	6,254	4,754	11,008
Silinmələr	(6,430)	(1,541)	(7,971)
31 dekabr 2022-ci il	21,267	23,623	44,890
Əlavələr	10,510	4,727	15,237
Silinmələr	(5,616)	(118)	(5,734)
31 dekabr 2023-cü il	26,161	28,232	54,393
Yığılmış amortizasiya			
1 yanvar 2022-ci il	(8,387)	(7,854)	(16,241)
Amortizasiya xərci	(7,343)	(3,077)	(10,420)
Silinmələr	6,430	1,541	7,971
31 dekabr 2022-ci il	(9,300)	(9,390)	(18,690)
Amortizasiya xərci	(8,782)	(3,068)	(11,850)
Silinmələr	5,616	118	5,734
31 dekabr 2023-cü il	(12,466)	(12,340)	(24,806)
Xalis balans dəyəri			
31 dekabr 2021-ci il	13,056	12,556	25,612
31 dekabr 2022-ci il	11,967	14,233	26,200
31 dekabr 2023-cü il	13,695	15,892	29,587

12. İstifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəliyi

İstifadə hüququ olan aktivlərdə hərəkət:

	2023	2022
1 yanvarda	35,032	34,034
Əlavələr	901	6,684
İcarəyə modifikasiya	2,809	3,238
Köhnəlmə xərci	(9,478)	(8,924)
31 dekabrda	29,264	35,032

İcarə öhdəliyində hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2023	2022
1 yanvarda	41,031	38,954
Əlavələr	901	6,684
İcarəyə modifikasiya	2,508	2,852
Faiz xərci	4,507	4,571
Ödənişlər	(12,881)	(12,030)
31 dekabrda	36,066	41,031

13. Vergilər

Korporativ mənfəət vergisi xərci aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Cari vergi xərci	(101,003)	(92,251)
Təxirə salınmış fayda – müvəqqəti fərqlərin yaranması	16,085	3,302
Çıxılsın: digər ümumi gəlirdə tanınmış təxirə salınmış mənfəət vergisi	501	35
Mənfəət vergisi xərci	(84,417)	(88,914)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

13. Vergilər (davamı)

İl ərzində digər ümumi gəlirə aid edilmiş maddələrlə bağlı olan təxirə salınmış vergi aşağıda təqdim olunur:

	2023	2022
DÜG vasitəsilə ədalətli dəyərlə təyin edilmiş borc alətləri üzrə xalis (gəlir)/zərər	(29)	104
DÜG vasitəsilə ədalətli dəyərlə təyin edilmiş kapital investisiyaları üzrə xalis (gəlir)/zərər	(389)	43
Binaların yenidən qiymətləndirilməsi	(83)	(182)
Digər ümumi gəlirə aid edilmiş mənfəət vergisi	(501)	(35)

Effektiv mənfəət vergisi dərəcəsi yerli qanunvericiliyə uyğun mənfəət vergisi dərəcəsindən fərqlənir. Aşağıdakı cədvəldə yerli qanunvericilik əsasında mənfəət vergisi xərci faktiki xərclərlə tutuşdurulur:

	2023	2022
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəlki mənfəət	388,581	406,657
Yerli qanunvericiliyə uyğun olan mənfəət vergisinin dərəcəsi	20%	20%
Yerli qanunvericiliyə uyğun dərəcə ilə nəzəri mənfəət vergisi xərci	(77,716)	(81,331)
Vergi məqsədləri üçün çıxılmayan və ya qiymətləndirilməyən maddələrin vergiyə təsiri		
Çıxılmayan xərclər	(6,528)	(7,615)
Digər	(173)	32
Mənfəət vergisi xərci	(84,417)	(88,914)

31 dekabrda təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri və öhdəlikləri və onların müvafiq illərdə hərəkətləri aşağıda təqdim olunur:

	Müvəqqəti fərqlərin yaranması və ləğv edilməsi			Müvəqqəti fərqlərin yaranması və ləğv edilməsi			
	2021	Mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda	Digər ümumi gəlirdə	2022	Mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda	Digər ümumi gəlirdə	2023
Çıxılan müvəqqəti fərqlərin vergiyə təsiri							
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	-	583	-	583	(449)	-	134
İnvestisiya qiymətli kağızları	-	105	147	252	225	(418)	59
Kreditlə bağlı öhdəliklər və digər dəyərsizləşmə üçün ehtiyat	315	(315)	-	-	416	-	416
Müştərilərə ödənilməli məbləğlər	812	(136)	-	676	(676)	-	-
İcarə öhdəliyi	8,787	99	-	8,886	(1,673)	-	7,213
Digər aktivlər	-	-	-	-	291	-	291
Digər öhdəliklər	7,935	832	-	8,767	5,272	-	14,039
Təxirə salınmış vergi aktivləri	17,849	1,168	147	19,164	3,406	(418)	22,152
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	(221)	221	-	-	-	-	-
İnvestisiya qiymətli kağızları	(26)	26	-	-	-	-	-
Qeyri-maddi aktivlər	(82)	(146)	-	(228)	(70)	-	(298)
Kreditlə bağlı öhdəliklər və digər dəyərsizləşmə üçün ehtiyat	-	(338)	-	(338)	338	-	-
Müştərilərə verilmiş kreditlər	(45,872)	2,657	-	(43,215)	6,568	-	(36,647)
İstifadə hüququ olan aktivlər	(7,803)	192	-	(7,611)	1,758	-	(5,853)
Əmlak və avadanlıqlar	(3,604)	548	(182)	(3,238)	761	(83)	(2,560)
Digər aktivlər	(2,834)	(991)	-	(3,825)	3,825	-	-
Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	(60,442)	2,169	(182)	(58,455)	13,180	(83)	(45,358)
Xalis təxirə salınmış mənfəət vergisi (öhdəlikləri)/aktiv	(42,593)	3,337	(35)	(39,291)	16,586	(501)	(23,206)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

14. Kredit zərəri xərci və digər dəyərsizləşmə və ehtiyatlar

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda qeydə alınmış maliyyə alətləri üzrə GKZ xərcləri göstərilir:

	Qeyd	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
İnvestisiya qiymətli kağızları	8	(174)	–	–	(174)
Amortizasiya hesablanmış dəyərlər					
müştərilərə verilmiş kreditlər	9	(9,538)	7,321	(14,315)	(16,532)
Digər maliyyə aktivləri	15	(14)	(22)	(442)	(478)
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərəri		(9,726)	7,299	(14,757)	(17,184)
Maliyyə zamanətləri	22	(160)	87	47	(26)
Akkreditivlər	22	(1,740)	(77)	1,294	(523)
İstifadə edilməmiş kredit üzrə öhdəliklər	22	20	1	–	21
Kreditlə bağlı öhdəliklər		(1,880)	11	1,341	(528)
Cəmi kredit zərəri üzrə xərc		(11,606)	7,310	(13,416)	(17,712)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il üzrə mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda qeydə alınmış maliyyə alətləri üzrə GKZ xərcləri göstərilir:

	Qeyd	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
İnvestisiya qiymətli kağızları	8	(614)	–	(2,691)	(3,305)
Amortizasiya hesablanmış dəyərlər					
müştərilərə verilmiş kreditlər	9	(20,085)	3,121	(42,524)	(59,488)
Digər maliyyə aktivləri	15	12	1	347	360
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərəri		(20,687)	3,122	(44,868)	(62,433)
Maliyyə zamanətləri	22	832	(120)	(723)	(11)
Akkreditivlər	22	(79)	43	–	(36)
İstifadə edilməmiş kredit üzrə öhdəliklər	22	(485)	881	(504)	(108)
Kreditlə bağlı öhdəliklər		268	804	(1,227)	(155)
Cəmi kredit zərəri üzrə xərc		(20,419)	3,926	(46,095)	(62,588)

Digər dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatlarda hərəkətlər aşağıdakı kimi olmuşdur:

	İcra zamanətləri
1 yanvar 2022-ci il	(11,993)
Qaytarılma	404
<i>Mənfəət və ya zərərdə kreditlə bağlı öhdəliklər və digər dəyərsizləşmə üçün (ehtiyat)/ehtiyatın qaytarılmasına təsir göstərməyən hərəkətlər</i>	
İcra zamanəti məktubunun verilməsinə görə ödəniş	9,510
31 dekabr 2022-ci il	(2,079)
Xərc	(91)
31 dekabr 2023-cü il	(2,170)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

15. Digər aktivlər və öhdəliklər

Digər aktivlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Digər maliyyə aktivləri		
Azərbaycan Əmanətlərin Sığortalanması Fondundan debitor borcları	111,594	–
Ödənilməkdə olan vəsaitlər	249,114	116,381
Yerli büdcədən alınacaq məbləğ	12,495	12,590
Törəmə maliyyə aktivləri	5,346	15,972
Hesablanmış komissiya	3,580	2,747
Çıxılsın – Digər aktivlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat	(4,507)	(4,029)
Cəmi digər maliyyə aktivləri	377,622	143,661
Digər qeyri-maliyyə aktivləri		
Əvvəlcədən ödənilmiş icarə və digər təxirə salınmış xərclər	51,030	49,099
Yenidən mülkiyyətə alınmış girov	10,048	10,420
Avans ödənişləri	7,915	8,113
Ehtiyat hissələri	202	214
Cəmi digər qeyri-maliyyə aktivləri	69,195	67,846
Digər aktivlər	446,817	211,507

Bankın Azərbaycan Əmanətlərin Sığortalanması Fondundan (bundan sonra "AƏSF") debitor borcu rezident Bankın 2023-cü ildə fəaliyyəti dayandırması ilə əlaqədar olmuşdur. Rezident bankların fəaliyyəti dayandırıldıqdan sonra Bank müvafiq bankın müştərilərinə 111,594 AZN məbləğində depozitlər və cari hesabların əvəzini ödəməyə borclu olmuşdur və 31 dekabr 2023-cü il tarixinə AƏSF-dən əvəzin ödənilməsi gözlənilirdi.

2022-ci il ərzində Bank aidiyyəti ola şəxslə yeni baş ofis binasına dair gözlənilən başlama tarixi 2024-cü ilin dekabr ayının sonunda olan 20 illik icarə müqaviləsi bağlamışdır. Bu icarəni təmin etmək üçün Bank əvvəlcədən ödəniş etməli olmuşdur. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə əvvəlcədən ödənilmiş icarə haqqına və digər təxirə salınmış xərclərə 2022-ci ildə ödənilmiş 38,213 AZN məbləğində yeni baş ofisin 5 illik müddətə icarəsi üçün əvvəlcədən ödənilmiş icarə haqqı daxildir.

2023-cü il ərzində yeni baş ofisin icarəsi ilə bağlı heç bir əvvəlcədən ödəmə olmamışdır.

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2023-cü il tarixinə digər maliyyə aktivləri üzrə GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2023-cü il tarixinə GKZ	(3)	(36)	(3,990)	(4,029)
Dövr üzrə xərc	(14)	(22)	(442)	(478)
31 dekabr 2023-cü il tarixinə	(17)	(58)	(4,432)	(4,507)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixinə digər maliyyə aktivləri üzrə GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixində GKZ	(15)	(37)	(4,362)	(4,414)
Dövr üzrə qaytarılma /(xərc)	12	1	347	360
Silinmiş məbləğlər	–	–	25	25
31 dekabr 2022-ci il	(3)	(36)	(3,990)	(4,029)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

15. Digər aktivlər və öhdəliklər (davamı)

Digər öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Digər maliyyə öhdəlikləri		
Ödənilməkdə olan vəsaitlər	28,391	18,313
Hesablanmış xərclər	14,431	8,510
Maliyyə zamanətləri və digər kreditlə bağlı öhdəliklər üzrə ehtiyat	11,094	10,566
Cəmi digər maliyyə öhdəlikləri	53,916	37,389
Digər qeyri-maliyyə öhdəlikləri		
İşçilərə ödəniləcək vəsaitlər	52,694	45,341
Yerli büdcəyə ödəniləcək məbləğlər	15,867	11,355
Müqavilə öhdəlikləri	14,681	11,709
Təxirə salınmış gəlirlər	8,616	11,834
Mənfəət vergisi olmayan vergilər	4,012	2,187
İcra zamanətləri üçün ehtiyatlar	2,170	2,079
Cəmi digər qeyri-maliyyə öhdəlikləri	98,040	84,505
Digər öhdəliklər	151,956	121,894

Aşağıdakı cədvəldə aktivlər və ya öhdəliklər kimi qeydə alınmış törəmə maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərlərini şərti məbləğləri ilə birlikdə göstərilir. Şərti məbləğ, ümumi göstərilməklə, törəmə alətin aid olduğu müvafiq aktivin məbləği, soraq dərəcəsi və ya göstəricisidir və törəmələrin dəyərində dəyişiklikləri ölçmək üçün baza kimi çıxış edir. Şərti məbləğlər ilin sonuna başa çatmamış əməliyyatların həcmi göstərir və kredit riskini əks etdirmir.

	31 dekabr 2023-cü il			31 dekabr 2022-ci il		
	Şərti dəyər	Ədalətli dəyərlər		Şərti dəyər	Ədalətli dəyərlər	
		Aktiv	Öhdəlik		Aktiv	Öhdəlik
Xarici valyuta müqavilələri						
Svoplar – yerli	147,547	5,346	–	325,530	15,972	–
Cəmi törəmə aktivlər		5,346			15,972	

16. Müştərilər qarşısında öhdəliklər

Müştərilər qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Hüquqi şəxslər		
Cari hesablar	3,540,110	4,089,591
Müddətli depozitlər	867,819	298,665
Fiziki şəxslər		
Cari hesablar	1,393,818	1,205,998
Müddətli depozitlər	662,668	563,792
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	6,464,415	6,158,046
Zəmanətlər və akkreditivlər üzrə girov kimi saxlanılanlar (Qeyd 22)	26,694	(31,077)

31 dekabr 2023-cü ildə Bankın 10 (2022-ci il: on) ən iri müştərisi üzrə məbləğlərin məcmu qalığı 1,956,382 AZN olmuş və ya cəmi müştəri hesablarının 30%-ni (2022-ci il: 2, 527,056 AZN və ya 41%) təşkil etmişdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

16. Müştərilər qarşısında öhdəliklər (davamı)

Müştəri hesablarının iqtisadi sektorlar üzrə təhlili aşağıda təqdim olunur:

	2023		2022	
	Məbləğ	%	Məbləğ	%
Fiziki şəxslər	2,056,486	32%	1,769,790	29%
Ticarət və xidmətlər	1,511,726	23%	1,126,641	18%
Tikinti	1,119,723	17%	1,226,926	20%
Enerji	647,072	10%	596,994	10%
Sığorta	384,344	6%	720,277	12%
Təhsil	226,014	4%	237,850	4%
İstehsal	158,849	2%	116,562	2%
Nəqliyyat və rabitə	141,566	2%	158,066	2%
Kənd təsərrüfatı	121,341	2%	139,061	2%
Digər	97,294	2%	65,879	1%
Müştərilərə ödəniləcək məbləğlər	6,464,415	100%	6,158,046	100%

17. Buraxılmış borc qiymətli kağızları

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın 2020-ci ilin dekabr ayında buraxılmış və 24 dekabr 2027-ci ildə (2022-ci il: 24 dekabr 2027-ci il) müddəti başa çatan 59,578 AZN məbləğində ABŞ dolları ilə bir sinif istiqrazları olmuşdur. Bu emissiya Bakı Fond Birjasında xüsusi yerləşdirmə yolu ilə həyata keçirilmiş və istiqrazlar qarşı-tərəflərlə satın alındıqdan sonra birja siyahısından çıxarılmışdır. Bankın, bu borc qiymətli kağızları ilə əlaqəli hər hansı maliyyə və ya qeyri-maliyyə öhdəlikləri yoxdur.

18. Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər

ARMB və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər:

	2023	2022
Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu	325,957	276,006
Təhsil Tələbə Krediti Fondu	79,385	90,463
Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığın İnkişafı Fondu	29,272	34,530
Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyi	1,750	1,857
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı	540	1,080
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər	436,904	403,936

2005-ci ildə Bank Azərbaycan Respublikası İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin proqramı olan Milli Sahibkarlığa Kömək Fondu ilə kiçik və orta müəssisələrin maliyyələşdirilməsi üçün kredit razılaşması imzalamışdır. 2018-ci ildə Fondun adı Azərbaycan Respublikası Sahibkarlığa Kömək Fonduna dəyişdirilmişdir. Bu proqram əsasında vəsaitlər Banka illik 1% (2022-ci il: illik 1%) dərəcəsi ilə verilir və müddəti 2024-2031-ci (2022-ci il: 2023-2031) illərdə başa çatır. Bank bu vəsaitləri illik 7.0%-dək faiz dərəcəsi ilə müvafiq borcalanlara kreditlər vermək üçün istifadə edə bilər.

2016-cı ildə Bank Azərbaycan İpoteka Fondu ASC ilə fiziki şəxslərə uzunmüddətli ipoteka kreditlərinin verilməsi üçün kredit razılaşmasını imzalamışdır. 2018-ci ildə Fondun adı Azərbaycan Respublikası İpoteka və Kredit Zəmanət Fonduna dəyişdirilmişdir. Bu proqram əsasında vəsaitlər Banka illik 1%-4% dərəcəsi ilə verilir (2022-ci il: illik 1% və 4%) və müddəti 2024-2053 (2022-ci il: 2023-2052) ildə başa çatır. Bank bu vəsaitləri 8%-dək illik faiz dərəcəsi ilə müvafiq borcalanlara kreditlər vermək üçün istifadə edir.

2018-ci ildə Bank, Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyi ilə Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin kənd təsərrüfatı sektorundakı müəssisələrin maliyyələşdirilməsini nəzərdə tutan proqramına dair kredit müqaviləsi imzalamışdır. Bu proqram əsasında, vəsaitlər Banka illik 2% və 3% dərəcələri ilə verilir (2022-ci il: illik 2% və 3%) və müddəti 2024-2027 (2022-ci il: 2023-2027) ildə başa çatır. Bank bu vəsaitləri illik 7%-dək (2022-ci il: illik 7%-dək) illik faiz dərəcəsi ilə müvafiq borcalanlara kreditlər vermək üçün istifadə edir.

2021-ci ildə Bank Təhsil Tələbə Krediti Fondu ilə kredit müqaviləsi imzalamışdır. Fond Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin tabeliyində fəaliyyət göstərir və tələbələrin təhsil haqlarının maliyyələşdirilməsi ilə məşğul olur. Təhsil Tələbə Krediti Fondu 2021-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentin Fərmanı ilə təsis edilmişdir. Fondun nizamnamə kapitalı 79,385 AZN (2022-ci il: 90,463 AZN) təşkil edir. 31 dekabr 2022-ci il tarixində həmin vəsaitlər Banka Fondun cari hesabı kimi köçürülmüşdür. Proqram çərçivəsində kreditlərin şərtləri və faiz dərəcələri Fond tərəfindən müəyyən ediləcək. Bank şərtlərə cavab verən tələbələrin kreditlərini maliyyələşdirəcək Fond isə daha sonra maliyyələşdirilmiş məbləği Banka köçürəcək. Fond bu kreditlərlə əlaqəli bütün riskləri daşıyacaq.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

19. Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər

Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
REPO müqavilələri	403,760	–
Kredit təşkilatlarından alınmış uzunmüddətli kreditlər	40,366	–
Cari hesablar	19,986	15,900
Maliyyə təşkilatlarından alınmış müddətli depozitlər	18,384	2,769
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	482,496	18,669

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi tərəfindən repo müqavilələri üzrə girov qoyulmuş notların ədalətli dəyəri 404,453 AZN təşkil etmişdir.

20. Subordinasiyalı kredit

2023-cü il ərzində Bank rezident banka subordinasiyalı borc öhdəliyini ödəmişdir və 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın subordinasiyalı krediti olmamışdır (2022-ci il: 8,521 AZN).

21. Kapital

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın səhm kapitalı adi və imtiyazlı səhmlərdən ibarətdir. Adi səhmlər 17 iyul 2014-cü il tarixinə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Qiymətli Kağızlar Komitəsində qeydiyyatda alınmışdır. Beləliklə, 31 dekabr 2022-ci il tarixinə buraxılmasına icazə verilmiş, buraxılmış və tam ödənilmiş kapital hər birinin nominal dəyəri 12.39 AZN olmaqla 16,614,205 adi (2022-ci il: 16,614,205) səhmdən ibarətdir. Hər adi səhm bir səsvermə hüququnu verir.

12 oktyabr 2022-ci il tarixinə səhmdarların qərarı ilə Bank cəmi 20,000 AZN məbləğində hər birinin nominal dəyəri 12.39 AZN olmaqla adi səhmlərin buraxılmasına icazə vermiş, bunlar da 2022-ci ilin sonunadək səhmdarlar tərəfindən tam ödənilmişdir. Bankın səhm kapitalı səhmdarlar tərəfindən Azərbaycan manatı ilə qoyulmuş və onlar dividendləri və hər hansı kapital paylarını Azərbaycan manatı ilə almaq hüququna malikdirlər. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə səhm kapitalının qalığı 265,850 AZN (2022-ci il: 265,850 AZN) təşkil edir.

Səhmdarların 12 yanvar 2023-cü il, 31 mart 2023-cü il və 6 iyul 2023-cü il tarixlərində keçirilmiş Ümumi Yığıncağının qərarı ilə, Bank 31 dekabr 2022-ci il tarixinə başa çatan il üzrə müvafiq olaraq imtiyazlı səhmlər üzrə 9,000 AZN məbləğində (hər səhm üzrə 1.86 AZN), adi səhmlər üzrə isə 148,400 AZN və 13,700 AZN məbləğlərində (bir səhm üzrə 9.76 AZN) dividendlər elan etmiş və ödəmişdir. Bütün məbləğlərə səhmdarların adından ödəniləcək 10% ÖMV daxildir. İmtiyazlı səhmlər üzrə sabit dividend (15%) mövcuddur və heç bir səsvermə hüququ yoxdur.

Səhmdarların 14 mart 2022-ci il tarixinə keçirilmiş ümumi yığıncağının qərarı ilə, Bank 31 dekabr 2021-ci il tarixinə başa çatan il üzrə adi səhmlər üzrə cəmi 144,273 AZN məbləğində (bir səhm üzrə 8.68 AZN) və imtiyazlı səhmlər üzrə cəmi 9,000 AZN (hər bir səhm üzrə 1.86 AZN) dividendlər elan etmişdir. Hər iki məbləğə səhmdarların adından ödəniləcək 10% ÖMV daxildir. Dividendlər 2022-ci il ərzində tam olaraq ödənilmişdir.

Bütün məbləğlərə səhmdarlar adından ödənilməli olan 10% ÖMV daxildir.

Əlavə ödənilmiş kapital

Əlavə ödənilmiş kapital buraxılmış səhmlərin dəyərinə görə ödənişlər istisna olmaqla, səhmdarların məcmu töhfəsini əks etdirir.

Binaların yenidən qiymətləndirilməsi üzrə ehtiyat

Yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı binaların ədalətli dəyərində artımı və azalmanı (o şərtlə ki, həmin azalma əvvəllər kapitalda tanınmış eyni aktiv üzrə artımla bağlı olsun) uçota almaq üçün istifadə olunur.

İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə realizasiya olunmamış gəlirlər

Bu ehtiyat DÜGƏD ilə ölçülən satış üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızların ədalətli dəyərindəki dəyişiklikləri uçota alır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

22. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər

Əməliyyat mühiti

Ümumi icmal

Bank bütün əməliyyatlarını Azərbaycan Respublikasında həyata keçirir.

Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatı karbohidrogen qiymətlərinə xüsusilə həssasdır. Lakin son illər ərzində Azərbaycan Respublikasının hökuməti daha tarazlı iqtisadiyyata keçidi sürətləndirmək və hazırda ölkə ÜDM-nun yarısından çoxunu təmin edən karbohidrogen sektorundan asılılığı azaltmaq üçün əhəmiyyətli iqtisadi və sosial islahatlara başlamışdır.

İqtisadi göstəricilər

2022-ci ildə Azərbaycanın ÜDM-i neft və qeyri-neft sektorunda güclü artım hesabına 4,6% artmışdır. Bu, əsasən, karbohidrogenlərin yüksək global qiymətləri ixrac gəlirlərini artırdığı üçün xarici valyuta daxilolmalarının artması ilə bağlıdır. Bu amillər nəticəsində artan pul kütləsi 2023-cü il ərzində bank sektorunda izafi likvidliyə və rekord yüksək mənfəətə gətirib çıxarmış, eyni zamanda defolt dərəcələrinin əhəmiyyətli dərəcədə azalmasına səbəb olmuşdur.

2022-ci ilin ikinci yarısında və 2023-cü ilin böyük hissəsində global karbohidrogen qiymətlərində azalma müşahidə olunmuş, 2023-cü ilin sentyabr-oktyabr dövründə isə qiymətlər bir qədər yüksəlmişdir. Ölkənin ÜDM-i 2023-cü ildə cəmi 1,8% artmışdır.

2022-ci və 2023-cü illərdə yüksək orta karbohidrogen qiymətləri yerli valyutaya əlavə sabitlik gətirmişdir.

Monetar siyasət

2022-ci və 2023-cü illər ərzində ARMB bank sektorunda inflyasiya və likvidlik səviyyələrinə operativ reaksiya vermək üçün yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsinə və məcburi ehtiyat tələblərinə fəal şəkildə nəzarət etmişdir. Yüksək inflyasiyanın qeydə alındığı 2022-ci ildə yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsi 7,5%-dən 8,25%-ə yüksəldilmişdir. Bununla belə, 2023-cü il ərzində inflyasiya əvvəlki ildəki 13,9%-dən 2023-cü ilin sonunda 8,8%-ə kimi xeyli azalmışdır. ARMB 31 dekabr 2023-cü il tarixinə yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsinə 8,00%-ə endirmişdir. Bunun əksinə olaraq, 2023-cü ildə bank sektorunda izafi likvidliyin əhəmiyyətli dərəcədə artmasına cavab olaraq ARMB-nin məcburi ehtiyat normaları sərtləşdirilmişdir.

2022-ci və 2023-cü illərdə ARMB bütün dövr ərzində 1 ABŞ dolları üçün 1,7000 AZN səviyyəsində sabit qalan Azərbaycan manatının sabitliyini qorumağa davam etmişdir.

Kredit reytinginin qiymətləndirilməsi

2023-cü il ərzində global reyting agentlikləri Azərbaycan hökumətinin kredit reytingini "Ba1" səviyyəsində qiymətləndirmişlər. Qiymətləndirmə son illərdə daha uğurlu fiskal idarəetmə və post pandemiya dövrünə baxmayaraq gələcək şoklara tab gətirmək qabiliyyətinin artması ilə nəticələnən effektiv iqtisadi siyasətin təzahürüdür. İqtisadi canlanma və yüksək karbohidrogen qiymətləri şəraitində ehtiyatlı fiskal idarəetmə sayəsində büdcə göstəriciləri yüksək olaraq qalır və gözləniləndən daha sürətlə artır.

Rəhbərliyin cavabı

Bankın rəhbərliyi mövcud şəraitdə baş verən hadisələri izləməkdədir və yaxın gələcəkdə Bankın işgüzar fəaliyyətinin davamlılığını və inkişafını təmin etmək üçün zəruri hesab etdiyi ehtiyat tədbirləri görür. Bank likvidlik mövqeyini hər gün izləyir və onun davamlı fəaliyyət üçün kifayət hesab edir. Bank likvidlik mövqeyini gündəlik izləyir.

Hüquqi məsələlər

Adi fəaliyyətində Bank məhkəmə prosesləri və şikayətlər obyektli olur. Rəhbərlik hesab edir ki, belə proses və ya şikayətlərdən irəli gələn yekun öhdəlik (əgər olarsa) Bankın maliyyə vəziyyəti və ya gələcək əməliyyat nəticələrinə əhəmiyyətli mənfi təsir göstərməyəcəkdir.

Vergilər

Azərbaycanın vergi qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruzdur. Bundan əlavə, Bankın əməliyyatları və fəaliyyətinə tətbiq edilən vergi qanunvericiliyinin vergi orqanları tərəfindən şərh edilməsi rəhbərliyin şərhli ilə üst-üstə düşməyə bilər. Azərbaycan Respublikasında son zamanlar baş vermiş hadisələr göstərir ki, vergi orqanları bu qanunvericiliyin şərh edilməsi və tətbiqində daha sərt mövqe tuta bilərlər, buna görə də gələcəkdə vergi orqanları Bankın əməliyyat və fəaliyyət növləri ilə bağlı əvvəl irəli sürmədikləri iddiaları irəli sürə bilərlər. Nəticə etibarilə müvafiq orqanlar tərəfindən əlavə iri vergi, cərimə və faiz hesabına bilər. Vergi yoxlamaları yoxlama aparmaq qərarı qəbul edildiyi ildən birbaşa əvvəlki üç təqvim ili üzrə aparıla bilər. Son vergi yoxlaması 2017-ci ilin birinci yarısını əhatə etmişdir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə müvafiq qanunvericiliyin rəhbərlik tərəfindən tətbiq edilən şərhli münasibdir və Bankın vergi, valyuta və gömrük mövqeləri dəstəklənəcəkdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

22. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)**Sığorta**

Bank hazırda səhvlərdən və ya təhriflərdən irəli gələn öhdəliklərlə əlaqədar sığorta təminatı almamışdır. Hazırda məsuliyyətin sığortalanması Azərbaycanda geniş yayılmayıb.

ARMB əmsallarına uyğunlaşma

ARMB banklardan yerli standartlara uyğun olan maliyyə hesabatları əsasında hesablanmış müəyyən əmsallarla uyğunlaşmağı tələb edir. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bank bir borcalan və ya əlaqəli borcalanlar qrupu üzrə maksimal kredit riski Bankın təminatlı kredit üzrə 1-ci dərəcəli kapitalının 10 faizindən artıq olmaması ilə bağlı əmsal istisna olmaqla bütün əmsallara riayət etmişdir. 31 dekabr 2023-ci il tarixinə Bankın əmsalı 11.11% (2022-ci il: 12.48%) olmuşdur.

Bu əmsalın pozulması dövlətin maliyyələşdirdiyi layihələr üçün edilən investisiya ilə əlaqəli olmuşdur.

İl ərzində Bank bu uyğunsuzluqlarla bağlı hər ay ARMB-yə məlumat təqdim etmiş və Banka qarşı hər hansı sanksiya tətbiq edilməmişdir. Rəhbərlik hesab edir ki, qeyd edilən pozuntu ilə bağlı Banka qarşı gələcəkdə də heç bir sanksiya tətbiq edilməyəcək.

32 sayılı Qeyddə göstərilirdi ki, ARMB 13 mart 2024-cü il tarixindən qüvvəyə minən yeni "Banklara aidiyyəti olan şəxslərlə əməliyyatların aparılması Qaydaları"nı qəbul etmişdir. Bu qaydalara əsasən, Bank qüvvəyə minmə tarixindən etibarən müvafiq əmsalların hesablanmasına yeni qaydaları tətbiq etməlidir. Əmsalın hesablanması məqsədləri üçün "aidiyyəti olan şəxslər" anlayışını yenidən nəzərdən keçirən bu yeni qaydaların tətbiqi hazırda hesablanmış əmsallardan fərqli nəticələr verə bilər. Hazırda Bank bu qaydaların təsirini qiymətləndirir.

Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər

Bank tərəfindən müştərilərə zəmanətlərin və akkreditivlərin verilməsinin əsas məqsədi müştərilərə tələb olduqda vəsaitlərin mövcudluğunu təmin etməkdir. Zəmanətlər və ehtiyat akkreditivləri müştəri üçüncü tərəflər qarşısında öhdəliklərini yerinə yetirə bilmədiyi təqdirdə Bankın ödəmələr edəcəyini qəti təsdiq edən sənədlərdir. Sənədli akkreditivlər və kommersiya akkreditivləri, Banka müəyyən edilmiş məbləğə qədər və xüsusi şərtlərlə tələb təqdim etmək hüququna üçüncü tərəfə verən, Bankın müştəri adından üzərinə götürdüyü yazılı öhdəlik olaraq, aid olduqları malların çatdırılması və ya pul depozitləri ilə təmin edilir və beləliklə də birbaşa borcla müqayisədə daha aşağı riskə məruz qoyur.

31 dekabrda Bankın maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	2023	2022
İstifadə edilməmiş kredit üzrə öhdəliklər	1,467,747	912,857
Maliyyə zəmanətləri	811,132	584,476
Akkreditivlər	21,071	33,741
Çıxılsın – kreditlə əlaqəli öhdəliklər üzrə GKZ üçün ehtiyatlar	(11,094)	(10,566)
Kreditlə bağlı təəhhüdlər	2,288,856	1,520,508
İcra zəmanətləri	312,864	166,513
Çıxılsın – icra zəmanətləri üçün ehtiyatlar (Qeyd 15)	(2,170)	(2,079)
Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (girov çıxıldıqdan əvvəl)	2,599,550	1,684,942
Çıxılsın – zəmanətlər və akkreditivlər üzrə girov qoyulmuş pul vəsaitləri (Qeyd 16)	(26,694)	(31,077)
Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər	2,572,856	1,653,865

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

22. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)**Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər (davamı)**

31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində GKZ-lərdə dəyişikliklərin təhlili aşağıdakı kimidir:

Maliyyə zəmanətləri	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2023-cü ildə GKZ	(711)	(353)	(47)	(1,111)
Yeni risklər	(880)	-	-	(880)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	544	271	47	862
Mərhələ 1-ə köçürmələr	(9)	9	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	193	(193)	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	-	-	-	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-ə təsiri	4	(41)	-	(37)
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(12)	41	-	29
31 dekabr 2023-cü il tarixinə	(871)	(266)	-	(1,137)
İstifadə edilməmiş kredit öhdəlikləri	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2023-cü ildə GKZ	(5,256)	(2,825)	(1,294)	(9,375)
Yeni risklər	(6,405)	-	-	(6,405)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	1,891	1,239	577	3,707
Mərhələ 1-ə köçürmələr	(1,652)	954	698	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	2,076	(2,095)	19	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	13	6	(19)	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-ə təsiri	1,465	(403)	19	1,081
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	872	222	-	1,094
31 dekabr 2023-cü il tarixinə	(6,996)	(2,902)	-	(9,898)
Akkreditivlər	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2023-cü ildə GKZ	(79)	(1)	-	(80)
Yeni risklər	(50)	-	-	(50)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	68	1	-	69
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	2	-	-	2
31 dekabr 2023-cü il tarixinə	(59)	-	-	(59)

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il üzrə GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

Maliyyə zəmanətləri	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2022-ci ildə GKZ	(1,543)	(233)	(13,589)	(15,365)
Yeni risklər	(759)	-	-	(759)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	651	196	-	847
Mərhələ 1-ə köçürmə	(254)	45	209	-
Mərhələ 2-yə köçürmə	362	(362)	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmə	6	-	(6)	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	244	(25)	(41)	178
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	582	26	(885)	(277)
<i>Mənfəət və ya zərərde kreditlə bağlı öhdəliklər və digər dəyərsizləşmə üçün ehtiyatın (ehtiyatı)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Buraxılmış zəmanət məktubları üçün ödəniş	-	-	14,265	14,265
31 dekabr 2022-ci il	(711)	(353)	(47)	(1,111)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

22. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)**Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər (davamı)**

<i>İstifadə edilməmiş kredit üzrə öhdəliklər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci ildə GKZ	(4,771)	(3,706)	(790)	(9,267)
Yeni risklər	(5,942)	–	–	(5,942)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələr çıxmaqla)	2,607	1,512	222	4,341
Mərhələ 1-ə köçürmə	(1,493)	1,473	20	–
Mərhələ 2-yə köçürmə	1,916	(1,927)	11	–
Mərhələ 3-ə köçürmə	531	7	(538)	–
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	1,284	(564)	(44)	676
GKZ hesablamları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	612	380	(175)	817
31 dekabr 2022-ci il	(5,256)	(2,825)	(1,294)	(9,375)
<i>Akkreditivlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci ildə GKZ	–	(44)	–	(44)
Yeni risklər	(80)	–	–	(80)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələr çıxmaqla)	–	44	–	44
Mərhələ 1-ə köçürmə	–	–	–	–
Mərhələ 2-yə köçürmə	1	(1)	–	–
Mərhələ 3-ə köçürmə	–	–	–	–
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	–	–	–	–
31 dekabr 2022-ci il	(79)	(1)	–	(80)

23. Xalis haqq və komissiya gəliri

Xalis haqq və komissiya gəliri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Plastik kart əməliyyatları üzrə haqlar	206,211	177,920
Hesablaşma əməliyyatları	34,861	26,060
Pul vəsaitləri ilə əməliyyatlar	35,440	27,203
Zəmanətlər və öhdəliklər	18,921	14,544
Digər	12,134	6,951
Haqq və komissiya gəliri	307,567	252,678
Plastik kart əməliyyatları üzrə haqlar	(124,241)	(56,180)
Hesablaşma əməliyyatları	(35,214)	(17,105)
Pul vəsaitləri ilə əməliyyatlar	(4,718)	(4,785)
Zəmanətlər və öhdəliklər	(942)	(655)
Digər	(10,653)	(7,741)
Haqq və komissiya xərcləri	(175,768)	(86,466)
Xalis haqq və komissiya gəliri	131,799	166,212

24. Digər əməliyyat gəliri

31 dekabr 2023-cü il tarixinə 12,157 AZN (2022-ci il: 17,351 AZN) məbləğində digər əməliyyat gəliri əsasən kommunal və rabitə xidmətləri üçün onlayn ödəniş xidmətlərindən gəlir, plastik kart kampaniyalarından gəlir və ayrı-ayrılıqda əhəmiyyətsiz olan digər maddələrdən ibarətdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

25. İşçilər üzrə xərclər

İşçilər üzrə xərclər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Əmək haqqı və mükafatlar	(169,025)	(136,291)
Sosial sığorta xərcləri	(30,509)	(24,513)
İşçilərlə bağlı digər xərclər	(4,682)	(3,603)
İşçilər üzrə xərclər	(204,216)	(164,407)

26. Ümumi və inzibati xərclər

İl üzrə ümumi və inzibati xərclər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Əmlak və avadanlıqların təmiri və texniki xidməti	(27,958)	(17,619)
Rəhbərlik xidmətləri	(23,451)	(13,881)
Sponsorluq	(20,081)	(23,571)
Marketinq və reklam	(14,879)	(13,029)
Boş plastik kartlar	(14,857)	(6,139)
Hüquq və konsaltinq xidmətləri	(13,164)	(15,002)
Əmanətlərin Sığortalanması Fondu üzrə xərclər	(12,493)	(12,060)
Nümayəndəlik xərcləri	(5,791)	(4,498)
Təhlükəsizlik	(5,652)	(4,676)
Ofis təchizatı	(4,217)	(4,112)
Yerləşmə və icarə haqqı	(2,959)	(2,069)
Kommunal xərclər	(1,898)	(1,919)
Ezamiyyə və əlaqəli xidmətlər	(1,881)	(1,119)
Mənfəət vergisindən başqa vergilər	(1,668)	(629)
Əmlak və avadanlıqların sığortası	(1,594)	(1,877)
Nəqliyyat və nəqliyyat vasitələrinin texniki xidməti	(743)	(657)
Avadanlığın icarəsi üzrə xərclər	(4)	(6)
Digər	(4,383)	(2,989)
Ümumi və inzibati xərclər	(157,673)	(125,852)

Maliyyə hesabatlarının əhatə etdiyi il ərzində bütün EY şəbəkəsindəki firmalar tərəfindən xidmətlərin göstərilməsi üçün Bankdan tutulan haqlar audit və qeyri-audit xidmətlərinə görə müvafiq olaraq 493 AZN və 99 AZN təşkil etmişdir.

27. Risklərin idarə edilməsi**Ön söz**

Öz fəaliyyətində Bank müxtəlif risklərə məruz qalır və bunları daimi müəyyən etmə, ölçmə və müşahidə etmə prosesləri, kredit limitlərinin müəyyən edilməsi və digər daxili nəzarət tədbirləri vasitəsilə idarə edir. Risklərin idarə edilməsi Bankın fəaliyyətinin mühüm hissəsini təşkil edir. Bankın hər bir əməkdaşı öz vəzifələri daxilində risklərə görə məsuliyyət daşıyır. Bank kredit riski, likvidlik riski və bazar risklərinə məruz qalır. Bank əməliyyat risklərinə də məruz qalır.

Müstəqil riskə nəzarət prosesinə mühitdə, texnologiyada və sənayedə dəyişikliklər kimi biznes riskləri daxil deyildir. Onlar Bankın strateji planlaşdırma prosesi vasitəsilə nəzarət altında saxlanılır.

Risklərin idarə edilməsi strukturu

Müşahidə Şurası risklərin müəyyən edilməsi və nəzarət edilməsinə görə ümumi məsuliyyət daşıyır, lakin risklərin idarə olunması və izlənməsinə görə məsuliyyəti ayrıca müstəqil orqanlar daşıyır.

Müşahidə Şurası

Müşahidə şurası risklərin idarə olunmasında ümumi yanaşma, risk strategiyaları və prinsiplərinin təsdiq edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Audit Komitəsi

Audit komitəsi auditin tapşırığı və strategiyasının təsis və tərtib edilməsi üçün ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental audit məsələləri və daxili auditin fəaliyyətinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Ön söz (davamı)

İdarə Heyəti

İdarə heyəti Bankda ümumi risk prosesinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Risk Komitəsi

Risk Komitəsi risk strategiyasının işlənilib hazırlanması və risk prinsipləri, konsepsiyası, siyasəti və limitlərinin tətbiqinə görə ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental audit məsələlərinə görə məsuliyyət daşıyır və müvafiq risk qərarlarını idarə və nəzarət edir.

Risklərin idarə olunması departamenti

Risklərin idarə olunması departamenti müstəqil nəzarət prosesini təmin etmək məqsədilə risklə bağlı prosedurların tətbiqi və dəstəklənməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Bankın xəzinədarlığı

Bankın xəzinədarlığı Bank aktivlərinin və öhdəliklərinin, eləcə də ümumi maliyyə strukturunun idarə olunmasına görə məsuliyyət daşıyır. Bundan əlavə, xəzinədarlıq Bankın maliyyələşdirmə və likvidlik risklərinə görə məsuliyyət daşıyır.

Daxili Audit

Daxili audit funksiyası hər il Bankda risklərin idarə olunması proseslərinin audit yoxlamasını apararaq, həm prosedurların münasibliyini, həm də Bankın prosedurlara riayət etməsini yoxlayır. Daxili audit bütün qiymətləndirmələrin nəticələrini rəhbərliklə müzakirə edir və Audit komitəsinə nəticə və tövsiyələr haqqında hesabat verir.

Risklərin ölçülməsi və hesabatçılıq sistemləri

Bankın riskləri həm adi şəraitdə yaranması ehtimal edilən zərəri, həm də statistik modellər əsasında maksimal faktiki zərərlərin qiymətləndirilməsi olan gözlənilməyən zərərləri əks etdirən metoddan istifadə etməklə ölçülür. Modellər keçmiş təcrübədən əldə edilmiş və iqtisadi şəraitləri nəzərə almaqla düzəlişlər edilmiş ehtimallardan istifadə edir. Bundan əlavə, Bank baş verməsi ehtimal edilməyən ağır hadisələr əslində baş verdiyi təqdirdə daha pis hadisələrin ssenari modellərini hazırlayır.

Risklərin monitorinqi və nəzarət edilməsi ilk öncə Bankın müəyyən etdiyi limitlərə əsaslanaraq aparılır. Belə limitlər Bankın biznes strategiyasını və bazar mühitini, eləcə də Bankın qəbul etmək istədiyi risk səviyyəsini əks etdirir və bu zaman əsas diqqət ayrı-ayrı sahələrə yetirilir. Bundan əlavə, Bank bütün risk və əməliyyat növləri üzrə məcmu risk həcmi ilə bağlı olaraq ümumi risk daşımaq qabiliyyətinə nəzarət edir və onu ölçür.

Bütün fəaliyyət növləri üzrə əldə edilmiş məlumat risklərin təhlil və nəzarət edilməsi və tez aşkar olunması məqsədilə yoxlanılır və işlənir. Bu məlumat izahlarla birlikdə İdarə heyətinə, risk komitəsinə və hər bir bölmənin rəhbərinə təqdim edilir. Hesabatda kredit riskinin ümumi həcmi haqqında məlumat, limitlərdən istisnalar və likvidlik əmsalları daxil edilir. Hər ay sənaye sahəsi, müştəri və coğrafi risklər kəşiyində risklər haqqında məlumat təqdim edilir. Baş rəhbərlik hər rüb kredit zərərləri üçün ehtiyat yaratmaq zərurətini müəyyən edir. İdarə heyəti rübdə bir dəfə risklər haqqında ətraflı hesabat alır, həmin hesabatda isə Bankın risklərini qiymətləndirmək və müvafiq qərarlar qəbul etmək üçün bütün zəruri məlumat açıqlanır.

Bankın bütün səviyyələri üçün risklər haqqında xüsusi hesabatlar hazırlanır və paylanır ki, bütün bölmələr geniş, zəruri və aktual məlumatla tanış olmaq imkanını əldə etsinlər.

İdarə heyəti və Bankın bütün digər müvafiq işçilərinin hər gün keçirilən qısa iclaslarında bazar limitlərinin və likvidliyin dəstəklənməsi, eləcə də risklərlə bağlı digər dəyişikliklər müzakirə olunur.

Risklərin azaldılması

Bank kredit risklərini azaltmaq məqsədilə girovdan fəal istifadə edir.

Həddindən artıq risk konsentrasiyası

Bu tip risklərin yaranma səbəbləri, biznes tərəfdaşlarının eyni və ya oxşar iş fəaliyyəti ilə məşğul olması, iş növünün eyni coğrafi regionda yer alması, eyni iqtisadi xüsusiyyətlərə malik olan, iqtisadi və siyasi şərtlərdən asılı olan və bu səbəbdən müqavilələrdə göstərilmiş şərtlərin pozulma ehtimalını artıran risklərdir. Konsentrasiyalar Bankın fəaliyyətinin xüsusi sənayelərə təsir göstərən hadisələrə nisbi həssaslığını göstərir.

Həddindən artıq risk konsentrasiyasının təsiri altına düşməmək məqsədilə, Bankın siyasət və prosedurlarına müxtəlif xüsusiyyətlərə malik portfellerin idarə edilməsi qaydaları daxil edilir. Kredit riskləri üzrə müəyyən edilmiş konsentrasiyalar müvafiq qaydada nəzarət və idarə olunur.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski

Kredit riski – Bankın sifarişçiləri, müştəriləri və ya biznes tərəfdaşlarının müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirməməsi səbəbindən Bankın zərər çəkməsi riskidir. Bank kredit riskini ayrı-ayrı biznes tərəfdaşları və coğrafi və sənaye konsentrasiyaları üzrə Bankın qəbul etməyə hazır olduğu riskin həcmi üzrə limitləri müəyyən etməklə və həmin limitlərə riayət edilməni monitorinq etməklə idarə edir və nəzarət altında saxlayır.

Bank kredit keyfiyyətinin yoxlanılması prosesini təsis etmişdir ki, girovun müntəzəm qaydada yenidən baxılması da daxil olmaqla biznes tərəfdaşlarının krediti ödəmək qabiliyyətlərində mümkün dəyişikliklərin tez müəyyən edilməsi təmin edilsin. Biznes tərəfdaşları üzrə limitlər kredit riskinin təsnifləşdirilməsi sistemindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Kredit keyfiyyətinin müntəzəm qaydada yenidən baxılması prosesi Banka məruz qaldığı risklər nəticəsində potensial zərəri qiymətləndirmək və lazımi tədbirləri görmək imkanını yaradır.

Törəmə maliyyə alətləri

Fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda qeyd edildiyi kimi törəmə maliyyə alətlərindən irəli gələn kredit riski istənilən vaxt müsbət ədalətli dəyərli törəmə alətləri ilə məhdudlaşır.

Kreditlə bağlı təəhhüd riskləri

Bankın müştərilərə verdiyi zəmanətlər əsasında Bank tərəfindən onların adından ödənişlər aparmaq zərurəti yarana bilər. Bu cür ödənişlər akkreditivin şərtləri əsasında müştərilərdən toplanılır. Onlar Bankı kredit risklərinə oxşar risklərə məruz qoyur, bunlar da eyni nəzarət prosesləri və qaydaları ilə azaldılır.

Fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın komponentləri üzrə maksimal kredit riskinin həcmi, qarşılıqlı hesablaşma haqqında əsas razılaşmaların və girov razılaşmalarının istifadə edilməsi nəticəsində riskin azalmasını nəzərə almadan, daha yaxşı onların balans dəyərləri ilə təmsil olunur.

Maliyyə alətləri ədalətli dəyərle qeydə alınanda aşağıda göstərilən məbləğlər dəyərin dəyişməsi nəticəsində gələcəkdə yarana bilən maksimal riskin həcmi deyil, cari kredit riskinin həcmi əks etdirir.

Maliyyə alətlərinin hər bir sinfi üzrə kredit riskinin maksimal həcmi haqqında daha ətraflı məlumat xüsusi qeydlərdə açıqlanır. Girovun və digər risk azaldan üsulların təsiri Qeyd 9-da göstərilir.

Dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi

Bank EFD-yə yaxınlaşmaqla diskont edilmiş, gözlənilən pul vəsaitlərinin çatışmazlığını ölçmək üçün GKZ-ni bir neçə ehtimalla ölçülmüş ssenari əsasında hesablayır. Pul vəsaitlərinin çatışmazlığı müqaviləyə uyğun olaraq şirkətə ödəniləcək pul vəsaitləri ilə müəssisənin əldə etməyi ehtimal etdiyi pul vəsaitləri arasındakı fərkdir. GKZ hesablamalarının mexanizmi aşağıda təsvir olunur və əsas elementləri aşağıdakılardır:

DE	<i>Defolt ehtimalı</i> müəyyən vaxt civarında defoltun mümkünliyünün qiymətləndirilməsidir. Defolt, təhlil edilən müddət ərzində müəyyən anda yalnız müvafiq vəsait daha əvvəl uçotdan çıxarılmamış və hələ də portfelə daxil olanda yarana bilər.
DHRH	<i>Defolt halında riskin həcmi</i> , müqavilədə nəzərdə tutulub-tutulmamasından asılı olmayaraq, əsas və faiz məbləğlərinin qaytarılması, kredit öhdəliyi üzrə gözlənilən vəsaitlərin istifadəsi və yerinə yetirilməmiş ödənişlər üzrə hesablanmış faiz də daxil olmaqla hesabat tarixindən sonra risk həcmində gözlənilən dəyişikliyi nəzərə almaqla gələcək defolt tarixində risk həcmi üçün qiymətləndirilməsidir.
DHZ	<i>Defolt halında zərər</i> müəyyən zaman defolt yarananda əmələ gələn zərərin qiymətləndirilməsidir. Bu, müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniləcək pul vəsaitləri ilə kreditorun əldə etməyi gözlədiyi (o cümlədən hər hansı girovun realizasiyasından) pul vəsaitləri arasındakı fərqə əsaslanır. Bu, adətən DHZ faizi kimi ifadə edilir.

GKZ üzrə ehtiyat aktivin müddəti ərzində yaranması gözlənilən kredit zərərlərinə (aktivin müddəti ərzində gözlənilən kredit zərəri və ya AMəGKZ) əsaslanır. Lakin əmələ gəldiyi andan kredit riskində əhəmiyyətli artım olmadığı hallarda ehtiyat 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (12aGKZ) əsaslanır. 12aGKZ hesabat tarixindən sonra 12 ay ərzində mümkün olan maliyyə aləti ilə bağlı öhdəliklərin yerinə yetirilməməsindən irəli gələn GKZ-dən ibarət AMəGKZ-nin bir hissəsidir. Həm AMəGKZ, həm də 12aGKZ maliyyə alətinin müvafiq portfelinin xüsusiyyətindən asılı olaraq ya fərdi, ya da məcmu əsasla hesablanır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Bank hər hesabat dövrünün sonunda, maliyyə alətinin qalan müddəti üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməməsi (defolt) riskindəki dəyişiklikləri nəzərdən keçirməklə, maliyyə aləti üzrə kredit riskinin ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli artıb-artmamasının qiymətləndirilməsi siyasətini müəyyən etmişdir. Yuxarıdakı prosesə əsaslanaraq, Bank kreditləri Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və AYKD üzrə aşağıdakı kimi qruplaşdırır:

- Mərhələ 1: Kreditlər ilk dəfə tanınanda, Bank ehtiyatı 12aGKZ əsasında tanıyır. Mərhələ 1-in kreditlərinə həm də kredit riskinin azaldığı və Mərhələ 2-dən yenidən təsnif edilmiş vəsaitlər daxildir.
- Mərhələ 2: Kredit verildiyi andan etibarən kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artanda Bank ehtiyatı AMəGKZ üzrə tanıyır. Mərhələ 2 kreditlərinə həm də kredit riskinin azaldığı və Mərhələ 3-dən yenidən təsnif edilmiş vəsaitlər daxildir.
- Mərhələ 3: Dəyərsizləşmiş hesab olunan kreditlər. Bank ehtiyatı AMəGKZ üzrə tanıyır.
- AYKD: Alınmış və ya yaranmış kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri (AYKD) ilkin tanınma zamanı kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləridir. AYKD aktivləri ilkin tanınmada ədalətli dəyərle qeydə alınır və faiz gəliri sonradan krediti nəzərə almaqla düzəliş edilmiş EFD əsasında tanınır. GKZ yalnız gözlənilən kredit zərərlərində sonradan dəyişiklik baş verəndə tanınır və ya ləğv edilir.

Defoltun tarifi və bərpa olunma

Borcalan müqavilə ödənişlərini 90 gün gecikdirsə, Bank maliyyə alətinin defolt olduğunu və buna görə də GKZ hesablamaları üçün Mərhələ 3-ə (kredit üzrə dəyərsizləşmə) aid olduğunu hesab edir. Gün ərzində tələb olunan ödənişlər fərdi müqavilələrdə göstəriləndi kimi iş gününün bağlanmasına gədər ödənilməyəndə Bank banklardan alınacaq məbləğlərin defolta uğramasını hesab edir və dərhal tədbirlər görür.

Müştərinin defolt vəziyyətində olub-olmamasının keyfiyyət baxımından qiymətləndirilməsi çərçivəsində Bank ödənişin aparılmayacağını göstərə bilən bir sıra halları da nəzərdən keçirir. Bu cür hadisələr baş verdikdə, Bank hadisənin müştərinin defolta uğramış kimi hesab edilməsi və bu səbəbdən GKZ-nin hesablanması üçün Mərhələ 3 kimi qiymətləndirilməsi ilə nəticələnməsi və ya Mərhələ 2-nin məqsədəuyğun olmasını diqqətlə nəzərdən keçirir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Bu cür hadisələrə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Defolta uğramış və kredit üzrə dəyərsizləşmiş aktivlər aşağıdakılardır:
- ▶ Müqavilədə qeyd edilən tarixdən 90 gündən artıq gecikmə ilə əsas məbləğ və/və ya hesablanmış faiz və/və ya hər hansı digər ödənişlə kreditlər;
 - ▶ Hesabat tarixində Mərhələ 3 səviyyəsində restrukturlaşdırma;
 - ▶ Kreditin ödənilməsi cədvəlinə 6 aydan çox güzəşt müddətinin verilməsi;
 - ▶ Kreditlərin müddətinin 12 aydan çox uzadılması;
 - ▶ Qrupun ödəniş cədvəlində növbəti 12 ay ərzində borcalanın/borcalanlar qrupunun cəmi borcunun 70%-dən çox azaldılması;
 - ▶ Kredite çevrilmiş zəmanətlərin restrukturizasiyası;
 - ▶ 90 gündən çox vaxtı keçmiş bütün restrukturizasiyalar;
 - ▶ Kredit ödənişlərinin 3-cü şirkət/tərəf tərəfindən aparılması və ya müflisləşmə təqdirində 3-cü tərəfin adına restrukturizasiya;
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən vaxtı keçmiş hesab olunan istənilən kredit;
- ▶ Borcalanın digər öhdəliklərində problemlə kreditlər müşahidə olunursa, problemlə öhdəliklərin cəmi öhdəliklərə nisbəti 5%-dən çox olduqda;
- ▶ Aşağıdakı şərtlərə uyğun olaraq restrukturizasiya edilmiş pərakəndə kreditlər, mənzil ipotekası və özəl bank pərakəndə kreditləri:
- ▶ 90 gündən çox vaxtı keçmiş bütün restrukturizasiyalar;
- ▶ Sonuncu restrukturizasiya zamanı əvvəlki restrukturizasiya olunmuş kreditin statusu Mərhələ 3 və ya Mərhələ 2 restrukturizasiya olubsa, bir neçə dəfə restrukturizasiya olunanlar;
- ▶ Borcalanın krediti üzrə öhdəliklərin digər fiziki şəxsə verilməsi (ipoteka kreditləri istisna olmaqla);
- ▶ Hesablanmış faiz və ya əsas borcun tam və ya qismən bağışlanması;
- ▶ Yeni kreditin müddətinin 7 ildən artıq müddətə restrukturizasiyası (ipoteka kreditləri istisna olmaqla);
- ▶ Kreditin ödəniş qrafikinə 3 (üç) aydan artıq güzəşt müddətinin verilməsi;
- ▶ Borcalanın müflisləşmə, ödəniş qabiliyyətinin olmaması və ya oxşar şəraitdə olacağı/olması barədə məlumatın mövcud olması;
- ▶ Defolta uğramış (Daxili reytinglərə əsaslanan yanaşma və xarici reytingə uyğun olaraq);
- ▶ Eyni borcalanın digər maliyyə alətləri üzrə defolta uğramış.

Ən azı 6 ardıcıl ay ərzində defolt meyarlarından heç birinin qarşılanmadığı zaman maliyyə alətinin "bərpa olunmuş" hesab edilməsi və nəticədə Mərhələ 3-dən xaric yenidən təsnifləşdirilməsi Bankın siyasəti çərçivəsindədir. Bərpa olunmadan sonra aktivin Mərhələ 2 və ya Mərhələ 1 kimi təsnifləşdirilməsi barədə qərar bərpa olunma zamanı yenilənmiş kredit dərəcəsi və onun ilkin tanıma ilə müqayisədə kredit riskində əhəmiyyətli artımın göstəricisi olub-olmamasından asılıdır.

Daxili reyting və DE-nin qiymətləndirilməsi prosesi

Bankın Risklərin idarə edilməsi departamenti öz daxili reyting modellərindən istifadə edir. Bank korporativ müştəriləri Moody's modelinə əsasən qiymətləndirən əsas portfeller üçün ayrıca modelləri istifadə edir. Kiçik və orta müəssisələrə daxili dərəcələrdən istifadə etməklə 1-dən 20-dək dərəcələr verilir. Modellər həm keyfiyyət, həm kəmiyyət məlumatlarını özündə birləşdirir və borcalana aid məlumatlarla yanaşı, borcalanın davranışına təsir göstərə biləcək əlavə xarici məlumatlardan istifadə edir. Praktiki cəhətdən uyğun olduqda, onlar, həmçinin milli və beynəlxalq xarici reyting agentliklərinin məlumatlarına əsaslanır. Proqnoz məlumatı və 9 sayılı MHBS-yə uyğun riskin mərhələli təsnifləşdirilməsini özündə birləşdirən DE-lər hər bir dərəcə üçün təyin edilir. Bu proses hər bir iqtisadi ssenari üçün uyğun şəkildə təkrar olunur.

Bank təminatlı fərdi kreditlər, kredit kartları və overdraftlar kimi istehlak kreditləri məhsulları üçün DE üzrə baza dərəcələrini müəyyən etmək üçün xüsusi dəyişənlərdən istifadə edir. Bu cür dəyişənlərə kredit tarixçəsi, Bank tərəfindən buraxılmış debet kartları ilə müştərilərin əməliyyatlarının həcmi, iş yeri, yaşayış bölgəsi, yaş və cins kimi borcalanın amilləri daxildir. Bu dəyişənlərin seçilməsi və ölçülməsi tarixi məlumatların statistik təhlilinə və ekspert mühakimələrinə əsaslanır ki, bu da DE modelinin müxtəlif növ borcalanlar üçün defolt ehtimalını dəqiq proqnozlaşdırmasını təmin edir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Xəzinədarlıq və bankdaxili münasibətlər

Bankın xəzinədarlıq və bankdaxili münasibətləri və qarşı-tərəfləri maliyyə xidmətləri üzrə təşkilatlar, banklar, broker-dilerlər, mübadilə məntəqələri və kliring-hesablaşma mərkəzlərindən ibarətdir. Bu münasibətlər üçün Bank maliyyə məlumatları və digər xarici məlumat (məs. xarici reytinglər) kimi ictimaiyyət üçün açıq olan məlumatı təhlil edir və yuxarıdakı cədvəldə göstəriləyi kimi daxili reyting təyin edir.

Korporativ və kiçik biznesin kreditləşməsi

Korporativ kreditlər üçün, borcalanlar Bankın xüsusi kredit riski ilə məşğul olan işçiləri tərəfindən qiymətləndirilir. Kredit riskinin qiymətləndirilməsi aşağıdakılar kimi müxtəlif əvvəlki dövrlər üzrə, cari və proqnoz məlumatlarını nəzərə alan kredit qiymətləndirilməsi modelinə əsaslanır:

- ▶ Müştəri tərəfindən hazırlanmış proqnozlar və büdcələrlə birlikdə əvvəlki dövrlər üzrə maliyyə məlumatı. Müştərinin maliyyə nəticələrini qiymətləndirmək üçün bu maliyyə məlumatlarına nail olunmuş və gözlənilən nəticələr, ödəmə qabiliyyəti əmsalı, likvidlik əmsalı və hər hansı digər müvafiq əmsallar daxildir.
- ▶ Xarici tərəflərdən alınan ictimaiyyət üçün açıq olan müştərilərə dair məlumatlar. Bu məlumatlara reyting agentlikləri tərəfindən verilmiş xarici reyting dərəcələri daxildir.
- ▶ Hər hansı makro-iqtisadi və ya coğrafi məlumat, məs. xüsusi sənaye üzrə müvafiq ÜDM-in artımı və müştərinin fəaliyyət göstərdiyi coğrafi seqmentlər.
- ▶ Şirkətin fəaliyyəti üçün münasib olan müştərinin rəhbərliyinin keyfiyyəti və bacarıqlarına dair istənilən digər əsaslandırılmış məlumat.

Reyting üsullarının mürəkkəbliyi və detallaşdırma dərəcəsi Bankın risk həcmi və müştərinin mürəkkəbliyi və həcminə əsasən dəyişir. Bəzi daha sadə kiçik biznes kreditləri Bankın pərakəndə məhsullar üçün modelləri daxilində qiymətləndirilir.

İstehlak və ipoteka kreditləri

Defolt Ehtimalı (DE) modelinə daha geniş və əhatəli yanaşma, maliyyə və borcalana aid daha geniş amillərin uçotu daxildir, yenilənmiş mərhələ və bərpa meyarları isə daha spesifik restrukturizasiya şərtlərini nəzərə alır.

İstehlak krediti təminatlı nağd pul kreditləri, kredit kartı kreditləri və overdraftlardan ibarətdir. Bank daxili idarəetmə məqsədləri üçün bu kreditləri dörd qrupa ayırır - qeyri-pensiya, pensiya, qısamüddətli və restrukturlaşdırılmış. Bu kateqoriyalara DE dərəcələri üçün istifadə edilən kredit tarixçəsi, Bank tərəfindən buraxılmış debet kartları ilə müştərilərin əməliyyatlarının həcmi, iş yeri, yaşayış bölgəsi, borcalanların yaşı və cinsi kimi spesifik dəyişənlər daxildir.

Bu dəyişənlər borcalanın kredit üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməsi ilə bağlı riskin qiymətləndirilməsi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir və onlar GKZ-ni hesablamaq üçün istifadə olunur.

Proqnozlaşdırılan model üçün dəyişənlərin yekun seçilməsi onların iqtisadi və statistik əhəmiyyətinə və defolt ehtimalı ilə əlaqəsinə əsaslanır. İqtisadi əhəmiyyətlik defoltun proqnozlaşdırılmasında dəyişənin praktiki əhəmiyyətinə istinad edir, statistik əhəmiyyət isə dəyişənin defolt ehtimalı ilə əlaqəli olması dərəcəsidir. Güclü əlaqə defolt ehtimalına əhəmiyyətli təsir göstərir, orta nisbət isə nisbətən kiçik təsiri əks etdirir.

Bank istehlak kreditləri portfeli üçün GKZ-nin hesablanması dəyişikliklər tətbiq etmişdir. Dəyişikliklərə faktiki defolt dərəcələrindən istifadə etməklə DE baza dərəcələrinin kalibrasiyasının qəbulu daxildir. DE dərəcələrinin faktiki defolt dərəcələrinə kalibrasiyası məqbuldur, çünki bu, kreditlə bağlı daxili riskin daha dəqiq təxmin edilməsinə səbəb olur. Faktiki defolt dərəcələri, gələcək defoltrları qiymətləndirmək üçün empirik əsas təklif edərək, defolta uğramış kreditlərin sayına dair maddi sübut təqdim edir. Bu metod, DE-nin qiymətləndirilməsinin sadəcə nəzəri deyil, faktiki fəaliyyət və davranışa əsaslanmasını təmin edir və daha ehtiyatlı kredit qərarları ilə nəticələnir. Kalibrasiyanın təsiri 31 dekabr 2023-cü il tarixinə GKZ-də 10,178 AZN əlverişli azalma ilə ölçülmüşdür. Bu dəyişikliyin mürəkkəbliyini və onun gələcəkdə təsiri ilə bağlı qeyri-müəyyənliyi nəzərə alaraq, Bank müəyyən etmişdir ki, gələcək dövrlərdə dəyişikliklərin təsirini qiymətləndirmək mümkün deyil. Bank bu faktı maliyyə hesabatlarında açıqlamaqla 8 sayılı MUBS-un açıqlama ilə bağlı tələblərinə əməl etmişdir.

İpoteka kreditləri əsasən borc yükünün gəlirə nisbəti və ödənişin gəlirə nisbəti əmsallarına əsaslanan qiymətləndirmə aləti ilə qiymətləndirilir. Modellərin digər əsas giriş məlumatları ÜDM-in artımı, şəxsi gəlir/əmək haqqı səviyyələrində dəyişikliklər, şəxsi borc öhdəliyidir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Kredit riski (davamı)**

Bankın daxili kredit reytingi dərəcələri aşağıdakı kimidir:

<i>KOM üçün daxili reyting dərəcəsi</i>	<i>Moody's-ə əsaslanan korporativ və maliyyə təşkilatları üçün daxili/xarici reytinglər</i>	<i>Daxili reytingin təsviri</i>
1	Aaa	Yüksək reyting
2-4	Aa1 - Aa3	
5-7	A1 - A3	
8-10	Baa1 - Baa3	Standart reyting
11-13	Ba1 - Ba3	
14-16	B1 - B3	
17-19	Caa1 - Caa3	Qeyri-standart reyting
20	Ca	
Defolt	C	Dəyərsizləşmiş

İstehlak və ipoteka kreditləri üçün daxili reyting müvafiq olaraq xam DE dərəcəsinə və borcalanların ballarına əsaslanır. Beləliklə, 1.7 baldan yuxarı və ya ona bərabər olan ipoteka borcalanları və xam DE dərəcəsi 15%-dək və ya ona bərabər olan istehlak kreditləri Standart dərəcəyə (və əksinə) daxil edilir. Yüksək reyting Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının və Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin yerli valyutada qalıqları üçün istifadə edilir.

Defolt halında risklərin həcmi

Defolt halında risklərin həcmi (DHRH) dəyərsizləşmənin hesablanması məruz qalan və həm müştərinin defolta yaxınlaşdıqda risk həcmi artırılması qabiliyyəti, həm də potensial əvvəlcədən ödəmələrə ünvanlanan maliyyə alətlərinin ümumi balans dəyərindən ibarətdir. Mərhələ 1-ə aid edilən kredit üzrə GKZ-ni hesablamaq üçün, Bank 12aGKZ-nin hesablanması üçün 12 ay ərzində mümkün defolt hallarını qiymətləndirir. Mərhələ 2 və Mərhələ 3-ə aid edilən maliyyə aktivləri üçün defolt halında risklərin həcmi alətlərin müddəti ərzində baş verən hadisələr üçün nəzərə alınır.

Bank GKZ-ləri mümkün risk həcmələrinin nəticələrinin diapazonunu modeləşdirərək çox hissəli ssenarilərə uyğun şəkildə müxtəlif vaxtlarda müəyyən edir. Daha sonra 9 sayılı MHBS üzrə DE Bankın modellərinin nəticələrinə əsasən hər bir iqtisadi ssenari üçün təyin olunur.

Defolt halında zərər

Korporativ kreditləşmə aktivləri üçün, DHZ-nin dəyərləri ən azı hər rüb müştərilərlə iş üzrə menecerlər tərəfindən qiymətləndirilir və Bank tərəfindən nəzərdən keçirilir və təsdiqlənir.

Kredit riskinin qiymətləndirilməsi müəyyən DHZ dərəcəsi ilə nəticələnən standartlaşdırılmış DHZ-nin qiymətləndirilməsi modelinə əsaslanır. Bu DHZ dərəcələri hər hansı saxlanılan girovdan bərpa olunması və ya realizə edilməsi gözlənilən məbləğlə müqayisədə gözlənilən DHRH-i nəzərə alır.

Bank gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin qiymətləndirilməsinə uyğun olan əsas parametrlərə əsaslanaraq pərakəndə kreditləşmə məhsullarını daha kiçik oxşar portfeller üzrə seqmentləşdirir. Tətbiq edilən məlumatlar əvvəlki dövrlər üzrə toplanmış zərər haqqında məlumatlara əsaslanır və daha geniş əməliyyat xüsusiyyətlərinin toplusunu (məs. məhsulun növü) və borcalanın xüsusiyyətlərini əhatə edir.

Uyğun olduqda, maliyyə alətlərinin hər bir qrupu üçün 9 sayılı MHBS üzrə DHZ-i müəyyən etmək üçün son məlumat istifadə edilir. Proqnoz məlumatlarının qiymətləndirilməsi zamanı, gözlənti müxtəlif ssenarilərə əsaslanır. Əsas giriş məlumatlarının nümunələrinə ipoteka kreditləri üçün əmlak qiymətləri daxil olmaqla girovların dəyəri, əmtəə qiymətləri, ödəniş statusu və qrupda zərərlərin göstəricisi olan digər faktorlarda dəyişikliklər daxildir.

DHZ dərəcələri hər bir aktiv sinfinin Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və AYKD seqmenti üçün qiymətləndirilir.

Kredit riskində əhəmiyyətli artım

Bank GKZ-yə məruz qalan aktivlərə davamlı şəkildə nəzarət edir. Alətin və ya alətlər portfelinin 12aGKZ və ya AMəGKZ-yə məruz qalıb-qalmamasını müəyyən etmək üçün Bank ilkin tanınmadan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmamasını qiymətləndirir.

Müştərinin/obyektin gözləmə siyahısına daxil edilməsi və ya kredit hadisəsi səbəbindən hesabın restrukturizasiya olunması kimi aktiv üzrə kredit riskinin əhəmiyyətli artmasına təkan vermək üçün Bank həmçinin ikinci dərəcəli keyfiyyət metodunu tətbiq edir. Bəzi hallarda, Bank həmçinin yuxarıdakı "Defoltun tərfi" bölməsində izah edilən hadisələri defoltun əksi kimi kredit riskində əhəmiyyətli artım kimi nəzərə ala bilər. Kredit dərəcələrində dəyişikliyə baxmayaraq, müqavilə üzrə ödənişlərdə 30 gündən artıq gecikmə olarsa, kredit riski ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli dərəcədə artmış hesab olunur.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Eyni aktivlər qrupu üçün GKZ-ləri məcmu şəkildə qiymətləndirdikdə, Bank ilkin tanınmadan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmamasını qiymətləndirmək üçün eyni prinsiplərdən istifadə edir.

Məcmu əsasla qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinin qruplaşdırılması

Aşağıdakı amillərdən asılı olaraq, Bank GKZ-ləri məcmu və ya fərdi əsasla hesablayır.

Bankın GKZ-ni fərdi əsasla qiymətləndirdiyi aktiv siniflərinə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DE;
- ▶ Əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş həddən yuxarı olan və girov qoyulmuş Mərhələ 3-ə aid edilən korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DHZ.

Bankın GKZ-ni məcmu əsasla qiymətləndirdiyi aktiv siniflərinə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Bütün tələbat və ipoteka kreditləri üçün DE və DHZ;
- ▶ Mərhələ 1 və Mərhələ 2-yə aid edilən korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DHZ;
- ▶ Əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş həddən yuxarı olmayan və girov qoyulmamış Mərhələ 3-ə aid edilən korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DHZ.

Proqnoz məlumatı və müxtəlif iqtisadi ssenarilər

GKZ modellərində, Bank aşağıda göstərilən iqtisadi giriş məlumatları kimi proqnoz məlumatının geniş diapazonuna əsaslanır:

- ▶ ÜDM-in artım dərəcələri;
- ▶ Problemlı kredit dərəcələri;
- ▶ İstehlak artımının dərəcələri;
- ▶ İnflyasiya;
- ▶ İşsizlik dərəcəsi;
- ▶ Monetar siyasət dərəcəsi;
- ▶ Real və nominal effektiv mübadilə məzənnələrinin dinamikası;
- ▶ Daşınmaz əmlakın qiyməti.

GKZ-lərin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatları və modellər Fərdi maliyyə hesabatlarının tarixinə bazarın bütün amillərini əhatə etmir. Bunu əks etdirmək üçün, bu cür fərqlər əhəmiyyətli olduqda keyfiyyət düzəlişləri və ya təsnifat meyarları müvəqqəti düzəlişlər kimi edilir.

Bank proqnoz məlumatını üçüncü tərəf mənbələrindən əldə edir (xarici reyting agentlikləri, hökumət orqanları, məs. mərkəzi banklar və xarici maliyyə təşkilatları). Bankın kredit riski departamentinin ekspertləri çox hissəli ssenarilərə tətbiq edilən çəkilişi müəyyən edir. Cədvəllərdə GKZ-nin hesablamaları üçün hər bir iqtisadi ssenaridə istifadə edilən əsas proqnoz iqtisadi göstəricilərin/ehtimalların dəyərləri göstərilir. "Növbəti illər" üçün rəqəmlər uzunmüddətli orta göstəricidir və 31 dekabr 2023-cü il tarixinə olan hər bir ssenari üçün eynidir.

Maliyyə aktivlərinin siniflər üzrə kredit keyfiyyəti

Yuxarıda təsvir edildiyi kimi, maliyyə aktivlərinin kredit keyfiyyəti Bankın daxili kredit reytingləri ilə idarə olunur. Aşağıdakı cədvəldə Bankın kredit reytingi sistemində əsaslanaraq Fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın kreditlə bağlı sətirlərində aktivlərin sinifləri üzrə kredit keyfiyyəti göstərilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Kredit riski (davamı)**

<i>31 dekabr 2023-cü il</i>	<i>Qeyd</i>		<i>Yüksək reyting</i>	<i>Standart reyting</i>	<i>Qeyri- standart reyting</i>	<i>Dəyərsizləş miş</i>	<i>Cəmi</i>
Kassada olan pul vəsaitləri və yolda olan pul vəsaitləri istisna olmaqla pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri		Mərhələ 1	268,513	103,334	–	–	371,847
	6	Mərhələ 2	–	–	8,131	–	8,131
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	7	Mərhələ 1	1,112,293	177,189	–	–	1,289,482
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə müştərilərə verilmiş kreditlər	9	Mərhələ 1	–	378,094	–	–	378,094
– Dövlətlə bağlı müəssisələr		Mərhələ 3	–	–	–	59	59
		Mərhələ 1	–	511,044	48,736	–	559,780
		Mərhələ 2	–	10,046	27,391	–	37,437
– Korporativ kreditlər		Mərhələ 3	–	–	–	8,325	8,325
		Mərhələ 1	–	1,798,833	4,223	–	1,803,056
– Fiziki şəxslərə kreditlər - istehlak kreditləri		Mərhələ 2	–	51,042	39,594	–	90,636
		Mərhələ 3	–	–	–	64,139	64,139
		Mərhələ 1	–	543,797	–	–	543,797
– Fiziki şəxslərə kreditlər – ipoteka kreditləri		Mərhələ 2	–	25,767	749	–	26,516
		Mərhələ 3	–	–	–	888	888
		Mərhələ 1	–	354,633	1,424	–	356,057
– Fərdi sahibkarlara kreditlər		Mərhələ 2	–	4,824	4,185	–	9,009
		Mərhələ 3	–	–	–	5,655	5,655
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları	8	Mərhələ 1	804,339	421,000	56,174	–	1,281,513
		Mərhələ 3	–	–	–	2,691	2,691
DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları	8	Mərhələ 1	304,938	–	–	–	304,938
		Mərhələ 1	–	694,512	84,875	–	779,387
Maliyyə zəmanətləri	22	Mərhələ 2	–	10,332	21,413	–	31,745
		Mərhələ 1	–	1,389,419	21,585	–	1,411,004
		Mərhələ 2	–	38,163	17,166	–	55,329
İstifadə edilməmiş kredit öhdəlikləri	22	Mərhələ 3	–	–	–	1,414	1,414
		Mərhələ 1	–	11,797	–	–	11,797
Akkreditivlər	22	Mərhələ 2	–	–	9,274	–	9,274
Cəmi			2,490,083	6,523,826	344,920	83,171	9,442,000

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Kredit riski (davamı)**

31 dekabr 2022-ci il			Qeyd	Yüksək reyting	Standart reyting	Qeyri- standart reyting	Dəyərsiz- ləşmiş	Cəmi	
Kassada olan pul vəsaitləri və yolda olan pul vəsaitləri istisna olmaqla pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri			6	Mərhələ 1 Mərhələ 2	436,449 -	323,292 -	- 17,724	- -	759,741 17,724
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər			7	Mərhələ 1 Mərhələ 2	264,014 -	125,141 -	2,745 524	- -	391,900 524
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə müştərilərə verilmiş kreditlər			9	Mərhələ 1 Mərhələ 2 Mərhələ 3	- - -	235,346 6 -	25,500 30 -	- - 59	260,846 36 59
- Dövlətlə bağlı müəssisələr				Mərhələ 1 Mərhələ 2 Mərhələ 3	- - -	333,660 30,477 -	57,811 55,030 -	- - 7,279	391,471 85,507 7,279
- Korporativ kreditlər				Mərhələ 1 Mərhələ 2 Mərhələ 3	- - -	333,660 30,477 -	57,811 55,030 -	- - 7,279	391,471 85,507 7,279
- Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – istehlak kreditləri				Mərhələ 1 Mərhələ 2 Mərhələ 3	- - -	1,502,519 116,952 -	93 10,686 -	- - 46,310	1,502,612 127,638 46,310
- Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – ipoteka kreditləri				Mərhələ 1 Mərhələ 2 Mərhələ 3	- - -	397,038 17,863 -	953 1,276 -	- - 1,195	397,991 19,139 1,195
- Fərdi sahibkarlara verilmiş kreditlər				Mərhələ 1 Mərhələ 2 Mərhələ 3	- - -	143,621 5,118 -	6,864 7,303 -	- - 5,363	150,485 12,421 5,363
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları			8	Mərhələ 1 Mərhələ 3	1,387,037 -	828,931 -	- -	- 2,691	2,215,968 2,691
DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları			8	Mərhələ 1	298,992	-	-	-	298,992
Maliyyə zəmanətləri			22	Mərhələ 1 Mərhələ 2 Mərhələ 3	- - -	380,552 15,460 -	145,284 43,047 -	- - 133	525,836 58,507 133
İstifadə edilməmiş kreditlər üzrə öhdəliklər			22	Mərhələ 1 Mərhələ 2 Mərhələ 3	- - -	831,197 51,786 -	7,947 16,855 -	- - 5,072	839,144 68,641 5,072
Akkreditivlər			22	Mərhələ 1 Mərhələ 2	- -	11,123 112	15,138 7,368	- -	26,261 7,480
Cəmi					2,386,492	5,350,194	422,178	68,102	8,226,966

Müştərilərə verilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi ilə bağlı daha ətraflı məlumat 9-cu Qeyddə göstərilir.

Maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və kredit öhdəlikləri gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat kreditlərlə eyni qaydada qiymətləndirilir və ehtiyat hesablanır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Kredit riski (davamı)**

Bankın maliyyə aktivləri və öhdəlikləri üzrə coğrafi cəmləşmə belədir:

	2023				2022			
	Azərbaycan	İƏİT	MDB və digər ölkələr	Cəmi	Azərbaycan	İƏİT	MDB və digər ölkələr	Cəmi
Aktivlər								
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	916,318	200,017	33,210	1,149,545	1,405,397	101,433	54,767	1,561,597
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	1,245,293	16,303	27,886	1,289,482	345,446	18,573	28,405	392,424
İnvestisiya qiymətli kağızları	1,406,059	182,328	7,310	1,595,697	2,143,669	369,242	9,512	2,522,423
Müştərilərə verilmiş kreditlər	4,109,783	–	718	4,110,501	3,029,647	379	826	3,030,852
Digər maliyyə aktivləri	353,920	20,033	3,669	377,622	131,069	9,695	2,897	143,661
	8,031,373	418,681	72,793	8,522,847	7,055,228	499,322	96,407	7,650,957
Öhdəliklər								
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	6,424,501	10,134	29,780	6,464,415	6,082,472	22,449	53,125	6,158,046
ARMB və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər	436,904	–	–	436,904	403,936	–	–	403,936
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	59,578	–	–	59,578	59,578	–	–	59,578
Subordinasiyalı kredit	–	–	–	–	8,521	–	–	8,521
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	473,529	13	8,954	482,496	17,587	13	1,069	18,669
Digər maliyyə öhdəlikləri	53,802	71	43	53,916	37,283	31	75	37,389
	7,448,314	10,218	38,777	7,497,309	6,609,377	22,493	54,269	6,686,139
Xalis aktivlər	583,059	408,463	34,016	1,025,538	445,851	476,829	42,138	964,818

Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi

Likvidlik riski adi və ya fəvqəladə şəraitdə ödəniş tarixində Bankın ödənişlə bağlı öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi riskidir. Bu riski məhdudlaşdırmaq məqsədilə rəhbərlik mövcud minimal bank əmanətləri məbləğindən əlavə müxtəlif maliyyələşdirmə mənbələrini təmin etmişdir və bundan əlavə likvidliyi nəzərə almaqla aktivləri idarə edir və gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin və likvidliyin gündəlik monitorinqini həyata keçirir. Bu proses gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərinin qiymətləndirilməsini və tələb olunduqda əlavə maliyyələşdirmə əldə etmək üçün istifadə edilə bilən yüksək keyfiyyətli təminatın mövcudluğunu əhatə edir.

Bank pul vəsaitlərinin hərəkəti gözlənilmədən kəsildiyi təqdirdə asanlıqla satıla bilən yüksək tələbatlı müxtəlif növ aktivlər portfeline sahibdir. Bundan əlavə, Bank ARMB-də məcburi ehtiyat yerləşdirmiş və onun məbləği cəlb edilmiş müştəri əmanətlərinin səviyyəsindən asılıdır.

Likvidlik vəziyyəti Bank tərəfindən ARMB-nin təyin etdiyi müəyyən likvidlik əmsallarına əsaslanır. ARMB banklardan ani likvidlik əmsalını minimum 30% saxlamağı tələb edir. 31 dekabrda bu əmsallar aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2023, %	2022, %
Ani likvidlik əmsalı, tənzimləyicinin müəyyən etdiyi	41.22	49.83

Maliyyə öhdəliklərinin ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təhlili

Aşağıdakı cədvəldə diskont edilməmiş müqavilə öhdəlikləri əsasında Bankın maliyyə öhdəlikləri ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təqdim edilir. Tələb əsasında ödənilməli öhdəliklər ödəniş tələbinin mümkün olan ən tez tarixdə verilmiş hesab olunur. Bununla bərabər Bank gözləyir ki, müştərilərin çoxu Bank ödənişi aparmalı olduğu ən tez tarixdə ödəniş tələb etməyəcək və cədvəl keçmiş müddətlər üçün əmanətlərin tələb edilməsi haqqında məlumat əsasında Bankın hesabladığı gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərini əks etdirmir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi (davamı)**

31 dekabr 2023-cü il	3 ayadək	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi
Maliyyə öhdəlikləri					
ARMB və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər	91,646	30,215	108,529	304,725	535,115
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	441,298	46,511	30	–	487,839
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	5,111,929	1,134,942	293,648	7,582	6,548,101
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	1,076	2,996	71,418	–	75,490
İcarə öhdəliyi	3,290	8,868	28,295	2,453	42,906
Digər maliyyə öhdəlikləri	53,916	–	–	–	53,916
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	5,703,155	1,223,532	501,920	314,760	7,743,367
31 dekabr 2022-ci il					
Maliyyə öhdəlikləri					
ARMB və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər	106,634	26,200	96,618	254,012	483,464
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	17,485	1,062	122	8	18,677
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	5,466,443	527,549	205,569	38	6,199,599
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	1,076	2,996	75,403	–	79,475
İcarə öhdəliyi	3,050	8,999	28,558	10,869	51,476
Subordinasiyalı kredit	149	383	10,010	–	10,542
Digər maliyyə öhdəlikləri	37,389	–	–	–	37,389
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	5,632,226	567,189	416,280	264,927	6,880,622

Aşağıdakı cədvəldə Bankın müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş müddəti tamamlanmış kreditlə bağlı təəhhüdləri göstərilir. İstifadə edilməmiş hər bir kredit öhdəliyi onun istifadə edilə biləcəyi ən erkən tarixi özündə əks etdirən vaxt diapazonuna daxil edilir və bütün maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və icra zəmanətləri müqavilənin müddəti əsasında göstərilir.

	3 ayadək	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi
2023	1,623,752	569,210	106,988	–	2,299,950
2022	1,127,552	323,195	80,327	–	1,531,074

Maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və icra zəmanətləri borcunun tələbi ilə müqavilə müddəti ərzində istənilən vaxt geri çağırıla bilər, lakin Bank gözləyir ki, potensial öhdəliklərin və ya təəhhüdlərin hamısının öhdəlik müddəti tamamlanana qədər yerinə yetirilməsi tələb olunmayacaq.

Bankın öhdəlikləri yerinə yetirmək qabiliyyəti müəyyən müddət ərzində aktivlərin ekvivalent məbləğini reallaşdırmaq qabiliyyətindən asılıdır. Bir il müddətində dövlət təşkilatlarından alınacaq məbləğlərin cəmləşməsi mövcuddur. Bu vəsaitlərin iri məbləğdə çıxarılması Bankın əməliyyatlarına mənfi təsir göstərə bilər. Yaxın gələcəkdə Bankın maliyyələşdirməsi həmin səviyyədə saxlanacaq və bu vəsaitləri çıxarmaq zərurəti yaranarsa, Bank əvvəlcədən bildiriş alacaq və lazımı ödənişləri aparmaq məqsədilə tez satılan aktivlərini sata biləcək.

Müddətlər üzrə təhlili cari hesabların tarixi sabitliyini əks etdirmir. Onların ödənilməsi tarixən yuxarıdakı cədvəllərdə göstərilən müddətlərdən daha uzun müddətdə aparılmışdır. Bu qalıqlar yuxarıdakı cədvəllərdə üç ayadək müddət ərzində ödəniləcək məbləğlərə daxil edilmişdir.

Bazar riski

Bazar riski maliyyə alətlərinin gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin ədalətli dəyəri faiz dərəcəsi, valyuta məzənnələri və pay alətlərinin qiymətləri kimi bazar parametrlərində dəyişikliklər nəticəsində tərəddüd etməsi riskidir. Bank əhəmiyyətli kapital, korporativ sabit gəlir və ya törəmə alətlərə malik deyildir.

Faiz dərəcəsi riski

Faiz dərəcəsi riski faiz dərəcələrində dəyişikliklərin maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərində təsir göstərəcəyi ilə bağlı riskdir. Cari ilin mənfəətinin həssaslığı 31 dekabr 2023-cü il tarixinə dəyişən faiz dərəcəli qeyri-ticarət maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri əsasında hesablanmış bir il üzrə xalis faiz gəliri üzrə faiz dərəcəsinə ehtimal edilən dəyişikliklərin təsiridir. 31 dekabr 2023-cü il və 2022-ci il tarixlərinə Bankın əhəmiyyətli məbləğdə dəyişən faiz dərəcəli qeyri-ticarət maliyyə aktivləri mövcud deyil.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Bazar riski (davamı)****Valyuta riski**

Valyuta riski – maliyyə alətinin dəyərinin xarici valyuta dərəcələrində dəyişikliklərə görə tərəddüd etməsi riskidir. İdarə Heyəti ARMB göstərişlərinə uyğun olaraq valyuta mövqeləri üzrə limitlər müəyyən etmişdir. Mövqelər üzərində gündəlik monitoring aparılır.

Aktivlərin və öhdəliklərin idarə edilməsi komitəsi valyuta riskini AZN devalvasiyasının və digər makroiqtisadi göstəricilərin qiymətləndirilmiş əsasında açıq valyuta vəziyyətini idarə etməklə idarə edir. Bu Banka valyuta dərəcələrinin milli valyutaya qarşı əhəmiyyətli dəyişməsindən zərərləri minimallaşdırmaq imkanını verir. ARMB-nin tələblərinə uyğunlaşmaq məqsədilə xəzinədarlıq Bankın açıq valyuta mövqeyinin gündəlik monitoringini həyata keçirir.

Aşağıdakı cədvəl 31 dekabrda Bankın qeyri-ticarət monetar aktivləri və öhdəlikləri və proqnozlaşdırılmış pul vəsaitləri axınları üzrə əhəmiyyətli riskə məruz qaldığı valyutalar göstərilir. Təhlil, bütün digər göstəricilərin sabit qalması şərti ilə, valyuta dərəcəsinin AZN-ə qarşı məntiqi dərəcədə mümkün olan hərəkətinin mənfəət və ya zərər haqqında hesabatı təsirini hesablayır. Kapitala təsir mənfəət və ya zərər haqqında hesabatı təsirdən fərqlənmir. Cədvəldə mənfəət mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda və ya kapitalda potensial xalis azalmanı, müsbət məbləğ isə xalis potensial artmanı əks etdirir.

31 dekabrda xalis aktivlərin dəyərləri əsasında vergidən əvvəl mənfəətə təsir:

	31 dekabr 2023-cü il		31 dekabr 2022-ci il	
ABŞ dolları	+10%/-10%	29,747 / (29,747)	+20%/-3%	106,091 / (15,914)
Avro	+10%/-10%	266 / (266)	+21%/-9%	13,920 / (5,966)

Əməliyyat riski

Əməliyyat riski – sistemlərin nasazlığı, işçilərin səhvi, saxtakarlığı və ya xarici hadisələr nəticəsində yaranan riskdir. Nəzarət sistemi işləməyəndə əməliyyat riskləri nüfuza xələl vura, hüquqi nəticələrə və ya maliyyə zərərlərinə gətirib çıxara bilər. Bank bütün əməliyyat risklərinin aradan götürülməsini güman edə bilməz, lakin Bank bu riskləri nəzarət sistemi və potensial risklərin izlənməsi və onlarla bağlı tədbirlərin görülməsi yolu ilə idarə edə bilər. Nəzarət sistemində vəzifələrin səmərəli bölünməsi, daxil olma, təsdiq etmə və tutuşdurma prosedurları, heyətin təlimləndirilməsi və qiymətləndirilməsi prosesləri, eləcə də daxili auditdən istifadə daxildir.

28. Ədalətli dəyərin ölçülməsi**Ədalətli dəyər iyerarxiyası**

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini qiymətləndirmə mexanizmləri ilə müəyyən etmək və açıqlamaq üçün Bank aşağıdakı iyerarxiyadan istifadə edir:

- ▶ Səviyyə 1: oxşar aktiv və öhdəliklər üçün fəal bazarda müəyyən edilmiş (düzəliş edilməmiş) qiymətlər;
- ▶ Səviyyə 2: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, birbaşa və ya dolayı yolla bazarda müşahidə edilən ilkin məlumatlardan istifadə edən digər mexanizmlər;
- ▶ Səviyyə 3: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, müşahidə edilən bazar məlumatlarına əsaslanmayan ilkin məlumatlardan istifadə edən mexanizmlər.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)**Ədalətli dəyər iyerarxiyası (davamı)**

Ədalətli dəyəri açıqlamaq üçün Bank aktiv və öhdəliklərin siniflərini aktiv və ya öhdəliyin təbiəti, xüsusiyyətləri və riskləri və ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri əsasında müəyyən etmişdir:

Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər					
	Qiymətləndirmə tarixi	Aktiv bazarlarda qeydiyyatda alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	Cəmi
Ədalətli dəyəri ilə ölçülən aktivlər					
İnvestisiya qiymətli kağızları – DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları	31 dekabr 2023-cü il	–	304,938	–	304,938
İnvestisiya qiymətli kağızları – DÜGƏD ilə kapital qiymətli kağızları	31 dekabr 2023-cü il	10,052	–	3,003	13,055
Müştərilərə verilmiş kreditlər – MZƏD ilə istehlak kreditləri	31 dekabr 2023-cü il	–	–	364,560	364,560
MZƏD ilə törəmə maliyyə aktivləri – Valyuta svopu	31 dekabr 2023-cü il	–	5,346	–	5,346
Əmlak və avadanlıqlar – binalar	31 dekabr 2023-cü il	–	–	6,393	6,393
Ədalətli dəyəri açıqlanan aktivlər					
Amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülmüş investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2023-cü il	454,520	755,305	53,750	1,263,575
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	31 dekabr 2023-cü il	–	–	1,289,482	1,289,482
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2023-cü il	–	571,201	3,194,390	3,765,591
Digər maliyyə aktivləri (törəmə maliyyə aktivlərini çıxmaqla)	31 dekabr 2023-cü il	–	–	372,276	372,276
Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər					
	Qiymətləndirmə tarixi	Aktiv bazarlarda qeydiyyatda alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	Cəmi
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2023-cü il	–	4,933,928	1,525,610	6,459,538
ARMB və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2023-cü il	–	434,614	2,180	436,794
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2023-cü il	–	423,746	58,750	482,496
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	31 dekabr 2023-cü il	–	59,578	–	59,578
Digər maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2023-cü il	–	–	53,916	53,916
Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər					
	Qiymətləndirmə tarixi	Aktiv bazarlarda qeydiyyatda alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	Cəmi
Ədalətli dəyəri ilə ölçülən aktivlər					
İnvestisiya qiymətli kağızları – DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları	31 dekabr 2022-ci il	82,272	216,720	–	298,992
İnvestisiya qiymətli kağızları – DÜGƏD ilə kapital qiymətli kağızları	31 dekabr 2022-ci il	8,105	–	3,003	11,108
Müştərilərə verilmiş kreditlər – MZƏD ilə istehlak kreditləri	31 dekabr 2022-ci il	–	–	140,973	140,973
MZƏD ilə törəmə maliyyə aktivləri – valyuta svopu	31 dekabr 2022-ci il	–	15,972	–	15,972
Əmlak və avadanlıqlar – binalar	31 dekabr 2022-ci il	–	6,291	–	6,291
Ədalətli dəyəri açıqlanan aktivlər					
Amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülmüş investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2022-ci il	516,510	793,590	880,858	2,190,958
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	31 dekabr 2022-ci il	–	–	392,424	392,424
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2022-ci il	–	448,426	2,463,368	2,911,794
Digər maliyyə aktivləri (törəmə maliyyə aktivlərini çıxmaqla)	31 dekabr 2022-ci il	–	–	127,689	127,689

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)**Ədalətli dəyər iyerarxiyası (davamı)**

	Qiymətləndirmə tarixi	Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər			Cəmi
		Aktiv bazarlarda qeydiyyatda alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2022-ci il	–	5,295,589	861,737	6,157,326
ARMB və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2022-ci il	–	400,999	2,712	403,711
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2022-ci il	–	15,900	2,769	18,669
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	31 dekabr 2022-ci il	–	59,578	–	59,578
Subordinasiyalı kredit	31 dekabr 2022-ci il	–	–	8,521	8,521
Digər maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2022-ci il	–	–	37,389	37,389

Səviyyə 3-ə aid ədalətli dəyərlə ölçülən maliyyə alətlərindəki hərəkətlər

Aşağıdakı cədvəllərdə ədalətli dəyərlə ölçülən Səviyyə 3-ə aid maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin açılış və bağlanış məbləğlərinin üzləşdirilməsi göstərilir. Səviyyə 3-dən Səviyyə 2-yə köçürmələr müəyyən qiymətli kağızlar üçün bazar daha likvid olduqda baş verir ki, bu da əvvəllər tələb olunan əhəmiyyətli müşahidə olunmayan qiymətləndirmə üzrə giriş məlumatlarına ehtiyacı aradan qaldırır. Köçürmədən etibarən, bu alətlər müşahidə edilə bilən bazar məlumatlarını özündə birləşdirən qiymətləndirmə modellərindən istifadə etməklə qiymətləndirilmişdir. Səviyyə 3-ə köçürmələr, alətlərin daha az likvid olması ilə nəticələnən bazar şəraitlərindəki dəyişiklikləri əks etdirir. Buna görə də, Bank onların ədalətli dəyərini hesablamak üçün əhəmiyyətli müşahidə olunmayan məlumatları tələb edir.

Aşağıdakı cədvəllərdə ədalətli dəyərlə ölçülən Səviyyə 3-ə aid maliyyə aktivlərinin açılış və bağlanış məbləğlərinin üzləşdirilməsi göstərilir:

31 dekabr 2023-cü il tarixinə	1 yanvar 2023-cü il	Xalis faiz Səviyyə 3-dən ticarət gəliri və digər gəlir								31 dekabr 2023-cü il	Dövrün sonunda saxlanılan qalıqlarla bağlı realizasiya edilməmiş gəlirlər və zərər
		Alış	Satışlar	Emissiya	Ödənişlər	Köçürmə	köçürmə	Digər ümumi gəlir	Məzənnə fərqi		
Təkrarlanan əsasla ədalətli dəyərlə ölçülən aktivlər											
İnvestisiya qiymətli kağızları – DÜGƏD ilə kapital qiymətli kağızları	3,003	–	–	–	–	–	–	–	–	3,003	–
Müştərilərə verilmiş kreditlər – MZƏD ilə istehlak kreditləri	140,973	–	–	329,463	(105,876)	–	–	38,541	–	364,560	–
Cəmi ədalətli dəyərlə ölçülən maliyyə aktivləri	143,976	–	–	329,463	(105,876)	–	–	38,541	–	367,563	–

31 dekabr 2022-ci il	1 yanvar 2022-ci il	Xalis faiz Səviyyə 3-dən ticarət gəliri və digər gəlir								31 dekabr 2022-ci il	Dövrün sonunda saxlanılan qalıqlarla bağlı realizasiya edilməmiş gəlirlər və zərər
		Alış	Satışlar	Emissiya	Ödənişlər	Köçürmə	köçürmə	Digər ümumi gəlir	Məzənnə fərqi		
Təkrarlanan əsasla ədalətli dəyərlə ölçülən aktivlər											
İnvestisiya qiymətli kağızları – DÜGƏD ilə kapital qiymətli kağızları	3,003	–	–	–	–	–	–	–	–	3,003	–
Müştərilərə verilmiş kreditlər – MZƏD ilə istehlak kreditləri	119,257	–	–	106,581	(84,865)	–	–	22,860	–	140,973	–
Cəmi ədalətli dəyərlə ölçülən maliyyə aktivləri	122,260	–	–	106,581	(84,865)	–	–	22,860	–	143,976	–

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)

Əsas fərziyyələrdəki dəyişikliklərin ədalətli dəyərle ölçülən Səviyyə 3-ə aid maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərinə təsiri

	31 dekabr 2023-cü il			Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları	31 dekabr 2023-cü il				
	Aşağıdakıların ədalətli dəyəri				Giriş məlumatları				
	Səviyyə 3 Aktivlər	Səviyyə 3 Öhdəliklər	Qiymətləndirmə metodu		Tam	Əsas	Aşağı	Yüksək	Vahid
İnvestisiya qiymətli kağızları – DÜGƏD ilə kapital qiymətli kağızları *	3,003	—	Bazar göstəricisi	Alətin qiyməti					
				Əvvəlcədən ödəmə dərəcəsi	—	100	2	37	%
Müştərilərə verilmiş kreditlər – MZƏD ilə istehlak kreditləri	364,560	—	Diskontlaşdırılmış və proqnozlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkəti	Bərpa dərəcələri	—	37	27	37	%
				Diskont marjası /spredi	16	21	19	20	%
	31 dekabr 2022-ci il			Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları	31 dekabr 2022-ci il				
	Aşağıdakıların ədalətli dəyəri				Giriş məlumatları				
	Səviyyə 3 Aktivlər	Səviyyə 3 Öhdəliklər	Qiymətləndirmə metodu		Tam	Əsas	Aşağı	Yüksək	Vahid
İnvestisiya qiymətli kağızları – DÜGƏD ilə kapital qiymətli kağızları *	3,003	—	Bazar göstəricisi	Alətin qiyməti					
				Əvvəlcədən ödəmə dərəcəsi	—	100	2	39	%
Müştərilərə verilmiş kreditlər – MZƏD ilə istehlak kreditləri	140,973	—	Diskontlaşdırılmış və proqnozlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkəti	Bərpa dərəcələri	—	37	27	37	%
				Diskont marjası /spredi	20	27	24	27	%

* İnvestisiyaların müxtəlifliyini və müvafiq olaraq qiymətlərdəki əhəmiyyətli fərqləri nəzərə alaraq, Bank növləri açıqlamır, çünki hesab edir ki, əsas investisiyaların tam siyahısı olmadan məqbul məlumatlar təqdim edilə bilməz və bu məqsəduyğun deyil.

Əhəmiyyətli müşahidə olunmayan giriş məlumatlarının kəmiyyət təhlili

Diskont marjası /spredləri

Diskont marjası/spredləri gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin cari dəyərinin hesablanması zamanı istifadə olunan diskont dərəcələridir. Diskontlaşdırılmış pul vəsaitlərinin hərəkəti modellərində bu cür spredlər gələcək gözlənilən pul vəsaitlərinin hərəkətinə diskontlaşdırarkən etalon dərəcəyə əlavə edilir. Beləliklə, bu spredlər aktivin xalis cari dəyərini azaldır və ya öhdəliyin dəyərini artırır. Onlar, ümumiyyətlə, aktivin kredit keyfiyyətinin səbəb olduğu pul vəsaitlərinin hərəkətinin qeyri-müəyyənliyi nəticəsində yaranan yüksək riski kompensasiya etmək üçün investordan etalon faiz dərəcəsi üzərində əldə etməyi gözlədiyi premiumu əks etdirir. Onlar bazar qiymətlərində nəzərdə tutula bilər və adətən qeyri-likvid və ya mürəkkəb alətlər üçün müşahidə olunmur.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)**Əhəmiyyətli müşahidə olunmayan giriş məlumatlarının kəmiyyət təhlili (davamı)***Bərpa dərəcələri*

Bərpa dərəcələri gözlənilən defoltlar nəzərə alınmaqla Bankın çəkəcəyi təxmini zərəri əks etdirir. Bərpa dərəcəsi faizlə ifadə olunur və zərərin şiddətinin əksini əks etdirir (yəni, 100% bərpa 0% zərər şiddətini əks etdirir). Ümumi bazar qaydalarına uyğun olaraq, zərər şiddəti aktivlə təmin edilmiş qiymətli kağızlara tətbiq edilir, bərpa dərəcəsi isə daha çox korporativ və ya dövlət alətləri üçün qiymətləndirmə üzrə giriş məlumatları kimi istifadə olunur. Daha yüksək zərər şiddəti səviyyələri / aşağı bərpa dərəcələri alətlərin defoltundan sonra gözlənilən pul vəsaitlərinin hərəkətinin aşağı olduğunu göstərir. Mürəkkəb, daha aşağı likvidli alətlər üçün bərpa dərəcələri adətən müşahidə olunmur və əvvəlki dövrlər üzrə məlumatlar əsasında qiymətləndirilir.

Əvvəlcədən ödəmə dərəcələri

Əvvəlcədən ödəmə dərəcələri kredit portfelinin əsas kreditlərin müqavilə şərtlərindən əvvəl ödənilməsinin gözlənilən gələcək sürətini əks etdirir. Bunlar aktivlə təmin edilmiş qiymətli kağızların qiymətləndirilməsi üçün vacib giriş məlumatlarıdır. Müşahidə edilən dərəcələri təmin etmək üçün kifayət qədər bazar məlumatları olmadıqda, Bank oxşar portfellerdən və ya digər makroiqtisadi modeləşdirmədən dərəcələr kimi müxtəlif sübutlardan istifadə edir.

Ədalətli dəyərin ölçülməsinin müşahidə olunmayan bazar məlumatlarında dəyişikliklərə həssaslığı

Aşağıdakı cədvəldə əhəmiyyətli müşahidə olunmayan giriş məlumatlarının əqlabatan mümkün alternativlərə dəyişdirilməsinin təsiri təsvir olunur. DÜGƏD ilə təsnif edilən borc alətləri istisna olmaqla, bütün dəyişikliklər gəlir haqqında hesabatda əks etdiriləcəkdir. Həssaslıq məlumatları müxtəlif qiymət mənbələrinin qiymət dispersiyasının təhlili, ədalətli dəyər metodologiyası daxilində əqlabatan dəyişikliklərə model giriş məlumatlarının tənzimlənməsi də daxil olmaqla, bir sıra üsullardan istifadə etməklə hesablanır.

Model giriş məlumatları adətən əlverişli/əlvərişsiz diapazonun ortasında olmadığı üçün diapazonlar müqayisə edilə bilməz və ya simmetrik deyil.

Aşağıdakı cədvəldə heç bir potensial şaxələndirmə təsiri güdmədən, lakin mövcud iqtisadi və ya uçot hecinqi əlaqələrindən potensial kompensasiyalar daxil olmaqla, əsas məhsul səviyyələri üzrə artıq məcmu şəkllə salınmış Səviyyə 3-ə aid giriş məlumatları ilə bağlı verilənlər göstərilir. Bank hesab edir ki, bəzi şaxələndirmə üstünlükləri ola bilər, lakin onların daxil edilməsi təhlil üçün əhəmiyyətli olmayacaq.

	31 dekabr 2023-cü il		31 dekabr 2022-ci il	
	Əlvərişli dəyişikliklər	Əlvərişsiz dəyişikliklər	Əlvərişli dəyişikliklər	Əlvərişsiz dəyişikliklər
Milyon ABŞ dolları ilə				
İnvestisiya qiymətli kağızları – DÜGƏD ilə kapital qiymətli kağızları	35	(25)	40	(20)
Müştərilərə verilmiş kreditlər – MZƏD ilə istehlak kreditləri	6,211	(5,974)	4,602	(4,374)
Cəmi	6,246	(5,999)	4,642	(4,394)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)**Ədalətli dəyərin ölçülməsinin müşahidə olunmayan bazar məlumatlarında dəyişikliklərə həssaslığı (davamı)****Ədalətli dəyərlə əks etdirilməmiş maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin ədalətli dəyəri**

Aşağıda Bankın maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında ədalətli dəyərlə əks etdirilməmiş maliyyə alətlərinin balans dəyərləri və ədalətli dəyərləri siniflər üzrə müqayisə edilir. Cədvəldə qeyri-maliyyə aktivlərin və öhdəliklərin ədalətli dəyərləri təqdim edilmir.

	Balans dəyəri 2023	Ədalətli dəyər 2023	Reallaşdırılm amış gəlir/ (zərər)	Balans dəyəri 2022	Ədalətli dəyər 2022	Reallaş- dırılmamış gəlir/(zərər)
Maliyyə aktivləri						
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	1,289,482	1,289,482	–	392,424	392,424	–
İnvestisiya qiymətli kağızları – amortizasiya olunmuş dəyərlə borc qiymətli kağızları	1,277,704	1,263,575	(14,129)	2,212,323	2,190,958	(21,365)
Müştərilərə verilmiş kreditlər	3,745,941	3,765,591	19,650	2,889,879	2,911,794	21,915
Digər maliyyə aktivləri (törəmə maliyyə aktivlərini çıxmaqla)	372,276	372,276	–	127,689	127,689	–
Maliyyə öhdəlikləri						
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	6,464,415	6,459,538	4,877	6,158,046	6,157,326	720
ARMB və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər	436,904	436,794	110	403,936	403,711	225
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	482,496	482,496	–	18,669	18,669	–
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	59,578	59,578	–	59,578	59,578	–
Subordinasiyalı kredit	–	–	–	8,521	8,521	–
Digər maliyyə öhdəlikləri	53,916	53,916	–	37,389	37,389	–
Reallaşdırılmamış ədalətli dəyerdə cəmi realizasiya edilməmiş dəyişiklik			10,508			1,495

Qiymətləndirmə üsulları və fərziyyələri

Aşağıda maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyərlə qeydə alınan aktiv və öhdəliklərin və maliyyə vəziyyəti haqqında maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyərlə ölçülməyən, lakin ədalətli dəyəri açıqlanan maddələrin ədalətli dəyərinin müəyyən edilməsi üçün istifadə olunan metodologiya və fərziyyələr təsvir olunur.

MZƏD ilə kreditlər

MZƏD ilə qiymətləndirilən və mütləq şəkildə MZƏD ilə ölçülməsi tələb olunan kreditlər (YƏMFÖ meyarlarına cavab verməyən) yanaşmaların birləşməsindən istifadə etməklə qiymətləndirilir. Qeyd edilən kreditlər üçün, yerli bazarda əsas market-meykerlər tərəfindən son kreditin verilməsindən əldə edilmiş orta çəkili faiz dərəcəsini özündə birləşdirən diskontlaşdırılmış pul vəsaitlərinin hərəkəti modeli istifadə edilmişdir. Modelin müşahidə olunmayan giriş məlumatlarına borcalanın əməliyyatlarından gözlənilən pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə bağlı kredit riski (xüsusən, kredit riskində əhəmiyyətli artımlar və ya müəyyən edilmiş dəyərsizləşmələr olan kreditlər) üçün düzəlişlər daxildir.

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə kreditlər

Uyğun olduqda, müvafiq kreditlər borcalan və ya müqayisə edilə bilən təşkilatlar tərəfindən buraxılmış borc qiymətli kağızlarının müşahidə edilə bilən qiymətlərinə istinadən qiymətləndirilir. Digər hallarda, qiymətləndirmə cari dəyər metodlarına əsaslanan daxili modellərdən, digər hallarda isə (məsələn, girov kimi saxlanılan aktivlərdən pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə bağlı) کنار qiymətləndirmə hesabatlarından istifadə etməklə həyata keçirilir. Modellərə müşahidə olunmayan giriş məlumatlarına borcalanın əməliyyatlarından gözlənilən pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə əlaqədar və ya girovun qiymətləndirilməsi ilə bağlı kredit, bazar və likvidlik riskləri üçün düzəlişlər daxildir.

Ədalətli dəyərləri balans dəyərlərinə təxmini bərabər olan aktivlər

Tez satıla bilən və ödəmə müddəti qısa (üç ayadək) olan maliyyə aktivləri və öhdəlikləri ilə bağlı olaraq ehtimal edilir ki, onların balans dəyərləri təxminən ədalətli dəyərlərinə bərabərdir. Bu fərziyyə xüsusi bitmə müddəti olmayan müddətsiz depozitlərə və əmanət hesablarına da tətbiq edilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)**Qiymətləndirmə üsulları və fərziyyələri (davamı)****Törəmə alətlər**

Bazarda müşahidə olunan ilkin məlumatlar əsasında qiymətləndirmə metodlarından istifadə etməklə qiymətləndirilən törəmə alətlər əsasən faiz dərəcəsi svopları, valyuta forvard müqavilələri və valyuta svopu müqavilələridir. Ən çox tətbiq olunan qiymətləndirmə metodlarına cari qiymətin hesablamalarından istifadə etməklə forvard qiymətinin müəyyən edilməsi və svop modelləri daxildir. Modellər qarşı tərəflərin kredit ödəmə qabiliyyəti, valyuta spotu, forvard dərəcələri və faiz dərəcəsi ayrılırları da daxil olmaqla müxtəlif ilkin verilənlərin istifadə edilməsini nəzərdə tutur. Bazarda müşahidə olunmayan əhəmiyyətli ilkin məlumatlar əsasında qiymətləndirmə metodlarından istifadə etməklə qiymətləndirilən törəmə alətlər əsasən uzunmüddətli opsiyonlardır. Bu törəmə alətlər binomial modellərdən istifadə etməklə qiymətləndirilir. Modellər bazar dərəcəsinin dəyişkənliyi də daxil olmaqla müxtəlif müşahidə olunmayan fərziyyələri əhatə edir.

İnvestisiya qiymətli kağızları

Hər hansı qiymətləndirmə modelləri ilə dəyəri müəyyən edilən investisiya qiymətli kağızları əsas etibarilə kvotasiya edilməyən kapitaldan və borc qiymətli kağızlarından ibarətdir. Bu qiymətli kağızların dəyəri bəzi hallarda yalnız bazarda müşahidə edilən məlumatları, digər hallarda isə bazarda həm müşahidə edilən, həm də müşahidə edilməyən məlumatları əks etdirən modellər vasitəsilə müəyyən edilir. Bazarda müşahidə edilməyən giriş məlumatlarına investisiya obyektinin gələcək maliyyə göstəriciləri, onun risk profili, eləcə də investisiya obyektinin fəaliyyət göstərdiyi sənaye sahəsi və coğrafi yurisdiksiya ilə bağlı iqtisadi fərziyyələr daxildir.

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə uçota alınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri

Kvotasiya edilməyən alətlərin, müştərilərə verilmiş kreditlərin, müştəri depozitlərinin, kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərin, ARMB, dövlət təşkilatları və kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklərin, digər maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin ədalətli dəyərini ölçmək üçün gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti eyni şərtlər, kredit riski və qalan ödəmə müddəti olan borclar üçün hazırda mövcud olan dərəcələrlə diskont edilir.

29. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili

Aşağıdakı cədvəldə aktivlər və öhdəliklər onların qaytarılması və ya ödənilməsi gözlənilən müddətlər üzrə təhlil edilir. Bankın müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş diskont edilməmiş ödəmə öhdəlikləri "Risklərin idarə edilməsi" adlı 27-ci Qeyddə göstərilir.

	2023			2022		
	1 il ərzində	1 ildən artıq	Cəmi	1 il ərzində	1 ildən artıq	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	1,149,545	–	1,149,545	1,561,597	–	1,561,597
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	33,895	1,255,587	1,289,482	25,169	367,255	392,424
İnvestisiya qiymətli kağızları	680,271	915,426	1,595,697	1,256,222	1,266,201	2,522,423
Müştərilərə verilmiş kreditlər	1,590,665	2,519,836	4,110,501	1,187,887	1,842,965	3,030,852
Törəmə müəssisəyə investisiya	–	63,090	63,090	–	31,360	31,360
İstifadə hüququ olan aktivlər	–	29,264	29,264	–	35,032	35,032
Əmlak və avadanlıqlar	–	80,336	80,336	–	72,644	72,644
Qeyri-maddi aktivlər	–	29,587	29,587	–	26,200	26,200
Digər aktivlər	395,787	51,030	446,817	162,408	49,099	211,507
Cəmi aktivlər	3,850,163	4,944,156	8,794,319	4,193,283	3,690,756	7,884,039
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	6,200,194	264,221	6,464,415	5,974,409	183,637	6,158,046
ARMB və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər	113,016	323,888	436,904	125,547	278,389	403,936
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	482,466	30	482,496	18,546	123	18,669
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	78	59,500	59,578	78	59,500	59,578
Subordinasiyalı kredit	–	–	–	21	8,500	8,521
İcarə öhdəlikləri	8,118	27,948	36,066	10,667	30,364	41,031
Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri	–	23,206	23,206	–	39,291	39,291
Cari vergi öhdəlikləri	18,618	–	18,618	47,066	–	47,066
Digər öhdəliklər	151,956	–	151,956	121,894	–	121,894
Cəmi	6,974,446	698,793	7,673,239	6,298,228	599,804	6,898,032
Xalis	(3,124,283)	4,245,363	1,121,080	(2,104,945)	3,090,952	986,007

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

29. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili (davamı)

Aktiv və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin uyğunluğu və nəzarət edilən uyğunsuzluğu Bankın rəhbərliyi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Uyğun olmayan mövqe potensial olaraq gəlirliliyi və levereci artırdığı halda, gözlənilməz zərər riskini də artırır. Aktiv və öhdəliklərin ödəmə müddətləri və ödəmə müddəti başa çatanda faiz hesablanan öhdəlikləri münasib dəyərle əvəz etmək qabiliyyəti Bankın likvidliyini, eləcə də onun faiz və məzənnə dəyişikliyi risklərinə məruz qalmasının qiymətləndirilməsində mühüm amillərdir.

Rəhbərlik hesab edir ki, müştərilərə ödəniləcək məbləğlərin əhəmiyyətli hissəsinin tələb əsasında ödənilməli olduğuna baxmayaraq, depozitlərin əmanətçilərin sayı və növünə görə diversifikasiyası və Bankın keçmiş təcrübəsi həmin məbləğlərin Bankı uzunmüddətli və sabit maliyyələşdirmə mənbəyi ilə təmin etdiyini göstərir.

Çoxlu sayda fərdi əhəmiyyətsiz hesablardan ibarət olan müştərilər qarşısında öhdəliklərin əhəmiyyətli hissəsi bütövlükdə götürüldükdə uzunmüddətli maliyyələşdirmə əlamətlərini nümayiş etdirir. Bank hesab edir ki, qeyri-adi çoxlu sayda müştərilərin qısa müddət ərzində vəsaitlərini geri alması ehtimalı aşağıdır.

Bankda ən iri cari hesablarda depozitlərə sahib olan müştərilər uzun müddət ərzində Bankın müştəriləri kimi hərəkət edirlər. Rəhbərlik hesab edir ki, bu səviyyədə maliyyələşdirmə Bank üçün yaxın gələcəkdə də mövcud olacaq və vəsaitlər istifadə edildiyi təqdirdə Bank qənaətbəxş bildiriş alaraq ödənişin aparılmasını təmin etmək üçün likvidli aktivləri sata biləcək.

ARMB-nin müəyyən etdiyi banklar üçün 30%-lik minimum likvidlik norması tənzimləyici tərəfindən tətbiq edilən bank sənayesində mövcud olan xarakterə və formalaşmış normal işgüzar təcrübəyə əsaslanan ağlabatan ehtiyat tədbiridir. Bankın likvidlik əmsalı müəyyən edilmiş minimum likvidlik normasını xeyli üstələyir. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın faktiki nisbəti 41% (2022-ci il: 49%) təşkil etmişdir.

Bankın ödəmə müddəti bir ildən çox olan əhəmiyyətli həcmdə investisiya qiymətli kağızlarına malik olmasına baxmayaraq, təcili likvidlik ehtiyacı yarandıqda, Bank belə qiymətli kağızların əhəmiyyətli hissəsini açıq bazarda sata bilər. Bankda yaradılmış Xəzinədarlıq Departamenti və Aktiv və Öhdəliklərin idarə edilməsi Komitəsi Bankın likvidliyinə gündəlik nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

30. Aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar

24 sayılı "Aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar" MHBS-yə uyğun olaraq tərəflər bu halda aidiyyəti olan hesab edilir ki, bir tərəf digər tərəfə nəzarət etmək və ya maliyyə və ya əməliyyat qərarlarının qəbul edilməsində mühüm təsir göstərmək iqtidarındadır. Hər bir potensial aidiyyəti olan tərəf münasibətlərini nəzərdən keçirdikdə, diqqət bu münasibətlərin yalnız hüquqi formasına deyil, mahiyyətinə də yönəldilməlidir.

Aidiyyəti olan şəxslər aidiyyəti olmayan tərəflərin həyata keçirə bilmədiyi əməliyyatlarda iştirak edə bilər və aidiyyəti olan şəxslər arasında əməliyyatlar aidiyyəti olmayan şəxslər arasında əməliyyatlarla eyni şərtlər, müddət və məbləğdə aparılır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

30. Aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar (davamı)

Aidiyyəti olan şəxslərlə əməliyyatların həcmi, ilin sonunda qalıq balansları və il üzrə əlaqəli xərc və gəlir aşağıda göstərilir:

	2023				2022			
	Səhmdarlar/ yekun mülkiyyətə olan çilər	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Digər aidiyyəti olan şəxslər	Əsas rəhbərlik heyəti	Səhmdarlar/ yekun mülkiyyətə olan çilər	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Digər aidiyyəti olan şəxslər	Əsas rəhbərlik heyəti
1 yanvarda ödənilməmiş kreditlər, ümumi	-	50,867	21,326	9,288	-	58,741	18,753	8,368
İl ərzində verilmiş kreditlər	-	25,722	61,905	20,802	-	32,837	33,198	12,544
İl ərzində kreditlərin ödənilməsi	-	(51,873)	(61,181)	(17,946)	-	(40,601)	(30,786)	(11,654)
Digər hərəkətlər	-	(163)	22	14	-	(110)	161	30
31 dekabrda ödənilməmiş kreditlər, ümumi	-	24,553	22,072	12,158	-	50,867	21,326	9,288
Çıxılın: 31 dekabrda dəyərsizləşmə üçün ehtiyat	-	(200)	(147)	(51)	-	(241)	(207)	(238)
31 dekabrda ödənilməmiş kreditlər, xalis	-	24,353	21,925	12,107	-	50,626	21,119	9,050
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	-	29,451	-	-	-	69,118	-	-
Kredit təşkilatlarından faiz gəliri	-	905	-	-	-	4,135	-	-
Kreditlər üzrə faiz gəliri	-	13,566	1,883	941	-	28,015	2,185	711
Kreditlər üzrə dəyərsizləşmənin qaytarılması / (xərci)	-	41	60	187	-	228	303	(65)
İstifadə hüququ olan aktiv	-	18,220	712	-	-	22,730	894	-
İstifadə hüququ olan aktivlərin dəyərsizləşməsi	-	(4,480)	(182)	-	-	(4,471)	(166)	-
Digər aktivlər	21	198,884	203	-	-	97,951	35	-
1 yanvarda depozitlər	1,360	1,195	10,078	32,043	1,279	1,248	10,082	34,694
İl ərzində alınmış depozitlər	-	3,301	33,200	18,838	-	1,379	-	2,273
İl ərzində ödənilmiş depozitlər	-	(2,509)	(10,000)	(17,588)	-	(1,430)	-	(4,878)
Digər hərəkətlər	(159)	40	414	20	81	(2)	(4)	(46)
31 dekabrda depozitlər	1,201	2,027	33,692	33,313	1,360	1,195	10,078	32,043
31 dekabrda cari hesablar	10,433	159,888	5,368	7,983	215,734	55,914	3,066	9,055
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	-	3,583	-	-	-	6,985	-	-
İnvestisiya qiymətli kağızları	-	20,942	-	-	-	38,201	-	-
İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə faiz gəliri	-	2,365	-	-	-	2,186	-	-
İcarə öhdəliyi	-	23,795	792	-	-	27,612	939	-
İcarə öhdəliyi üzrə faiz xərci	-	(2,895)	(96)	-	-	(3,224)	(99)	-
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	25,535	-	-	4,955	25,535	-	-	4,955
Buraxılmış borc qiymətli kağızları üzrə faiz xərcləri	(1,697)	-	-	(310)	(1,697)	-	-	(310)
Kredit təşkilatlarına ödənilməli digər məbləğlər	-	40,366	-	-	-	-	-	-
Digər öhdəliklər	63	11,252	-	-	-	1,401	-	-
Kredit təşkilatlarına ödənilməli digər məbləğlər üzrə faiz xərci	-	(2,471)	-	-	-	-	-	-
Depozitlər üzrə faiz xərci	(81)	(67)	(1,558)	(742)	(81)	(48)	(600)	(760)
Ümumi və inzibati xərclər	(7)	(21,986)	(7,275)	-	-	(14,470)	(15,206)	-
İşçilərlə bağlı xərclər	-	(1,874)	-	-	-	(1,566)	-	-
Komissiya gəliri	57	30,060	268	21	3	17,796	196	22
Komissiya xərci	(155)	(18,453)	(5,540)	-	-	(10,252)	(1,927)	-
Xarici valyutadan xalis gəlirlər / (zərər): diling	6	882	711	36	1	705	896	42
Buraxılmış akkreditivlər və zəmanətlər	-	11,401	10,422	-	-	18,841	9,464	-
İstifadə edilməmiş kredit xətləri	-	5,143	1,670	1,405	-	2,730	2,479	1,018

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

30. Aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar (davamı)

"Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr" sətrinə daxil edilən maddələr yekun mülkiyyətçilərin ümumi nəzarəti altında olan təşkilatlardan ibarətdir.

Aidiyyəti olan şəxslərlə əməliyyatların şərtləri, məsələn, faiz dərəcələri, aidiyyəti olan şəxslərin hər bir sinfi üçün aşağıda göstərilir:

	2023				2022			
	Səhmdarlar/ yekun mülkiyyətçilər	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Digər aidiyyəti olan şəxslər	Əsas rəhbərlik heyəti	Səhmdarlar/ yekun mülkiyyətçilər	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Digər aidiyyəti olan şəxslər	Əsas rəhbərlik heyəti
Müştərilərə verilmiş kreditlər	–	10%-13%	10-17%	4%-30%	–	11%-15%	10%-17%	4%-27%
İnvestisiya qiymətli kağızları	–	11%	–	–	–	3%-11%	–	–
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	–	4%-5%	–	–	–	4%-11%	–	–
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	7%	–	–	6%	7%	–	–	6%
İcarə öhdəliyi	–	10%-11%	10%	–	–	10%-11%	10%	–
Kredit təşkilatları qarşısında digər öhdəliklər	–	11%	–	–	–	–	–	–
Depozitlər	1%-8%	3%-7%	2%-6%	0%-9%	1%-8%	3%-7%	6%	0%-8%

Aidiyyəti olan şəxslərlə əməliyyatların şərtləri, məsələn, illər üzrə qalan maksimum ödəmə müddətləri aidiyyəti olan şəxslərin hər bir sinfi üçün aşağıda göstərilir:

	2023				2022			
	Səhmdarlar/ yekun mülkiyyətçilər	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Digər aidiyyəti olan şəxslər	Əsas rəhbərlik heyəti	Səhmdarlar/ yekun mülkiyyətçilər	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Digər aidiyyəti olan şəxslər	Əsas rəhbərlik heyəti
Müştərilərə verilmiş kreditlər	–	3	3	27	–	3	2	28
İnvestisiya qiymətli kağızları	–	1	–	–	–	2	–	–
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	–	2	–	–	–	3	–	–
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	4	–	–	–	5	–	–	–
İcarə öhdəliyi	–	9	4	–	–	10	5	–
Kredit təşkilatları qarşısında digər öhdəliklər	–	1	–	–	–	–	–	–
Depozitlər	3	1	1	3	1	2	1	3

Əsas rəhbərlik heyətinə ödənişlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Əmək haqqı və digər ödənişlər	32,207	28,409
Sosial sığorta xərcləri	5,241	4,612
Əsas rəhbərlik heyətinə cəmi ödənişlər	37,448	33,021

31. Kapital adekvatlığı

Bank fəaliyyətinə məxsus olan risklərdən qorunmaq məqsədilə kapital bazasını fəal şəkildə idarə edir. Bankın kapitalının adekvatlığı ARMB tərəfindən, digər metodlarla yanaşı, ARMB-nin Banka nəzarət etdiyi zaman qəbul etdiyi normativlərdən istifadə etməklə nəzarət edilir.

Bank tərəfindən kapitalın idarə edilməsi siyasətinin əsas məqsədi – Bankda kapitalla bağlı müəyyən olunmuş xarici tələblərin yerinə yetirilməsinin, habelə fəaliyyətin həyata keçirilməsi və səhmdar dəyərinin maksimal artırılması məqsədilə yüksək kredit reytinginin və sağlam kapital nisbətlərinin dəstəklənməsinin təmin edilməsidir.

Bank iqtisadi şərait və fəaliyyətinin risk xüsusiyyətləri dəyişdikcə kapital strukturunu idarə edir və müvafiq düzəlişlər aparır. Kapitalın strukturunu saxlamaq və ya bu strukturda düzəlişlər etmək məqsədilə Bank səhmdarlara dividend ödənişləri məbləğində düzəlişlər edə, kapitalı səhmdarlara qaytara və ya kapital qiymətli kağızlarını buraxa bilər. Keçən illərlə müqayisədə məqsəd, siyasət və proseslərdə dəyişikliklər baş verməmişdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

31. Kapital adekvatlığı (davamı)**ARMB kapital adekvatlığı əmsalı**

ARMB banklardan 1-ci dərəcəli kapital və cəmi kapital üzrə kapitalın minimal adekvatlıq əmsalını, müvafiq olaraq, 6% (2022-ci il: 6%) və 12% (2021-ci il: 12%) dərəcələrində saxlamağı tələb edir.

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə Bankın kapitalın adekvatlıq əmsalı aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2023	2022
Çıxılmalardan sonra 1-ci dərəcəli kapital	583,113	449,552
2-ci dərəcəli kapital	324,544	394,914
Çıxılısın: kapitaldan tutulmalar	(74,554)	(42,822)
Cəmi nizamlayıcı kapital	833,103	801,644
Risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlər	6,360,351	4,733,425
Kapital adekvatlığı əmsalı (1-ci dərəcəli kapital)	9.17%	9.50%
Kapital adekvatlığı əmsalı (Cəmi kapital)	13.10%	16.94%

32. Hesabat tarixindən sonra baş vermiş hadisələr

2024-cü il ərzində Bank "Competo" MMC-yə 20,205 AZN məbləğində əlavə investisiya qoymuşdur. Nəticədə törəmə müəssisənin "Competo MMC"-dəki payı 60%-dək artmışdır.

ARMB-nin 31 yanvar 2024-cü il tarixli qərarı ilə yeni "Aidiyyəti olan şəxslərlə əməliyyatların aparılması Qaydaları" qəbul edilmişdir və 13 mart 2024-cü il tarixindən qüvvəyə minir.